



Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury
v České republice a v rámci vybraných států Evropské
unie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **OCHRANA OBYVATELSTVA**

Autor: Mgr. Markéta Macháčková

Vedoucí práce: Ing. Lenka Michalcová, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v České republice a v rámci vybraných států Evropské unie jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. května 2022

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí diplomové práce Ing. Lence Michalcové, Ph.D. za cenné rady, podněty a připomínky.

Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v České republice a v rámci vybraných států Evropské unie

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá zmapováním sociální ochrany jako prvku kritické infrastruktury v rámci vybraných zemí EU (ČR, Irska, Švédsko) a dále tím, jak je možné na základě získaných informací oblast sociální ochrany pro účely kritické infrastruktury v ČR případně vylepšit. Práce je pojata komplexně a do zkoumaných problematik uvádí prostřednictvím prvních třech podkapitol teoretické části práce, kde poskytuje vhled do sociální ochrany a kritické infrastruktury jak na úrovni EU, tak na úrovni národní. V rámci výzkumu byl uplatněn desk research, zhodnocena specifika úpravy sociální ochrany jako součásti kritické infrastruktury všech vybraných států a pro Českou republiku provedena SWOT analýza. Jako doporučení vzešlé z práce lze jmenovat rozlišení infrastruktury na více úrovní podle její důležitosti po vzoru Irska, což by zamezilo snadnému zjištění prvků kritické infrastruktury a zvýšila by se tak jejich bezpečnost do budoucna. Druhým doporučením je provedení opatření na zvýšení připravenosti gesčně příslušného ÚSÚ v oblasti sociální ochrany na budoucí krizi. Prvotní směřování gesce mimo standardní strukturu orgánů sociální ochrany způsobilo, že (oproti jiným srovnávaným zemím) Česká republika dostatečně pružně nereagovala na dopady pandemie COVID-19 v oblasti sociální ochrany. Zajímavým zjištěním je pak podobné zaměření ochrany infrastruktury v oblasti sociální ochrany u Irska i České republiky, která zahrnuje systémy zajišťující výplatu dávek sociální ochrany. Co se týče úpravy zařazení sociální ochrany do odvětví kritické infrastruktury u porovnávaných členských států, je úprava České republiky podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., smysluplná. Sociální ochrana je rozpracována pod odvětvím veřejné správy a z větší části kopíruje obecné rozdělení systému sociální ochrany.

Klíčová slova

Kritická infrastruktura; průřezová kritéria; odvětvová kritéria; sociální ochrana; sociální politika; sociální zabezpečení, sociální pomoc; státní sociální podpora

Social protection as a sub-sector of critical infrastructure in the Czech Republic and within selected EU member states

Abstract

The thesis deals with the mapping of social protection as an element of critical infrastructure in selected EU countries (Czech Republic, Ireland, Sweden) and how the information obtained can be used to improve the area of social protection for the purposes of critical infrastructure in the Czech Republic. The thesis takes a comprehensive approach and introduces the issues under the examination via the first three subchapters of the theoretical part of the thesis, where it provides insight into social protection and critical infrastructure at both the EU and national level. Within the research, desk research was applied, the specifics of social protection regulation as part of critical infrastructure of all selected countries were evaluated and a SWOT analysis was performed for the Czech Republic. Recommendations arising from the work include the differentiation of infrastructure into multiple levels according to its importance, following the Irish model, which would prevent easy identification of critical infrastructure elements and would increase their security in the future. The second recommendation is to implement measures to increase the preparedness of the social protection authority for future crises. The initial direction of the responsibility outside of the standard structure of social protection institutions caused that (compared to other countries compared) the Czech Republic did not react to the impact of the COVID-19 pandemic in the field of social protection in a sufficiently flexible manner. An interesting finding then is the similar focus of protection of social protection infrastructure in Ireland and the Czech Republic, which includes the systems that ensure the payment of social protection benefits. Regarding the regulation of the classification of social protection in the critical infrastructure sector in the Member States compared, the Czech Republic's regulation under Government Regulation No 432/2010 Coll. makes sense. Social protection is classified under the public administration sector and largely follows the general division of the social protection system.

Key words

Critical infrastructure; impact criteria; sectoral criteria; social protection; social security; social assistance; state social support

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	10
1.1. Kritická infrastruktura.....	10
1.1.1. Historie.....	10
1.1.2. Současný evropský rámec.....	16
1.1.3. Systém kritické infrastruktury obecně.....	20
1.2. Kritická infrastruktura v ČR.....	22
1.2.1. Historie.....	22
1.2.2. Současná úprava kritické infrastruktury v České republice.....	24
1.2.3. Kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury.....	26
1.2.4. Organizace kritické infrastruktury v rámci České republiky.....	28
1.3. Vymezení sociální politiky, sociální ochrany a sociálního zabezpečení.....	30
2 Cíl práce a výzkumná otázka.....	40
3 Metodika.....	41
3.1 Vymezení zkoumaných členských států EU.....	41
3.2 Vymezení předmětu zkoumání.....	41
4 Výsledky.....	43
4.1 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v ČR.....	43
4.1.1 Sociální ochrana v ČR.....	43
4.1.2 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v ČR.....	46
4.1.3 Statistické údaje a jejich souvislosti při narušení sociální ochrany v ČR podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů.....	58
4.2 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v Irsku.....	62
4.2.1 Národní a kritická infrastruktura a další vymezení důležitých pojmů.....	62
4.2.2 Určení kritické infrastruktury v Irsku.....	69

4.2.3	Rozdělení sociální ochrany (sociálního zabezpečení) v pojetí Irska a zasazení do kontextu národní infrastruktury	74
4.2.4	Statistické údaje týkající se sociální ochrany	82
4.3	Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury ve Švédsku	87
4.3.1	Kritická infrastruktura v pojetí Švédska.....	88
4.3.2	Sociální ochrana ve Švédsku.....	90
4.3.3	Statistické údaje týkající se sociální ochrany	96
5	Diskuze	99
5.1	Zařazení sociální ochrany v rámci kritické infrastruktury	99
5.2	Obsah sociální ochrany v kontextu kritické infrastruktury	103
5.3	Opatření v oblasti sociální ochrany v rámci boje s COVID 19	110
5.4	SWOT analýza	112
6	Závěr	114
7	Seznam literatury.....	116
8	Seznam příloh a tabulek.....	128
9	Seznam zkratk.....	129
10	Přílohy.....	130

Úvod

Ačkoliv se Větší pozornosti se oblast ochrana kritické infrastruktury dostává větší pozornosti až na počátku tohoto tisíciletí, postupuje ochrana strategicky důležitých objektů a později infrastruktury celou historií lidstva. Samotný přístup k ochraně kritické infrastruktury podléhal změnám v souvislosti s různými typy hrozeb a technologickým rozvojem společnosti, v současnosti společnost, a to nejen ta Evropská, volí k ochraně kritické infrastruktury komplexní přístup, jenž představuje provázanost různých odvětví i států, a to zejména v ochraně proti nevojenským hrozbám (Poleno 2017, s. 9).

Samotná kritická infrastruktura je tedy složitým systémem prvků a vazeb mezi nimi, zajišťující nezbytné služby pro fungování společnosti, a jehož selhání by mělo dopady na státem chráněné zájmy, tzn. bezpečnost státu, ekonomiku a základní životní potřeby obyvatelstva. Organizačně jsou prvky řazeny do sektorů odvozených od služeb či funkcí pro zabezpečení chráněných zájmů. Ačkoliv pravděpodobnost vzniku situace, kdy dojde k selhání některé části nebo funkce infrastruktury je nízká, mohly by být dopady ohromné. Míra nepřijatelných dopadů se odvíjí zejména od závažnosti výpadku, co ho způsobilo (charakteru hrozby) a jeho kritičnosti ve vztahu k zasaženému subsystému kritické infrastruktury. Takové dopady jsou často vyjadřovány ekonomickými ztrátami, počtem zasažených osob, velikostí zasaženého území a dalšími podobnými faktory. Systém kritické infrastruktury je tedy unikátní v tom, že je od něj požadována vysoká spolehlivost. Zároveň je však požadavkem dostupnost služeb, zejména tam kde je vysoká koncentrovanost užití (oblasti s vysokou mírou urbanizace), což však představuje nutnost existence rozsáhlých a propojených systémů sítí infrastruktur, které jsou však decentralizované a velmi územně rozsáhlé. Právě neustávající urbanizace vyžaduje koncentraci těchto infrastruktur, s čímž však přichází i zvyšování její zranitelnosti. Jednotlivé prvky infrastruktur každý den čelí možnému negativnímu působení nejrůznějších hrozeb naturogenního, technogenního či antropogenního charakteru, proto je nutné znát nejen samotnou strukturu sítě kritické infrastruktury, ale i jejich jednotlivých prvků. Zkušenosti z let minulých ukázaly, že kritickou infrastrukturu není možné zcela ochránit, ale je možné zranitelnost prvku snížit. Resilientní prvek je tak schopen absorbovat účinky nežádoucích událostí, po výpadku své funkce opět začít fungovat a v čase se adaptovat. Pro to, aby mohla být resilience prvků kritické infrastruktury posilována je tedy nezbytná znalost celkového prostředí a klíčových faktorů, které jí determinují, omezují a ovlivňují (Řehák, et al. 2019, s. 5-7).

Tato práce se zabývá prvkem kritické infrastruktury, kterým je sociální ochrana, a to z hlediska tří vybraných států Evropské unie, z nichž jedním je Česká republika. Záměrem této práce a celkově popsání tématu sociální ochrany v kontextu kritické infrastruktury si klade za cíl prohloubení znalostí o prostředí sociální ochrany a tím i potenciálně přispět k větší odolnosti kritické infrastruktury.

V první kapitole je pozornost zaměřena na popsání kritické infrastruktury obecně, kdy je popsána historie, zasazení kritické infrastruktury do evropského rámce a popsání systému kritické infrastruktury. Druhá kapitola se zabývá provedením kritické infrastruktury v České republice, kritérii pro určení prvku kritické infrastruktury a její organizací. Záměrem třetí a poslední kapitoly v rámci teoretické části práce bylo umožnit lepší pochopení sociální ochrany pro účely části praktické. Kapitola se tak zabývá definicemi v souvislosti se sociální ochranou, poskytuje mimo jiné vysvětlení pojmů jako je sociální bezpečnost a sociální zabezpečení či také termíny jako sociální pojištění či sociální pomoc, se kterými dále pracuje praktická část práce. V závěru této kapitoly je zmíněna typologie sociálního státu, která v podstatě definuje obecné charakteristiky sociální politiky státu, přičemž oba vybrané členské státy Evropské unie představují typy rozdílené.

Praktická část se zabývá samotným zkoumáním provedení sociální ochrany v rámci kritické infrastruktury v České republice a dvou členských států Evropské unie, Irsku a Švédsku, jež je následně v diskusi shrnuta a porovnána. Pro lepší přehlednost je následně u České republiky přistoupeno k provedení SWOT analýzy. Závěr tvoří mimo zhodnocení i doporučení, která pro Českou republiku vyvstávají po provedeném výzkumu a porovnání vybraných zemí Irsku a Švédska.

1 Teoretická část

1.1. Kritická infrastruktura

1.1.1. Historie

Pojem kritická infrastruktura je relativně nový, nicméně zabezpečení ochrany životně důležitých objektů, oblastí či infrastruktury bylo klíčovým zájmem států nebo jiných uskupení od počátku jejich vzniku. Tato neorganizovaná a neplánovaná ochrana se týkala hrozeb vojenského charakteru nebo byla směřována proti vlastnímu obyvatelstvu a jejich případnému rabování u životně důležitých objektů jako například sýpek či skladů. Podrobnější rozpracování ochrany klíčových infrastruktur lze objevit v 18. století ve Spojených státech amerických u ochrany železnic a její výstavby. Ochrana strategických objektů a infrastruktury byla předmětem zájmu USA i v první i druhé světové válce, nicméně prakticky nedošlo k její aplikaci, vzhledem k tomu, že americké území nebylo, s výjimkou ojedinělého „balonového“ bombardování Japonskem, přímo zasaženo (Poleno 2017, s. 9-10).

Co se týče Evropy, tvořila ochrana prvků kritické infrastruktury součást obranných strategií zejména od 19. století, po první světové válce se pak ochrana kritické infrastruktury zaměřila zejména na protiletdeckou obranu. Nutno podotknout, že při hrozbě druhé světové války s Německem pak i Československo prioritně cílilo na protiletdeckou ochranu u vojenských objektů a klíčových továren, přičemž ochrana měst představovala zatemňování. Druhá polovina dvacátého století byla poznamenána studenou válkou a obavou použití jaderných zbraní mezi východním a západním blokem a ochrana kritické infrastruktury a obyvatelstva tak k tomu byla uzpůsobena a směřovala zejména proti účinkům zbraní hromadného ničení. Kromě jaderného útoku byla pozornost věnována i obraně klíčových průmyslových podniků před vojenským napadením (Poleno 2017, s. 9-10).

S klesající hrozbou vypuknutí jaderné války, zejména díky odzbrojovacím smlouvám mezi Spojenými státy a Sovětským svazem a vzrůstajícímu počtu přírodních mimořádných událostí, se postupně měnila i podoba ochrany kritické infrastruktury, která začala zahrnovat i jiná než vojenská rizika (Poleno 2017, s. 9-10).

Původ samotného pojmu kritická infrastruktura není zcela jasný, jeho první známé užití je někdy připisováno Charlesi C. Lane roku 1995 během slyšení senátu Spojených států amerických v souvislosti se zranitelností telekomunikací a energetických zdrojů terorismem (Brown, 2006). V právních předpisech se tento pojem objevil o rok později, a to u vládního nařízení Executive Order 13010 Critical Infrastructure Protection (The White House, 1996), které se zabývalo řešením počítačových útoků na informační či komunikační součásti, které kontrolují kritické infrastruktury a byl dále podkladem, mimo jiné, ke zřízení Prezidentské komise pro ochranu kritické infrastruktury (President's Commission of Critical Infrastructure Protection - PCCIP). Komise připravila rozsáhlou zprávu Critical Foundations (PCCIP,1997), která zohlednila současný stav kritické infrastruktury a přinesla některá doporučení ke zkvalitnění této ochrany, zvýšení její odolnosti a stala se základem pro další rozvoj její ochrany, přípravu legislativy a strategických dokumentů nejprve v USA, později i v dalších zemích (Řehák, et al. 2019, s. 8).

První ucelený dokument, který problematiku tedy již kritické infrastruktury zohledňoval, byla Bílá kniha kritické infrastruktury (White Paper) zveřejněná roku 1998 ve formě Prezidentské směrnice č. 63, která přiřadila funkce a odpovědnosti jednotlivým úřadům v rámci ochrany kritické infrastruktury a v době svého vzniku představovala Národní plán na ochranu kritické infrastruktury. V dalších letech docházelo k aktivitám spojených s řešením kritické infrastruktury také u dalších zemí jako je Kanada, Spojené království, Německo, Švýcarsko či Švédsko (Řehák, et al. 2019, s. 8).

Ochrana kritické infrastruktury byla v této době směřována na kybernetickou oblast a útoky hackerů a fyzický charakter klíčových infrastruktur byl přehlížen, což se však změnilo po útocích 11. září 2001 a dalších následujících událostech (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 1).

V rámci orgánů EU došlo k vyššímu zájmu o oblast kritické infrastruktury, včetně zohledňování fyzického charakteru klíčových infrastruktur, po mimořádných událostech a krizových situacích, které zasáhly jak členské, tak nečlenské státy EU (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 1), při nichž došlo k rozsáhlým výpadkům dodávek elektrické energie následkem naturogenních katastrof a teroristických útocích, na poli současné EU se jednalo zejména o útoky v Madridu v březnu 2004 a Londýně v červenci 2005 (Řehák, et al. 2019, s. 8).

Nejprve byla v souvislosti s teroristickými útoky 11.září přijata Evropskou radou v prosinci roku 2003 historicky první bezpečnostní strategie v rámci EU (Evropská bezpečnostní strategie - The European Security Strategy) poprvé stanovující zásady a jasné cíle pro prosazování bezpečnostních zájmů EU na základě evropských hodnot, kdy terorismus je jednou z nejzávažnějších hrozeb pro EU (Evropská bezpečnostní strategie, 2009). Následně byla Evropská komise Evropskou radou v roce 2004 požádána o přípravu komplexní strategie na ochranu kritické infrastruktury, načež Evropská komise přijala 20. října 2004 sdělení pod názvem Ochrana kritické infrastruktury v boji proti terorismu. Sdělení obsahovalo mimo jiné návrhy na zlepšení prevence, připravenosti a schopnosti reagovat na teroristické útoky, které by mohly postihnout kritickou infrastrukturu (Řehák, et al. 2019, s. 8).

Toto sdělení obsahuje přehled opatření, která jsou prováděna v oblasti KI a dále navrhuje další opatření pro posílení stávajících nástrojů a splnění uložených úkolů. Vymezuje se zde například pojem hrozba a kritická infrastruktura a jsou stanoveny oblasti KI či faktory pro určování KI. Každé odvětví a členský stát si musí v rámci své příslušné oblasti působnosti a v souladu s harmonizovaným postupem Evropské unie určit infrastrukturu, která je pro ně kritická, a organizace nebo osoby odpovědné za bezpečnost. Jak se v tomto dokumentu dále uvádí, infrastruktury musí být vymezeny na úrovni členských států a na evropské úrovni do konce roku 2005. Jedná se o komplexní dokument na návrhy na zlepšení prevence, připravenosti a schopnosti reakce na evropské úrovni na teroristické útoky, které ohrožují KI (Evropská komise, 2004; Gavendová 2009, s. 13).

Definici, co si pod kritickou infrastrukturou v této době představit, lze podle Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Ochrana kritické infrastruktury při boji proti terorismu ze dne 20.10. 2004 č. 702/2004 shrnout následovně: *Kritické infrastruktury se skládají z hmotných zařízení a zařízení informační technologie, sítí, služeb a majetku, jejichž narušení nebo zničení by mělo vážný dopad na zdraví, bezpečnost, zabezpečení nebo hospodářský blahobyt občanů nebo efektivní fungování vlád v členských státech. Kritické infrastruktury se vyskytují v mnoha různých odvětvích hospodářství, včetně bankovníctví a finančnictví, dopravy a distribuce, energetiky, podniků veřejných služeb, zdravotnictví, dodávek potravin, komunikací a klíčových vládních služeb. Některé důležité prvky v těchto odvětvích nejsou „infrastruktura“ v pravém slova smyslu, nýbrž sítě nebo dodavatelské řetězce, které podporují dodávky důležitých výrobků nebo služeb. Například dodávky potravin nebo vody do našich hlavních městských oblastí závisí na některých*

klíčových zařízeních, ale také na komplexní síti producentů, zpracovatelů, výrobců, distributorů a maloobchodníků. Do kritických infrastruktur patří energetické zařízení a sítě, komunikační a informační technologie, finančnictví, zdravotnictví, potravinářství, vodní hospodářství, doprava, výroba, skladování a přeprava nebezpečných materiálů či vláda v rámci níž se jedná o kritické služby, zařízení, informační sítě, majetek a klíčová státní místa a památky. Jak tento materiál již podotýká, tyto infrastruktury jsou vlastněny či provozovány jak veřejným, tak soukromým sektorem, avšak Komise ve svém sdělení 547/2001 ze dne 10. října 2001 uvedla, že „*posílení některých bezpečnostních opatření veřejnými orgány v reakci na útoky směřované proti společnosti jako celku a nikoliv na průmyslové subjekty musí být provedeno státem*“. Je tedy nezbytné, aby veřejný sektor hrál základní úlohu (Evropská komise 2004).

V oblasti kritické infrastruktury na poli Evropské unie stojí za zmínku dva klíčové dokumenty, jedná se o Zelenou knihu o programu na ochranu kritické infrastruktury, druhým klíčovým materiálem je pak Směrnice rady o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu, jejíž vydání následovalo a souviselo se Zelenou knihou (Řehák, et al. 2019, s. 8).

Zelená kniha o Evropském programu na ochranu kritické infrastruktury byla Evropskou komisí přijata dne 17. listopadu **2005** (Green Paper on European programme for critical infrastructure protection - EPCIP). Tento dokument předložil možnosti, jak zřídit dřívejší záměr Komise EPCIP (European Programme for Critical Infrastructure Protection) a výstražnou informační síť kritické infrastruktury CIWIN (Critical Warning Information Network). EU se prostřednictvím Zelené knihy obrací na odborníky a laickou veřejnost za účelem získání zpětné konkrétních informací o politikách vhodných pro Evropský program pro ochranu kritické infrastruktury. Jednotlivé kapitoly Zelené knihy pojednávají o účelu a oblastech působnosti EPCIP. Dále jsou zde uvedeny základní principy a společný rámec EPCIP, definována evropská kritická infrastruktura (EKI), národní kritická infrastruktura a v neposlední řadě stanovena role vlastníků, provozovatelů a uživatelů KI a vymezena podpůrná opatření pro EPCIP. Hlavním cílem EPCIP je zajistit, aby v rámci celé EU existovala přiměřená a rovnoměrná úroveň bezpečnostní ochrany KI. Úroveň ochrany by neměla být stejná pro všechny KI, ale měla by být odvozená od dopadu, který by mohlo způsobit jejich případné selhání. (Evropský program na ochranu kritické infrastruktury, 2010; Gavendová 2009, s. 13-14).

V rámci Zelené knihy o Evropském programu na ochranu kritické infrastruktury bylo uznáno, že je nutné přistoupit ke společné úrovni ochrany, jelikož poškození či selhání jedné infrastruktury u jednoho členského státu může mít negativní dopad na ostatní státy i na evropskou ekonomiku jako celek. Bylo navrženo, aby Společný rámec ECPIC obsahoval horizontální opatření, jež by definovaly pravomoci a odpovědnosti všech subjektů, které se podílejí na ochraně KI, a také by stanovil základy pro odvětvové specifické přístupy. Společný rámec by doplnil již existující odvětvová opatření, která existují v rámci jednotlivých členských států Evropského společenství, nyní EU. V rámci posílení kritické infrastruktury a zavedení společného rámce EPCIP mělo dojít k dosažení dohody o společném seznamu definic a odvětví, na než dopadá ochrana kritické infrastruktury. Společný rámec EPCIP by umožnil výměnu nejlepších postupů a dále kontrolních mechanismů, přičemž součástí tohoto rámce by byly společné principy ochrany kritické infrastruktury (CIP), společné standardy, obecné definice pro následnou tvorbu odvětvových specifických definic, které byly součástí přílohy této publikace, společný seznam odvětví s kritickou infrastrukturou zmíněný v příloze II dokumentu, prioritní oblasti CIP, popsání odpovědnosti zúčastněných subjektů, referenční ukazatele či metody pro srovnání a stanovení prioritních infrastruktur u jednotlivých odvětví. Společným rámcem měl také možnost pozitivně ovlivnit a minimalizovat potenciální deformační vliv na vnitřní trh. V rámci indikativního seznamu sektorů kritické infrastruktury v tabulce č. 1 níže v již zmíněné příloze II materiálu, bylo definováno několik sektorů. Jednalo se o sektor energetiky, informačních a komunikačních systémů a ICT, vodního hospodářství, potravinářství, zdravotnictví, finanční sektor, sektor dopravy, sektor chemického a atomového výzkumu a dále sektor pro vesmírný výzkum. Dále zde byly definovány sektory státní správa a veřejná správa (Evropská komise 2005, s. 5-6). Tyto posledně zmíněné sektory v sobě kombinují provedení odvětvových kritérií podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb. v rámci České republiky, a to nouzových služeb a veřejné správy (nařízení vlády č. 432/2010 Sb.). O kritické infrastruktuře v České republice bude blíže pojednáno v další kapitole.

Tabulka 1: Indikativní seznam sektorů kritické infrastruktury

SEKTOR	PRODUKT NEBO SLUŽBY
1. Energie	1 Těžba, úprava a skladování ropy a plynu, včetně potrubí 2 Výroba elektřiny 3 Přenos elektřiny, plynu a ropy

	4 Distribuce elektřiny, plynu a ropy
2. Informační a komunikační technologie (ICT)	5 Informační systém a síťová ochrana 6 Přístrojová automatizace a řídicí systém (SCADA atd.) 7 Internet 8 Poskytování pevné telekomunikační sítě 9 Poskytování mobilní telekomunikační sítě 10 Radiokomunikace a navigace 11 Satelitní komunikace 12 Vysílání
3. Vodohospodářství	13 Poskytování pitné vody 14 Kontrola kvality vody 15 Stopování a kontrola množství vody
4. Potraviny	16 Poskytování potravin a zajištění bezpečnosti a zabezpečení potravin
5. Zdravotnictví	17 Lékařská a nemocniční péče 18 Léky, séra, vakcíny a léčiva 19 Biolaboratoře a bioagens
6. Finance	20 Platební služby/platební struktury 21 Vládní finanční úkol
7. Bezpečnost, veřejný a právní pořádek	22 Udržování veřejného a právního řádu, bezpečnosti a ochrany 23 Výkon spravedlnosti a vazba
8. Veřejná správa	24 Vládní funkce 25 Ozbrojené síly 26 Civilní správa 27 Záchranné složky/ služby 28 Poštovní a kurýrní služby
9. Doprava	29 Silniční doprava 30 Drážní doprava 31 Letecká doprava 32 Vnitrozemská vodní doprava 33 Námořní doprava
10. Chemický a jaderný průmysl	34 Produkce a úschova/zpracování chemických a jaderných látek 35 Potrubí nebezpečných látek
11. Vesmír a výzkum	36 Vesmír

Zdroj: Vlastní zpracování podle Evropská komise 2005, s. 24.

Zpětná vazba členských států k tomuto dokumentu byla v lednu 2006 za Českou republiku formována odbornou pracovní skupinou pro řešení problematiky zachování základních funkcí státu při krizových situacích a kritické infrastruktury, jež byla zřízena po ničivých povodních v letech 1997-1998 výborem pro civilní nouzové plánování (VCNP) zabývajícím se dlouhodobě oblastí kritické infrastruktury (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 8).

1.1.2. Současný evropský rámec

Směrnice rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 zavádí postup pro určování a označování evropských KI a společný přístup k posouzení potřeby zvýšit ochranu těchto infrastruktur za účelem přispět k ochraně obyvatel (HZS ČR 2021).

Směrnice je složena z úvodní části, která obsahuje popis důvody pro její vytvoření a kroky k vytvoření legislativního dokumentu, následují články 1 až 14, které hovoří o předmětu, definicích, mimo KI a EKI jsou zmíněny i definice analýza rizik, citlivé informace, ochrana či vlastníci a provozovatelé EKI. Směrnice také podle článku 3 ukládá členským státům vlastní určení potenciální EKI za předpokladu splnění podmínek (odvětvových a průřezových kritérií, dodržení stanoveného postupu v příloze III a definicí) a dále definuje stanovená 2 odvětví, které státy musí respektovat, a to odvětví energetiky a dopravy, jejichž pododvětví jsou určena v příloze I ke směrnici a vidět v tabulce č. 2 (Směrnice Rady 2008/114/ES).

Tabulka 2: odvětvová a průřezová kritéria

ODVĚTVÍ	PODODVĚTVÍ	
Energetika	Elektrina	Infrastruktury a zařízení pro výrobu a přenos elektřiny, pokud jde o dodávky elektřiny
	Ropa	Těžba ropy, rafinace, zpracování, skladování a distribuce potrubím
	Zemní plyn	Těžba zemního plynu, rafinace, zpracování, skladování a distribuce potrubím Terminály LNG
Doprava	Silniční doprava	
	Železniční doprava	

	Letecká doprava
	Vnitrozemská vodní doprava
	Zámořská a pobřežní vodní doprava a přístavy

Zdroj: Směrnice Rady 2008/114/ES.

Dále se ve výše uvedených člancích hovoří o určení potenciální EKI a označování EKI, plánech bezpečnosti provozovatele, styčných bezpečnostních úřednicích, předkládání zpráv, podpoře EKI ze strany Komise, citlivých informacích a kontaktních místech v souvislosti s ochranou EKI, přezkumu, provedení a vstupu směrnice v platnost. Tři přílohy pak tvoří seznam odvětví v rámci EKI, postup vypracování plánů bezpečnosti provozovatele EKI a postup pro určení kritické infrastruktury, jenž může být členskými státy označena za EKI (Směrnice Rady 2008/114/ES).

Podle této směrnice čl. 2 písm. a) a b) se kritickou infrastrukturou rozumí *„prostředky, systémy a jejich části nacházející se v členském státě, které jsou zásadní pro zachování nejdůležitějších společenských funkcí, zdraví, bezpečnosti, zabezpečení nebo dobrých hospodářských či sociálních podmínek obyvatel a jejichž narušení nebo zničení by mělo pro členský stát závažný dopad v důsledku selhání těchto funkcí“*. EKI je pak definována jako *„kritická infrastruktura nacházející se v členských státech, jejíž narušení nebo zničení by mělo závažný dopad pro nejméně dva členské státy. Závažnost dopadu se posuzuje podle průřezových kritérií. To se vztahuje i na účinky způsobené meziodvětvovými závislostmi na jiných typech infrastruktury“* (Směrnice Rady 2008/114/ES).

Nutno podotknout, že samotná definice kritické infrastruktury vycházející z výše uvedené směrnice víceméně v tom zásadním, čímž jsou znaky dopadů u narušení kritické infrastruktury na společnost a stát, koresponduje i s definicí Spojených států amerických použitou u Národního plánu ochrany infrastruktury z roku 2013. Kritická infrastruktura je chápána jako systémy a prvky fyzické či virtuální, které jsou natolik pro USA významné, že vyřazení či zničení těchto systémů a prvků by mělo destruktivní dopady na ekonomickou bezpečnost a bezpečnost jako takovou, národní veřejné zdraví či jakoukoliv jejich kombinaci (Řehák, et al. 2019, s. 9).

V roce **2018** došlo k zahájení veřejné konzultace ohledně hodnocení a případné revize směrnice ze strany Evropské komise. Datum zaslání online dotazníku pro zainteresované strany bylo stanoveno na únor 2019 (HZS ČR 2021a). Následně dochází k vydání

dokumentu Evropské komise ze dne 4. dubna 2019, který vyhodnocuje provádění směrnice v rámci členských států. Evaluace směrnice odhalila potřebu její aktualizace, nezbytnost přijmout širší pohled na ochranu kritické infrastruktury, využít potenciálních synergií a zlepšit výměnu informací na více úrovních. Kontext, za nějž byla směrnice implementována a jenž tvoří její rámec, se drasticky od roku 2008 změnil. Aktuálně se jedná o vzestup konceptu odolnosti nad ochranou, přeshraniční a meziodvětvovou povahu jak nových, tak současných ale neustále se vyvíjejících bezpečnostních hrozeb, z nichž některé jsou umocněny změnou klimatu. Dále se jedná o postupné zpřesňování a vylepšování odvětvové legislativy či představení první směrnice zabývající se konkrétními typy národních kritických infrastruktur (NIS směrnice), vzrůstající pronikání digitální a kybernetické dimenze do fungování kritické infrastruktury, narůstající zapojení soukromého sektoru do debaty ohledně kontaktních míst kritické infrastruktury a jejich významné znalosti týkající se nejnovějšího technologického pokroku. Jedná se také o uznání, že bezpečnost EU občanů je spojena též s ochrannými opatřeními v oblasti kritické infrastruktury, která jsou činěna třetími zeměmi, sousedícími i nesousedícími s EU na nichž závisí i rozvoj kontaktních míst (Evropská komise 2020, s. 77).

Podle hodnotící studie Evropské komise týkající se směrnice Rady 2008/114 o identifikaci a označení evropských kritických infrastruktur a posouzení potřeby zlepšit jejich ochranu (2020) členské státy přistoupily k transpozici směrnice do národní legislativy 3 hlavními způsoby. Většina členských států (18) zvolila transpozici směrnice do vnitrostátních právních předpisů o ochraně kritické infrastruktury, a to buď prostřednictvím změn stávajících vnitrostátních předpisů či vytvořením nových právních předpisů (Belgie, Chorvatsko, Rumunsko a Španělsko). Zbytek členských států využil jako možnost buď vyhlášení specifických opatření zaměřených výhradně na evropskou kritickou infrastrukturu (Kypr, Řecko, Maďarsko, Itálie, Lucembursko, Slovinsko) či zvolil pouze sektorovou legislativu, která se týká pouze energetického sektoru nebo sektoru dopravy s oddělenými transpozičními opatřeními v rámci každého odvětví. (Německo, Dánsko, Litva, Švédsko). Obecně lze říci, že většina legislativy týkající se ochrany kritické infrastruktury byla členskými státy vypracována do roku 2012 a pouze malá část členských států od té doby své právní předpisy upravila, přičemž se jednalo zejména o pozměňovací návrhy, které poskytly pouze vyjasnění konkrétních témat. Podle této hodnotící studie je dále konstatováno, že i přes větší rozdíly mezi chápáním kritické infrastruktury je definice ECI ve většině případů (17 členských států) pojímána ve smyslu

stanoveném ve směrnici. V rámci níže uvedené tabulky č. 3 pak je možné získat představu o sektorech a subsektorech KI u členských států EU, které jsou dané podle směrnice ale i ty, které jsou určeny v národních KI (Evropská komise 2020, s. 14-17).

Jak doplňují autoři publikace Resilience kritické infrastruktury: teorie, principy, metody (2019), významné rozdíly mezi jednotlivými státy vychází jak z jejich historie, tak i ze zkušeností s bezpečnostní situací (Řehák, et al. 2019, s. 9).

Tabulka 3: Sektory a subsektory, kde členské státy identifikují EKI a národní KI

		AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK		
Energy	Electricity	Generation																													
		Transmission																													
		Other																													
	Gas	Production																													
		Refining and treatment																													
		Storage																													
		Transmission																													
		LNG terminals																													
		Other																													
	Oil	Production																													
		Refining and treatment																													
		Storage																													
		Transmission																													
Other																															
Transport	Other																														
	Road transport																														
	Rail transport																														
	Air transport																														
	Inland waterways transport																														
	Ocean and short-sea shipping and other																														
NCI sectors	Banking and finance																														
	Health																														
	Drinking water supply																														
	Digital infrastructure																														
	Other																														

Zdroj: Evropská komise 2020, s. 17

V rámci svého pracovním programu 2020 a v nové strategii bezpečnostní unie 20-2025 oznámila Evropská komise legislativní návrh týkající se dalších opatření na ochranu kritické infrastruktury, přičemž nezbytnost revize směrnice 2008/114/ES vyjádřil i Evropský parlament, a to již v roce 2017 a 2018. Dne 16. prosince 2020 Komise zveřejnila návrh směrnice o odolnosti kritických subjektů. Návrh směrnice (zkráceně označované jako CER) rozšiřuje oblast působnosti směrnice z roku 2008 na deset odvětví (nikoliv jen na energetiku a dopravu jako směrnice z roku 2008), a to na energetiku, dopravu, bankovníctví, infrastrukturu finančního trhu, zdravotnictví, vodohospodářství (pitná a odpadní voda), digitální infrastrukturu, veřejnou správu a vesmír. Cílem nové úpravy je vytvořit rámec pro všechna nebezpečí, jež by členským státům pomohl zabezpečit, aby kritické infrastruktury byly schopné předejít narušení, takovým situacím odolávat, absorbovat je a zotavit se z nich bez ohledu na to, zda jsou způsobeny přírodními katastrofami, nehodami, terorismem či vnitřními hrozbami nebo mimořádnými událostmi v oblasti veřejného zdraví včetně pandemií, kterým

v současnosti Evropa čelí. Návrh byl předložen společně s návrhem směrnice o revizi bezpečnosti sítí a informací (NIS2), která má za cíl zabezpečit robustní kybernetickou odolnost velkého počtu subjektů. Pro zajištění souladu mezi oběma nástroji by se na veškeré kritické subjekty určené podle CER vztahovaly povinnosti, jenž se týkají kybernetické odolnosti podle NIS2. Podle posledních dostupných informací dochází na půdě EU stále u CER k vyjednávání (Evropský parlament 2021).

1.1.3. Systém kritické infrastruktury obecně

Systém kritické infrastruktury je podle publikace *Resilience kritické infrastruktury: teorie, principy, metody* (2019) možné chápat jako tzv. systém systémů (System of System- SoS), který Mitre (2017) chápe jako soubor systémů, kde každý může nezávisle fungovat, ale dochází u nich i k vzájemné spolupráci pro dosažení dalších potřebných schopností (Řehák, et al. 2019, s. 8).

Podle stejné publikace je systém kritické infrastruktury tvořen třemi úrovněmi, jež tvoří vertikální členění systému, jedná se o systémovou úroveň, sektorovou úroveň a elementární úroveň (Řehák, et al. 2019, s. 11).

Systémová úroveň představuje základní členění kritické infrastruktury podle funkčních specifik a obsahuje dvě oblasti, a to technickou infrastrukturu, tvořící sektory produkující a poskytující konkrétní komodity (vodní hospodářství či energetika) či technické služby (zdravotnictví, finanční trh a měna, nouzové služby či veřejná správa) a socioekonomickou infrastrukturu. Mezi oblastí technickou a socioekonomickou je značná závislost, vzhledem k tomu, že oblast socioekonomická a její sektory potřebují neomezenou možnost nakládat s komoditami ze sektorů technické infrastruktury, ta je pak v případě krize plně závislá na socioekonomických sektorech (Řehák, et al. 2019, s. 11).

Sektorová úroveň je složena z jednotlivých sektorů a subsektorů kritické infrastruktury, jedná se tedy již o klasifikaci konkrétních oblastí a vazeb mezi nimi. Jako příklad je v publikaci uváděn sektor dopravy, který v rámci přílohy směrnice Rady 114/2008/ES obsahuje 5 subsektorů, a to železniční, silniční, leteckou přepravu, vnitrozemskou plavbu a námořní plavbu a přístavy. Úroveň elementární sestává z jednotlivých prvků s různou úrovní významnosti pro provoz systému. Důležitost prvku je dána velikostí dopadu, který by mělo jeho narušení či selhání (Řehák, et al. 2019, s. 11-12).

Jak autoři této publikace dodávají, na systém kritické infrastruktury je nezbytné pohlížet komplexně s respektem k jeho síťovému uspořádání s jednotlivými subsystemy, jež mají mezi sebou různé typy vazeb. Odlišná stavba odvětví kritické infrastruktury, tak jako odlišně nastavené prahové hodnoty u zařazení prvků do systémů kritické infrastruktury pak představují výzvu, která vyžaduje u ochrany kritické infrastruktury mezinárodní spolupráci (Řehák, et al. 2019, s. 11-12).

1.2. Kritická infrastruktura v ČR

1.2.1. Historie

Po roce 1989 a s tím i snížením hrozby války, postupně klesá důraz na obranu a ochranu obyvatelstva, v 90. letech dochází ke zrušení jednotek civilní obrany (CO) jak v místech bydlíšť, tak na půdě zaměstnání a dochází také ke zrušení branné výchovy obyvatelstva a postupnému dalšímu omezení činností v souvislosti s přípravami na válku. Změnu v této problematice přinesly až povodně na Moravě roku 1997, které znamenaly jak velké materiální ztráty, tak ztráty na životech a těžkosti při obnově zasaženého území. Bylo nezbytné vytvořit systém, jenž by byl schopný řešit dopady živelních pohrom, havárií a dalších událostí. V roce 2000 tak dochází k přijetí tzv. krizových zákonů, které s sebou přinesly rozvoj a budování integrovaného záchranného systému ČR (Krejčová 2012, s. 29-30).

Orientace ochrany kritické infrastruktury v České republice víceméně kopírovala hlavní trend této doby a byla směřována na ochranu počítačových sítí (Gavendová 2009, s. 17).

Prvním oficiálním vládním dokumentem zabývajícím se základními funkcemi státu v případě mimořádných událostí nebo krizových situací nevojenského charakteru se v roce 2001 stal materiál Bezpečnostní rady státu s názvem „Definice a rozsah základních funkcí státu“. V roce 2002 bylo Výborem pro civilní nouzové plánování projednáno usnesení „Rozsah základních funkcí státu za krizových situací“ a dále dokument „Zpráva o národní kritické infrastruktuře a návrh zásad na její zabezpečení“ (Krejčová 2012, s. 30), v němž byl dán rámeček zaměření národní kritické infrastruktury na 9 oblastí a to: systém dodávky energií (zejm. elektřiny), systém dodávky vody, systém odpadového hospodářství, přepravní síť, komunikační a informační systémy, bankovní a finanční sektor, nouzové služby (policie, hasičské záchranné sbory, zdravotnictví), veřejné služby (zásobování potravinami, sociální a pohřební služby) a státní správa a samospráva (Gavendová 2009, s. 18). Materiál chápe kritickou infrastrukturu jako povinnost vlády zabezpečit kontinuitu hospodářského a sociálního života a v případě, kdy by byly ohroženy elementární potřeby, zasáhnout (Krejčová 2012, s. 30).

Roku 2003 byl pro schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování Ministerstvem vnitra vytvořen materiál představující první ucelený materiál ohledně jednotlivých odvětví kritické infrastruktury pojmenovaný „Analýza zabezpečení základních funkcí státu a prvků kritické infrastruktury v ČR za krizových situací“ (Krejčová 2012, s. 30).

V roce 2004 dochází ke stanovení deseti oblastí a 42 produktů či služeb kritické infrastruktury, u kterých byl předpoklad dobrého fungování tzv. partnerství mezi veřejným sektorem a soukromým sektorem (PPP). Tehdejší oblasti zahrnovali energetiku, vodní hospodářství, potravinářství zemědělství, zdravotní péči, dopravu, komunikační a informační systémy, bankovní a finanční sektor, nouzové služby, veřejnou správu a odpadové hospodářství. Systém národní kritické infrastruktury byl možný chápat jako systém sestávající ze dvou úrovní, a to sektorové úrovní a úrovní produktů a služeb. Ve vztahu k předmětu této diplomové práce lze zmínit, že v rámci rozpracování sektoru 9, tzn. veřejná správa, existovala již na úrovni produktu nebo služeb sociální ochrana a zaměstnanost (Gavendová 2009, s. 18-20).

V roce 2006 byla vydána „Zpráva o stavu řešení problematiky kritické infrastruktury“, která se zabývala přístupem k problematice KI mezinárodními organizacemi jako NATO a dále EU a přinesla i srovnání ČR se zahraničím v oblasti ochrany KI. Dokument s názvem „Zpráva o řešení stavu problematiky kritické infrastruktury v ČR“ z roku 2007 přinesl mimo jiné novou definici kritické infrastruktury, která byla chápána jako výrobní i nevýrobní systémy a služby, kdy jejich nefunkčnost by měla zásadní dopad na bezpečnost sátu, ekonomiku ale i veřejnou správu a zajištění základních životních potřeb obyvatel. V roce 2008 bylo Vládou ČR vydáno usnesením „Harmonogram dalšího postupu zpracování dokumentů Komplexní strategie ČR k řešení problematiky KI a Národního programu ochrany KI“. Materiál měl být rámcem pro budoucí koncepční materiály a také navrhnul další kroky a opatření, které je potřeba činit v této oblasti. Jedním z těchto kroků byl Národní program OKI, který zahrnoval zpracování dalších strategií, koncepcí či analýz týkajících se jednotlivých oblastí KI, z nichž pak vyvstaly úkoly, odpovědné osoby nebo i časové rozvržení (Krejčová 2012, s. 31).

Před rokem 2010 tak již existovalo devět oblastí a třicet sedm produktů a služeb, které byly považovány za klíčové pro existenci společnosti, oproti předchozímu systému došlo již v roce 2007 ke snížení sektorů o odstranění odpadového hospodářství na 9 či ke zpřesnění a změně položek u oblasti zdravotní péče či oblasti nouzových služeb (Gavendová 2009, s. 21).

Směrnice o EKI vstoupila v platnost 12. ledna 2009 přičemž podle čl. 12 každý členský stát musel přijmout nezbytná opatření k dosažení souladu se směrnicí do 12. ledna 2011. Implementace této směrnice byla u členských států odlišná díky povědomí, úrovni

přístupu a existujících opatření v rámci kritické infrastruktury a její ochrany napříč jednotlivými členskými státy EU (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 14).

S přípravami novely krizového zákona bylo započato v roce 2008, po přijetí evropské směrnice. K tomuto účelu tak byla v rámci ČR zřízena mezirezortní pracovní skupina, jež zahrnovala zástupce všech gesčních rezortů v rámci oblastí kritické infrastruktury. Skupina měla za úkol vydefinovat základní principy, na nichž bude kritická infrastruktura řešena na evropské i národní úrovni. Legislativní proces započal v lednu 2010, kdy byl návrh novely krizového zákona zaslán Ministerstvem vnitra do meziresortního připomínkového řízení. Návrh zákona byl nakonec 23. prosince 2010 podepsán prezidentem republiky a novela byla publikována ve Sbírce zákonů v částce 149, čímž ČR splnila podmínku implementace požadavků vyplývajících ze směrnice (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 16-17).

1.2.2. Současná úprava kritické infrastruktury v České republice

Implementace směrnice č. 2008/114/ES, resp. úprava problematiky kritické infrastruktury byla do právního řádu ČR zavedena novelou zákona č. 240/2000 Sb., která nabyla účinnosti 1. ledna 2011. Důvodem vybrání tohoto zákona k transpozici směrnice bylo to, že kritická infrastruktura a její ochrana náleží z hlediska své povahy do oblasti zachování základních funkcí státu a ochrany obyvatelstva. Toto řešení představuje optimální skloubení nástrojů daných krizovým zákonem s potřebami kritické infrastruktury (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 16-17).

Tato novela byla první zásadní změnou krizového zákona od jeho přijetí roku 2000 (Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru 2014, s. 31).

Nutno podotknout, že podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) se jedná o primární pramen právní úpravy v případě nevojenských krizových situací. Tento právní předpis stanoví jak působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, tak práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury, a dále stanoví odpovědnost za porušení těchto povinností. Krizovou situací je pak podle § 2 písm. b) uvedeného zákona „*mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické*

infrastruktury nebo jiné nebezpeční, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.“

V případě krizových situací, které se netýkají zabezpečení obrany České republiky proti vnějšímu napadení, je možné vyhlásit jeden z nevojenských krizových stavů. Jedná se o stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu, který je možné aplikovat i v případě krizové situace dotýkající se obrany před vnějším napadením republiky, tedy vojenského krizového stavu. Stanovení aplikace určitého krizového stavu je dáno intenzitou dopadů krizové situace, velikostí zasažené oblasti, počtem zasažených osob a dobou trvání (Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru, 2014, s. 31).

Novým zákonem byla explicitně vymezena kritická infrastruktura a její provázání se systémem krizového řízení. Z důvodu aplikovatelnosti pak byly vydefinovány nové pojmy, jako je prvek kritické infrastruktury, subjekt kritické infrastruktury či průřezová a odvětvová kritéria (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 17).

Samotná definice kritické infrastruktury, průřezová a odvětvová kritéria, prvek kritické infrastruktury či samotná ochrana kritické infrastruktury lze najít již ve zmíněném ustanovení § 2 krizového zákona. Kritickou infrastrukturou je prvek kritické infrastruktury či systém prvků kritické infrastruktury, kdy jeho funkční narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob či ekonomiku státu. Evropskou kritickou infrastrukturou je kritická infrastruktura na území České republiky, jejíž narušení by vedlo k závažnému dopadu i na jiný členský stát Evropské unie (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Prvek kritické infrastruktury je podle ustanovení § 2 výše uvedeného zákona definován podle průřezových a odvětvových kritérií, jedná se zejména o stavbu, zařízení, prostředek či veřejnou infrastrukturu. Pokud je prvek KI součástí EKI, je za něj i považován. Ochrana kritické infrastruktury jsou opatření ke snížení rizika narušení funkce prvku kritické infrastruktury a subjektem KI nebo EKI je provozovatel prvku kritické infrastruktury (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Nakonec této podkapitoly je třeba zmínit problematiku nového legislativního návrhu směrnice CER na poli EU a její dosah v rámci České republiky. Podle dostupných informací týkající se CER na stránkách Hasičského záchranného sboru, jehož odbor

civilní nouzové připravenosti a strategií (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR – HZS ČR) plní funkci kontaktního místa a který koordinuje otázky týkající se Evropského programu na ochranu kritické infrastruktury v rámci ČR s ostatními členskými státy, Radou EU a Evropskou komisí, došlo v rámci původní směrnice z roku 2008 na základě článku 4 směrnice k diskusi České republiky o určování a označování kritických infrastruktur se sousedními zeměmi na bilaterálním a vícestranném základě. Jednalo se o diskuse s Rakouskem, Slovenskem, Německem a Polskem, se kterými pak Česká republika podepsala obecné a technické protokoly. Podle směrnice z roku 2008 v ČR byly identifikovány EKI podle č. 4 pouze v odvětví energetiky u výše uvedených členských států. Nová úprava směrnice by tak mohla mít rozsáhle přeshraniční dopady (HZS ČR 2021a).

1.2.3. Kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury

Kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury jsou uvedena v nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury. V tomto prováděcím právním předpisu jsou obsažena jak odvětvová, tak průřezová kritéria. Hodnoty průřezových kritérií vycházely ze směrnice Rady a byly uzpůsobeny pro použití v České republice (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 18).

Jak již bylo zmíněno výše, definice průřezových a odvětvových kritérií lze nalézt v ustanovení § 2 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). Podle tohoto ustanovení písm. l) jsou průřezová kritéria „*soubor hledisek pro posuzování závažnosti vlivu narušení funkce prvku kritické infrastruktury s mezními hodnotami, které zahrnují rozsah ztrát na životě, dopad na zdraví osob, mimořádně vážný ekonomický dopad nebo dopad na veřejnost v důsledku rozsáhlého omezení poskytování nezbytných služeb nebo jiného závažného zásahu do každodenního života*“. Odvětvovými kritérii jsou podle téhož ustanovení § 2 písm. m) „*technické nebo provozní hodnoty k určování prvku kritické infrastruktury v odvětvích energetika, vodní hospodářství, potravinářství a zemědělství, zdravotnictví, doprava, komunikační a informační systémy, finanční trh a měna, nouzové služby a veřejná správa.*“

Odvětvová kritéria tak lze chápat jako technické či provozní hodnoty, kterými se vybírají a určují prvky kritické infrastruktury v definovaných odvětvích. Odvětví byla stanovena usnesením Bezpečnostní rady státu č. 30 ze dne 3. července 2007 ke Zprávě o řešení problematiky kritické infrastruktury v České republice. Průřezová kritéria pak stanoví

soubor podmínek pro posuzování závažnosti dopadů narušení kritické infrastruktury (Ochrana kritické infrastruktury 2011, s. 18).

Podle § 1 nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů je průřezovým kritériem pro určení prvku kritické infrastruktury hledisko:

- a) Obětí s mezní hodnotou více jak 250 mrtvých či více než 2500 osob s následnou hospitalizací po dobu delší než 24 hodin.
- b) Ekonomický dopad s mezní hodnotou hospodářské ztráty státu více než 0,5 % hrubého domácího produktu či
- c) Dopad na veřejnost s mezní hodnotou rozsáhlého omezení u poskytování nezbytných služeb či jiný významný zásah do každodenního života postihující více jak 125000 osob.

Podle § 2 tohoto nařízení jsou odvětvová kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury uvedena v příloze nařízení. Podle přílohy k nařízení je kritérií 9, konkrétně se jedná o:

- a) Energetiku (elektrina, zemní plyn, ropa a ropné produkty, centrální zásobování teplem)
- b) Vodní hospodářství
- c) Potravinářství a zemědělství (rostlinná, živočišná a potravinářská výroba)
- d) Zdravotnictví (poskytování zdravotních služeb, výroba léčivých přípravků)
- e) Dopravu (silniční, železniční, letecká a vnitrozemská vodní doprava)
- f) Komunikační a informační systémy (technologické prvky pevné sítě elektronických komunikací, mobilní sítě elektronických komunikací, sítí pro rozhlasové a televizní vysílání, pro satelitní komunikaci, pro poštovní služby, technologické prvky informačních systémů, oblast kybernetické bezpečnosti)
- g) Finanční trhy a měna
- h) Nouzové služby (integrovaný záchranný systém, radiační monitorování, předpovědní, varovná a hlásná služba, vnitřní bezpečnost)
- i) Veřejná správa (veřejné finance, sociální ochrana a zaměstnanost, ostatní státní správa, zpravodajské služby) (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Vzhledem k tématu této práce bude dále věnována pozornost pouze odvětvovému kritériu veřejná správa, v rámci něj pak sociální ochraně.

1.2.4. Organizace kritické infrastruktury v rámci České republiky

Podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. d) a e) krizového zákona je vláda zodpovědná za stanovení průřezových a odvětvových kritérií pro určení prvku kritické infrastruktury, přičemž rozhoduje podle předloženého seznamu Ministerstvem vnitra o tom, jaké prvky provozované organizační složkou státu budou určeny jako KI či EKI (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Ve vztahu k sociální ochraně je pak vláda za doby trvání nouzového stavu podle ustanovení § 6 krizového zákona oprávněna nařídít přednostní zásobování mj. sociálnímu zařízení či v nezbytném rozsahu prvku kritické infrastruktury a dále zajistit náhradní způsob rozhodování o dávkách sociálního zabezpečení (péče), jimiž se rozumí dávky nemocenského a důchodového pojištění, důchodového zabezpečení, státní sociální podpory, dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče a také o jejich výplatě (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Ministerstva a další správní úřady pak podle § 9 odst. 3 písm. a) - g) krizového zákona k ochraně kritické infrastruktury, která je v jejich gesci navrhuje odvětvová kritéria a předkládají je Ministerstvu vnitra, a dále vyžadují od PO nebo FPO jako provozovatele stavby, zařízení, prostředku či veřejné infrastruktury, které splňují kritéria pro určení prvku KI nebo EKI informace nutné k určení těchto prvků vč. informací vyžadující mlčenlivost. Ministerstva či jiné správní úřady také určují opatřením obecné povahy prvky KI a EKI, pokud nejde o prvky kde je provozovatel organizační složka státu, a informují o tom Ministerstvo vnitra (MV ČR) a to včetně informací o počtu členských států, které jsou na takto určených prvcích EKI závislé. Ministerstva a jiné správní úřady dále zasílají návrhy prvků KI a EKI Ministerstvu vnitra k zařazení do seznamu, který podle § 10 téhož zákona zpracovává jako podklad pro učení prvků EKI a KI u provozovatele, čímž je organizační složka státu. Následně také kontrolují plány krizové připravenosti subjektů KI a ochranu prvků KI a dávají opatření k nápravě nedostatků, které u kontroly zjistily a poskytují jednou ročně ministerstvu vnitra informaci o ochraně EKI a to včetně zranitelnosti, hrozbách a zjištěných rizicích a jednou za 2 roky informaci o provedených kontrolách subjektů EKI a to i s poskytnutím informací o závažných zjištěních a stanovených opatřeních (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Prvky KI kde je provozovatelem organizační složka státu byly stanoveny usnesením vlády č. 934 ze dne 14. prosince 2011 (HZS ČR 2021b). Toto usnesení je čas od času aktualizováno.

Samotné MV ČR hraje v problematice kritické infrastruktury důležitou roli. Podle § 10 krizového zákona MV ČR za účelem koordinace výkonu státní správy v oblasti krizového řízení mimo jiné podle písm. e) - i) navrhuje průřezová kritéria, vytváří seznam jako podkladový materiál k určení prvků KI a EKI, u nichž je provozovatelem organizační složka státu, o kterém rozhoduje Vláda ČR. Je centrálním koordinačním pro oblast KI z hlediska členství ČR v EU a zabezpečuje tak mezinárodní výměnu informací. Toto ministerstvo je také kontaktním místem z hlediska EKI a podává EK zprávy o plnění úkolů vyplývajících z evropské legislativy v této oblasti. MV ČR dále každoročně předkládá EK informace o počtu prvků EKI podle odvětví a o počtu členských států, které jsou na těchto prvcích závislé, přičemž každé dva roky informuje EK souhrnnou zprávou o typech zranitelnosti, hrozbách a rizicích, které byly zjištěny v rámci jednotlivých odvětví EKI. Úkoly MV ČR uvedené v § 10 odst. 1, tj. výše, plní podle odst. 4 téhož ustanovení generální ředitelství Hasičského záchranného sboru (Zákon č. 240/2000 Sb.).

Subjekt KI má povinnost určit styčného bezpečnostního zaměstnance, jenž udělí za subjekt KI součinnost při plnění úkolů podle krizového zákona. Subjekt KI má odpovědnost za ochranu KI a k tomuto účelu zpracovává plán krizové připravenosti subjektu KI. Tento plán stanovuje možná ohrožení funkce prvku KI a stanovuje opatření k jeho ochraně. Plán má tři části a to základní, operativní, pomocnou. Náležitosti a způsob zpracování plánu krizové připravenosti je definován v § 17, 17a a § 18 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) (HZS ČR 2021b; nařízení vlády č. 462/2000 Sb.).

V rámci spolupráce ČR na úrovni EU s dalšími členskými státy je nutno na závěr zmínit Program na ochranu kritické infrastruktury, jehož cílem je zlepšit ochranu kritických infrastruktur v Evropské unii, na kterém se podílí odbor civilního nouzového připravenosti a strategií Hasičského záchranného sboru ČR, jenž plní pro tento účel funkci kontaktního místa za ČR (HZS ČR, 2021a).

1.3. Vymezení sociální politiky, sociální ochrany a sociálního zabezpečení

Vzhledem k tomu, že se téma této diplomové práce pohybuje v oblasti sociální politiky, přinese tato kapitola nezbytné vysvětlení relevantních pojmů z této oblasti, které umožní lepšího pochopení poslední části teoretické a též celé praktické části této práce.

Sociální politiku definuje Tomeš (2010, s. 29) jako „*soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů ve svém zájmu udržet nebo dosáhnout změny ve fungování nebo podpořit rozvoj svého či jiného sociálního systému nebo soustavy nástrojů k realizaci své či jiné sociální politiky. Následkem tohoto soustavného a cíleného úsilí je činnost (fungování), rozvoj (zdokonalení) či změna (transformace) systému vlastního nebo jiného nebo soustavy nástrojů. Projevuje se rozhodováním (nebo nerozhodováním) a činností (či nečinností) sociálních subjektů*“. Tento široce definovaný pojem zahrnuje nejen soustavy nástrojů sociální ochrany (sociální pojištění, zaopatření a pomoci a sociálních služeb) ale také veřejné intervence, kterými jsou například regulace bezpečnosti práce a pracovní doby v pracovních poměrech, politika zaměstnanosti, regulace dostupnosti ochrany zdraví a zdravotní péče a také základního vzdělání, sociální souvislosti vzdělávacích procesů a bytové, národnostní, migrační či protidrogové politiky státu. Obsahuje také sociální činnosti soukromoprávních subjektů. Jak výše uvedený autor dále uvádí, současná sociální politika cílí v Evropě na sociální začleňování lidí. Dochází k vytváření a vyvíjení soustav sociálních institucí, kterými se dosahuje určité úrovně realizace ústavních práv občanů na důstojný život. Tento stav se nejprve nazýval sociální bezpečnost, následně sociální zabezpečení a poté sociální ochrana (Tomeš 2010, s. 29-31).

Pojem **sociální bezpečnost** se v rámci Evropy rozšířil zejména po přijetí Úmluvy MOP č. 102/1952 o sociální bezpečnosti a ve stejném smyslu byl použit i v Evropské chartě sociální bezpečnosti. Jak Tomeš (2010, s. 32) dále uvádí, pojem *social security* je v současnosti v praxi podobný s obsahem výše uvedené úmluvy. Sociální bezpečnost v tomto smyslu zahrnuje soustavy veřejnoprávních dávek, na které má občan ze zákona nárok u zdravotní péče, nemoci, nezaměstnanosti, stáří, pracovního úrazu a nemoci z povolání, podpory rodiny, mateřství, invalidity a ztrátě živitele (Tomeš 2010, s. 32).

Pojem **sociální zabezpečení** bylo možné poprvé zaznamenat v revolučním dekretu o sociálním zabezpečení (1918) a v programu Všesvazové komunistické strany (1919) jako

označení všeho obsahujícího systému sociálních dávek pro všechny zaměstnance, jenž však nebyl uveden do praxe z důvodu nedostatku prostředků. Sovětská (bolševická) vláda jej záměrně zavedla ve svých revolučních dekretech, aby ukázala paternalistický postoj socialistického státu k potřebám svých občanů, které chtěla podle své ideologie zabezpečovat a obšťastňovat. Po komunistickém převratu v roce 1948 byl ruský termín *obespečenije* (zabezpečení) v Československu převzat a také užíván. K rozšíření pojmu sociální zabezpečení ve společnosti dochází v rámci reformy národního pojištění v roce 1954 při sovětizaci společnosti. Následně byl pak nesprávně použit pouze jako označení jednoho zákona o sociálním zabezpečení (1964). Věcný rozsah zákona byl výrazně stručnější než sociální bezpečnost definovaná mezinárodně. Jak autor dodává, sociální zabezpečení v této nepřesné formě ovšem bohužel zdomácnělo a jeho změna by mohla přinést nelibost mezi občany a být příčinou nedorozumění, proto ho i on ve své publikaci užívá i v případech, kde by se měla užít u států EU sociální bezpečnost (Tomeš 2010, s. 32).

Rozdíl mezi pojmy sociální zabezpečení a bezpečnost je rozdílem v pojetí. Zabezpečení představuje úsilí, které směřuje k určitému stavu (zabezpečování) a bezpečnost představuje výsledný stav. Jak dále Tomeš (2010, s. 32-33) uvádí, nepřesnost překladu však není náhodná, jelikož po druhé světové válce se evropské demokratické systémy snažily o zajištění lidských práv státem na přijatelné sociální úrovni, tzn. o sociální bezpečnost občanů, sociální záruky a zajištění lidských občanských práv. V komunistických systémech docházelo v této době ke zestátnění péče o občany. Jednalo se o autokraticky řízené redistributivní pojetí socialismu, udělující „blaho“ jedincům. Poskytování dávek se stalo jedním z nástrojů manipulace distributivního systému a jednalo se tedy opravdu o sociální zabezpečování občanů (Tomeš 2010, s. 32-33).

Pojem **sociální ochrana** se začal používat s přijetím a přípravou Maastrichtské smlouvy (1992) na úrovni Evropských společenství. Pojem sociální bezpečnost (zabezpečení) představuje jen soustavy povinných veřejnoprávních dávek a služeb, na něž má občan nárok ze zákona, nicméně v evropských státech má občan právo na důstojné životní minimum, tj. zabezpečení i v případě, kdy není právní nárok na veřejnou dávku či službu. Takové právo je realizováno soustavami sociální pomoci (social assistance) a sociální péče (social welfare), které zajišťují fakultativní dávky a podporu či též hradí služby z veřejných fondů pro občany. Nárok na dávky vzniká občanovi po splnění určitých podmínek po úředním rozhodnutí příslušnými veřejnými orgány. Užší definice sociální

ochrany (social protection) představuje soustavy obligatorní i fakultativní, tedy soustavy sociální bezpečnosti, sociální péče a služeb. Tomeš v tomto smyslu chápe sociální ochranu jako „soubor všech soustav a nástrojů, kterými se zabezpečují záměry sociální ochrany usilující o sociální začlenění všech občanů a o boj proti sociální vyloučenosti. Těmito nástroji zajišťuje veřejnoprávní subjekt nezadatelná občanská práva na důstojný život, na rodinu a na práci i na důstojnou životní úroveň“. Jak dále autor podotýká, současná širší koncepce sociální ochrany pak v sobě zahrnuje preventivní aktivity jako je veřejné zdravotnictví, bezpečnost práce a regulaci pracovní doby v pracovním právu, ochranu proti diskriminaci a prosazování rovných příležitostí či další činnosti, jež poskytují ochranu před vznikem sociálních událostí (Tomeš 2010, s. 33).

Sociální zabezpečení užívají ve své publikaci o sociální politice i autoři Krebs et al. (2007, s. 161-163) a tento pojem chápou jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a za jejich pomoci se předchází, zmírňují a odstraňují následky sociálních událostí občanů. **Sociální rizika** neboli sociální události jsou spojeny se vznikem, změnou či zánikem práv a povinností, kterými lze předcházet, zmírnit nebo překonat tíživou životní situaci, jež byla způsobena takovou událostí. Mezi hlavní sociální události lze pokládat nemoc, úraz, těhotenství, invaliditu, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka či další důvody, které mohou zapříčinit vznik tíživé situace. Nejrozšířenější pojetí jak sociální zabezpečení chápat pak představuje souhrnné označení pro všechny sociální instituce, které poskytují občanům, či za určitých podmínek i cizincům, radu (poradenství), ochranu (prevenci), materiální (věcné) a peněžní plnění (dávky) a dále služby a azyl (ústavní péče) pro uspokojení jejich společensky uznaných potřeb (Krebs et al. 2007, s. 161-163).

V souvislosti se sociálním zabezpečením je nezbytné vysvětlit další termín, a to **sociální pojištění**. Tento termín byl poprvé použit v Německu v osmdesátých letech 19. století pravděpodobně kancléřem Bismarckem. V rámci Evropy pak došlo k jeho rozšíření díky úmluvám MOP o sociálním pojištění z dvacátých a třicátých let 20. století. U povinného sociálního pojištění je přispěvatelem zaměstnavatel i stát. Doplňující formou sociálního pojištění jsou pak různé sociální fondy buď povinné (Francie) či dobrovolné (Velká Británie), kterými se doplňuje povinné sociální pojištění o nové či vyšší dávky s podporou státu skrze daňové úlevy. Sociální pojištění je spravováno institucemi veřejnoprávní povahy a sociální fondy mohou spravovat jak soukromoprávní (anglosaské země), tak veřejnoprávní instituce (Francie). Zvláštní formou je pak pojištění národní, které

představuje univerzální sociální pojištění pro všechny občany, tento termín byl v roce 1948 použit i u nás pro označení reformovaného sociálního pojištění. Základními pojmovými znaky sociálního pojištění jsou zákonná povinnost se pojistit, závazný okruh plátců pojistného a závazná výše pojistného, dále obligatorní rozsah a podmínky vzniku a trvání nároků, jejich závazná výše a také stanovený způsob správy. Jak autor dále dodává, **sociální pojištění** společně s pojmem **sociální zaopatření** (non-contributory benefits) a **sociální pomoci** (social assistance) jsou hlavní soustavy nástrojů sociální ochrany (Tomeš 2010, s. 35-36).

Sociální zaopatření lze chápat jako soustavy zákonných peněžitých dávek, které jsou poskytovány z veřejných rozpočtů, a na které nebylo ze strany objektu (klienta) přispěno placením příspěvků (pojistného). V angličtině se označují jako non - contributory social schemes. Jedná se o starou soustavu, například již v 18. století na našem území byli Aktem sociálního zaopatření Marie Terezie zaopatřeni profesionální úředníci, kteří ve službách státu nahradili šlechtu, a byla jim poskytnuta později penze. V současnosti se jedná o zaopatření i jiných sociálních událostí u jiných skupin občanů. Jako příklad je možné uvést Dánsko, kde mají všichni občané nárok na jednotné sociální zaopatření, které je financováno ze státního rozpočtu. V rámci České republiky pak jako příklad lze uvést státní sociální podporu, která vznikla v roce 1995 a zaopatřovací dávky zajišťuje zejména rodinám (Tomeš 2010, s. 36-37).

Sociální pomoc (Social assistance) je pojem, který nahrazuje termín chudinská péče nebo chudinská podpora (poor acts, poverty relief). Jedná se o jednu z nejstarších forem přerozdělování, kterou stát zajišťoval prokazatelně potřebné. Samotný pojem je možné definovat jako „*pomoc poskytovanou sociálním subjektem osobám ve stavu nouze k uspokojování jejich základních životních potřeb v nezbytném či přiměřeném rozsahu*“. Nové pojetí pojmu však dále zdůrazňuje aktivní úlohu objektu (klienta) sociální pomoci a klade důraz na jeho občanskou odpovědnost jak za sebe, tak za svou rodinu. Odpovědnosti klient nepozbývá ani ve stavu nouze, kterou není schopen vlastními silami překonat. Pomoc je poskytnuta až ve chvíli, kdy došlo k vyčerpání jiných zdrojů ze soustavy sociálního pojištění a státní sociální podpory, či pokud tyto dávky nejsou dostatečné pro překonání tíživé sociální situace. Dávky u sociální pomoci bývají peněžité, věcné či jsou poskytovány ve formě služeb. Jak autor dodává, v poslední době bývají propojeny s účastí na veřejně prospěšných pracích (Tomeš 2010, s. 37).

Sociální pomoci jsou také činnosti v oblasti prevence sociálně patologických jevů či systém poskytování informací o alternativách řešení těchto situací osobám, které se v těchto situacích nachází nebo jsou jimi ohroženy. Dále se jedná i o sociálně právní ochranu občanů (Krebs et al. 2007, s. 286).

Nemocenské pojištění pak lze podle Tomeše (2011, s. 141-146) označit za povinnou soustavu sociálního pojištění, která je spravována státem a do které odvádí prostředky jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel. Cílovými skupinami jsou pojištěnci nemocenského pojištění, osoby samostatně výdělečně činné mohou být účastny, pokud se přihlásí, ústavní činitelé a na stejno jim postavené osoby mají zaopatřovací platy, kdy se vyplácí část nebo celá odměna a podobně je tomu i u příslušníků ozbrojených sborů ve většině evropských zemí. V některých případech mohou tuto výhodu požívat i státní zaměstnanci. Další občané v době nemoci nepřichází o výdělek, a tedy nejsou cílovou skupinou nemocenského pojištění. Dávky mohou být univerzální (Velká Británie) či diferencované, také někdy označované jako zásluhové (střední Evropa a Skandinávie). Povinné pojištění pro případ nemoci je užíváno v rámci všech států EU, přičemž se odlišují podle délky poskytování, zpravidla se jedná o 52 týdnů, spolufinancováním ze strany zaměstnavatelů (střední Evropa) či nespolufinancováním (Irsko, Portugalsko). Zaměstnavatelé také mohou vyplácet náhradu mzdy po určitou dobu pracovní neschopnosti, jak je tomu například v Německu. V dalších zemích je pak zabezpečení zaměstnance při nemoci na zaměstnavateli, který volí formu (Nizozemsko, Švýcarsko). Pro úplnost lze dodat, že nemocenské dávky jsou v rámci některých států slučovány se zdravotním pojištěním, v jiných státech pak došlo u zdravotního pojištění po druhé světové válce k oddělení od nemocenského pojištění, jež se spojilo s invalidním pojištěním (Belgie či Francie). Jedná se o sjednocení financování dávek, které se pojí se změnou zdravotního stavu, jež je tak možné efektivněji cílit a spravovat (Tomeš 2011, s. 141-146).

Z hlediska sociálního zabezpečení (sociální ochrany) v souvislosti s Evropskou unií je potřeba podotknout že existují společná pravidla, jež ochraňují práva jejích občanů v oblasti sociálního zabezpečení pobývajících v ostatních zemí EU, Islandu, Lichtenštejnsku, Norsku a Švýcarsku. Nutné je si však uvědomit, že tato koordinace nenahrazuje vnitrostátní systémy a členské státy jsou ti, kdo rozhodují, kdo bude pojištěn podle jejich právních předpisů a jaké dávky a za jakých podmínek budou vypláceny. Pravidla platí nejen pro státní příslušníky členských zemí EU a výše uvedených zemí a

jejich rodinné příslušníky, ale i pro osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky s bydlištěm ve výše uvedených destinacích či, pro ty, kteří jsou zde pojištěni a jejich rodinné příslušníky. Podmínky zůstávají také pro státní příslušníky zemí nečlenských zemí, kteří legálně pobývají na území EU či po zemích EU a pro jejich rodinné příslušníky. Koordinace sociálního zabezpečení se v současnosti řídí podle nařízení 883/2004 a 987/2009 (Evropská komise [bez data]).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Základní Nařízení) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 (Prováděcí Nařízení) lze chápat jako základní a přímo závazné, nad národní předpisy postavené předpisy, které koordinují systémy sociálního zabezpečení v rámci všech členských států. Smysl nařízení je zabezpečit, aby osoba migrující zaměstnaná ve více zemích nepozbyla svých nároků na sociální dávky z důvodu jiného občanství, bydliště či kvůli nesplnění potřebné doby pojištění stanovené předpisy dané země. Jedná se o nároky, které bezprostředně souvisí s právem občanů na svobodný pohyb. Koordinace stojí na 4 principech, a to rovnosti nakládání, aplikaci právního řádu jediného státu, sčítání dob pojištění a zachování nabytých práv. Věcný rozsah koordinace dopadá na všechny právní předpisy členských zemí, které se týkají dávek v nemoci, dávek v mateřství a rovnocenné otcovské dávky, dávky v invaliditě, dávky ve stáří, pozůstalostní dávky, dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání, pohřebné, dávky v nezaměstnanosti, předdůchodové dávky a rodinné dávky (Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci Evropské unie 2009, s. 6-12)

Jsou různá zaměření a způsoby, jakými státy v rámci vlastní sociální politiky zajišťují svým občanům sociální ochranu. Jsou země, které nabízí pomoc jen těm nejpotřebnějším, jiné ji poskytují širším vrstvám obyvatelstva. Některé státní programy se zaměřují více na ochranu seniorů, jiné cílí na ochranu mladých rodin. Je mnoho forem sociálního státu, z nich pak některé mají společné podstatné charakteristiky, díky kterým lze uspořádat sociální státy do typologií. Za jednu z nejznámějších a nejcitovanější lze označit typologii dánského sociologa Gøsty Esping-Andersena. (Mitchell 2010, s. 8). Typem sociálního státu, jinak welfare režimem, zmiňovaný autor teorie chápe „*institucionální ustanovení a pravidla, která řídí a ovlivňují: rozhodování v oblasti sociální politiky, sociální výdaje, definici (sociálních) problémů a i strukturu nabídky a poptávky obyvatel po sociálním blahobytu.*“ (Mitchell 2010 s. 8). V rámci typologie Esping –Andersen vytvořil tři typy sociálního státu, a to sociálně demokratický, liberální a konzervativní. Typologie Esping-

Andersena byla následovněky dále rozpracována a modifikována, sama Mitchell (2010, s. 10) uvádí ve vztahu k rodinné politice základní 3 typy, ke kterým přidává ještě typ latinský, jenž bude rozebrán dále.

Vzhledem k dobrému popisu výše uvedených typů, bude toto rozdělení přebráno pro účely této práce, základní 3 typy lze tedy rozlišit následovně:

a) **Liberální typ** sociálního státu předpokládá uspokojování potřeb svých obyvatel především skrze rodinu a trh a státní intervence přichází až v případě, kdy selhávají. Úroveň sociálních dávek zajišťuje pouze základní existenční pokrytí potřeb, podpora rodiny je uskutečňována především daňovými úlevami. Sociální dávky cílí na klienty s nízkými příjmy a jsou převážně závislé na testování majetkových poměrů. Sociální systém dává prostor trhu, a to hlavně v případě služeb péče o děti. O sladění pracovní a rodinné sféry se stará trh. Představiteli tohoto typu sociálního státu jsou Kanada, USA, Austrálie a v Evropě pak Velká Británie (Mitchell 2010, s. 10-16). Liberální či podle Matouška a kol. (2011, s. 53) Anglosaský model se vyvinul v anglických podmínkách, kde převládalo mnoho chudých a pracujících a méně početná střední vrstva neměla moc vlivu. Stát se zde angažuje minimálně, jinými slovy přebírá odpovědnost za organizaci sociálního zabezpečení na úrovni minimálních standardů, a to ostatní je na nestátních organizacích a místních orgánů (Matoušek et al. 2011, s. 53).

b) **Korporativistický či konzervativní** nebo bismarkovský typ sociálního státu zaměřuje roli trhu za roli státu jako zdroje sociálního zabezpečení. Systém chrání zejména osoby, které nejsou zaměstnány z důvodu zdravotního postižení, ztrát pracovního místa, odchodu do důchodu atd. Sociální dávky se odvíjí od doby výše pojištění. V rámci rodinné politiky zde dochází k podpoře dělby tradičních rolí muže a ženy. Ženy by tedy měly pečovat o děti a domácnost, mají pracovat na zkrácený úvazek. Sladování zaměstnání a péče o rodinu není ze strany státu velmi podporováno, což se projevuje na plánech mladých lidí týkajících se zakládání rodiny. Jako zástupce tohoto typu lze označit Rakousko, Německo, Francii a Nizozemí. Francie se však od ostatních jmenovaných odlišuje pronatalitními opatřeními (Mitchell 2010, s. 10-16). Jak dodává Matoušek et al. (2011, s. 54-59) tento model je velmi ovlivněn, na rozdíl od anglosaského, střední třídou. Jeho rozvoj souvisí se snahou udržení sociálně demokratického dělnického hnutí pod státní kontrolou, což vedlo k zestátnění bratrských pokladen a

vytvořením státního sociálního pojištění. Poskytování sociálních služeb je na velmi rozvinutém nestátním sektoru, který tak přebírá odpovědnost za stát. Podle Espinga-Andersena je právě korporativní model nejúspěšnějším modelem v Evropě. Vznikal v pozdně industriálních společnostech za velké podpory společnosti a to, krom jiného, i díky silnému vlivu sociálního učení katolické církve, která se s tímto modelem ztotožnila. (Matoušek et al. 2011, s. 54-59).

c) **Sociálnědemokratický** typ se snaží o rovnost minimálních potřeb. Jeden univerzální systém zahrnuje všechny, jak dle tříd, tak dle vrstvy, dávky jsou však rozděleny dle obvyklých výdělků. Financování sociálního zajištění se děje především prostřednictvím daní. Na tomto typu sociálního státu všichni závisí a předpokládá se, že se budou cítit zavázáni a přispívat na něj. Režim stojí na aktivní politice zaměstnanosti, velkém množství žen účastných trhu práce a štedré sociální politice na úkor vysokých daní. O sladění práce a rodiny se zde stará stát, nikoliv trh. Za nejjednoznačnější zástupce lze dle autorky knihy Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu (2010) jmenovat Švédsko a Norsko (Mitchell 2010, s. 10-16.). Jak doplňuje Matoušek et al. (2011, s. 53-57) na skandinávský model (sociálně demokratický) měla vliv sociální demokracie a luteránské církve v tomto operující v tomto regionu. Sociální stát je nákladný a štedrý, státy spadající pod tento model nabízí nejširší spektrum sociálních služeb poskytovaných převážně veřejným sektorem a klade se důraz na všestrannou podporu rodiny. Sociální služby jsou financovány státem (Matoušek et al. 2011, s. 53-57).

Krebs jako typy sociálního státu jmenuje výkonové, reziduální a institucionální, nicméně podle charakteristiky se jedná o liberální, konzervativní a sociálně demokratický. Jelikož vše shrnuje v přehledné tabulce, pro úplnost v rámci této práce bylo přistoupeno k jejímu použití (Krebs et al. 2015, s. 83).

Tabulka 4: Typologie podle Krebse et al.(2015)

	TYP SOCIÁLNÍHO STÁTU		
	Reziduální	Výkonový	Institucionální
Charakteristika	liberální	konzervativní	Sociálně- demokratický
Odpovědnost státu za uspokojování potřeb	minimální	optimální	úplná
Rozdělení podle potřeb	marginální	sekundární	primární

Rozsah povinně poskyt. služeb	omezený	extenzivní	úplný
Populace pokrytá povinně poskytovanými službami	menšina	většina	všichni
Výše příspěvků	nízká	střední	vysoká
Část nár. důchodu určená pro službu státu	nízká	střední	vysoká
Zkoumání potřebnosti	primární	sekundární	marginální
Charakter klientů společnosti	chudáci	občané	členové
Status klientů	nízký	střední	vysoký

Zdroj: Krebs et al. 2015, s. 83

Na základní tři typy sociálního státu pak navazují různí autoři a přidávají další, pro představu jsou níže vyjmenovány tři příklady autorů. Tomeš a kol. (2012, s. 11) doplňují model **paternalistický**. Jak podotýkají, vycházelo se zejména z liberálně demokratických společností, které byly založeny na tržně--kapitalistických principech, proto výčet není úplný. Paternalistické pojetí je dáváno do souvislosti s patriarchálním společenstvím (pater = otec), může jít o patriarchální rodinu, klan s náčelníkem v čele či vrchnostenskou domácnost kde rozhoduje a řídí svou čeleď pán. Tento otec kontroluje veškeré zdroje či téměř většinu a přiděluje je dle svého uvážení, na základě potřeb uznaných jako žádoucích a odůvodněných, své skupině. V rámci sociální politiky a jejím paternalistickém pojetí stát funguje jako hlava zmíněné patriarchálně vedené skupiny. V případě socialistických diktatur je tento přístup snadněji viditelný, stát vlastní všechny nebo většinu zdrojů, který v tomto modelu hraje hlavní roli. Občan je pak v roli spíše pasivního objektu státní " politiky blahobytu". Takový státní paternalismus byl pro Československo charakteristický v 50. letech (Rákosník a Tomeš a kol. 2012, s. 11).

V rámci sociálních služeb pak Matoušek et al. (2011, s. 54) k základnímu výčtu tří států přidávají dále další dva, a to **vzájemnostní a reziduální**. Vzájemnostní model je známý především z Francie, kde u rozvoje sociálního státu měla důležitou roli družstva, vzájemnostní spolky a sociální partneři. Představitelem u reziduálního modelu je USA, kde je v rámci sociální ochrany dána jedinci maximální odpovědnost a stát nese jen minimum. Jak dále autoři v knize Sociální služby dodávají, rozdíly mezi jednotlivými typy sociálních států jsou dobře viditelné v koncepci a uspořádání sociálních služeb. (Matoušek et al. 2011, s. 54).

V oblasti rodinné politiky podle Mitchell (2010, s. 10-16) je pak do základní trojice přiřazován dále **latinský model**, kde jsou typickými představiteli tohoto prorodinného modelu jmenovány Španělsko či Itálie. Dle nezasahování je podobný liberálnímu režimu, avšak předpokládá pomoc v první řadě od rodiny v případě sociálních či ekonomických problémů. Tím lze také vysvětlit odchod mladých lidí z rodiny až v pozdějším věku. Participace žen na trhu práce je zde nižší, konflikt rodiny a zaměstnání je silný, což přispívá k odkladu či zcela k vypuštění plánů na založení rodiny (Mitchell 2010, s. 10-16.).

2 Cíl práce a výzkumná otázka

Cílem práce je zmapovat sociální ochranu jako prvek kritické infrastruktury v rámci vybraných zemí EU (případně EHP) a stanovit, jak je možné tuto oblast v ČR vylepšit vzhledem k porovnání s dalšími státy EU (EHP).

K cíli práce byla stanovena 1 výzkumná otázka a to: Jakým způsobem je zajištěna sociální ochrana v ČR?

3 Metodika

Pro prozkoumání tématu práce byl za účelem vytvoření komplexního a holistického obrazu o zkoumaném problému zvolen kvalitativní výzkum. Metodou výzkumu byl zvolen desk research, který nevyžaduje pro získání výsledků práci v terénu. Prostřednictvím této metody výzkumu byly vyhledány odborné zdroje a literatura související se zkoumanými členskými státy EU, následně bylo přistoupeno k jejich zpracování, vyhodnocení a komparaci s cílem zjistit případné možnosti vylepšení sociální ochrany jako prvku v rámci kritické infrastruktury.

Z důvodu řádné analýzy sociální ochrany jako prvku kritické infrastruktury v České republice byla po provedené komparaci vybraných tří členských států EU použita SWOT analýza, která umožnila zhodnotit silné a slabé stránky českého systému a představila možná vnější ohrožení a příležitosti ke zlepšení.

3.1 Vymezení zkoumaných členských států EU

Vzhledem k tématu této diplomové práce bylo v prosinci roku 2021 požádáno prostřednictvím Ministerstva vnitra HZS ČR o informaci, podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, které další členské státy EU mají sociální ochranu začleněnu do své kritické infrastruktury. Odpověď na požadavek byla z Generálního ředitelství HZS ČR získána dne 4. ledna 2022. Jelikož průvodní dopis neobsahoval souhlas s jeho zveřejněním, a také z důvodu zachování ochrany osobních údajů, není tento dokument součástí této práce. Přílohou k dopisu byl dokument Rady EU č.13899/2/16 z 15. prosince 2016, který představuje přehled souvislostí mezi kritickou infrastrukturou a civilní ochranou u členských států EU, na jehož základě byly stanoveny dva státy, u kterých bylo ze seznamu jasné, že by sociální ochrana mohla být v rámci jejich kritické infrastruktury přítomna. Jedná se o Irskou republiku a Švédské království. Tento dokument není součástí příloh, neboť čítá 41 stran, nicméně se stal užitečným zdrojem informací. V rámci následující praktické části práce bylo přistoupeno k užití zkrácených, neoficiálních názvů, a to Švédsko a Irsko.

3.2 Vymezení předmětu zkoumání

V rámci teoretické části bylo nejprve přistoupeno ke studiu a analýze literatury, odborných textů a relevantní legislativy v oblasti kritické infrastruktury a sociální ochrany. Smyslem teoretické části bylo získat ucelenou představu o důležitých pojmech

a skutečnostech a přinést tak ucelený obraz a výchozí základ pro praktickou část této práce.

V rámci praktické části byla provedena důkladná analýza problematiky a zejména příslušné legislativy v oblasti sociální ochrany v kontextu kritické infrastruktury u České republiky. Při získávání informací bylo v rámci dalších dvou kapitol pojednávajících o vybraných členských státech EU, tedy Švédsku a Irsku, informace čerpány zejména z oficiálních webových stránek orgánů státní správy, a dále z odborných zdrojů, které ve vazbě na téma kritické infrastruktury byly relevantní. Pro zachování konzistence v rámci celé praktické části bylo přistoupeno i ke stanovení příslušné legislativy v oblasti zkoumané části sociální ochrany, nicméně jak v případě Švédky, tak i Irsku, je velmi pravděpodobné, že se nejedná o kompletní výčet právních předpisů v dané oblasti. Nutno dodat, že kapitoly pojednávající o sociální ochraně v Irsku a Švédsku jsou obohaceny i o příklady jednotlivých dávek. V podkapitolách pojednávajících o Švédsku a Irsku je pak nezbytné podotknout, že pro předcházení případnému nedorozumění, které by mohlo vzniknout nepřesným předkladem do českého jazyka, byly některé výrazy ponechány v původním znění v závorce za volným překladem českým.

4 Výsledky

4.1 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v ČR

V této podkapitole bude nejprve představen rámec sociální ochrany v České republice z hlediska sociální politiky. Následně bude představeno pojetí sociální ochrany podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů a krátce popsána s tím související legislativa. V této podkapitole také bude vysvětlen pojem informační systém. V dalších podkapitolách pak budou rozebrány jednotlivé podskupiny sociální ochrany, tedy sociální zabezpečení, státní sociální podpora a sociální pomoc, a to včetně již detailněji popsané příslušné legislativy. Legislativa v těchto třech podskupinách je zařazena ve smyslu uvedeného nařízení vlády, nikoliv z hlediska obecného pojetí. Vzhledem k tomu, že informace o kritické infrastruktuře nejsou veřejnosti snadno dostupné, je snahou autorky prostřednictvím vyjmenování a stručné popsání legislativy udělat v rámci této práce alespoň částečnou představu o tom, čím se budou zabývat jednotlivé informační systémy, aplikační programové vybavení, úložiště údajů a evidencí a celorepublikové datové sítě, a také alespoň částečně získat povědomí o tom, na jaké příjemce z hlediska dávek sociální ochrany by případné narušení kritické infrastruktury v této oblasti mohlo dopadnout.

4.1.1 Sociální ochrana v ČR

Jak autoři knihy Sociální politika (2015) podotýkají, systém sociálního zabezpečení se na počátku 90. let transformoval na systém sociální ochrany obyvatelstva a v souladu se Scénářem sociální reformy byly zahájeny práce pro vybudování 3 systémů:

1. systém sociálního pojištění,
2. systém státní sociální podpory
3. systém sociální pomoci.

Systémy se liší ve třech hlavních aspektech, a to jakou sociální situaci řeší, způsobem financování dávek v jednotlivých systémech a organizačním zabezpečením systémů. Podle Krebse et al. (2015, s. 185) byl také vytvořen nový systém zdravotního pojištění a systém státní politiky zaměstnanosti, který je zabezpečován prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadem práce ČR. Všechny tyto instituce pak lze souhrnně považovat za systém sociální ochrany (Krebs et al. 2015, s. 185). S přihlédnutím k tématu práce a s ním souvisejícím nařízením vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se však z hlediska sociální ochrany bude autorka práce zabývat pouze sociálním

zabezpečením, státní sociální podporou a sociální pomocí (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Systém sociálního pojištění podle Krebse et al. (2015, s. 185) řeší situace, na které se může občan předem připravit (pojistit) prostřednictvím odložením části své dnešní potřeby na krytí budoucí nejisté situaci ať již dlouhodobé či krátkodobé. Jedná se o systémy:

- a) důchodového pojištění (zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů), penzijní připojištění (zákon č. 42/1994Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů)
- b) nemocenské pojištění (zákon č. 187/2006 Sb. a zákon č. 54/1956) (Krebs et al. 2015, s. 185).

Financování systému probíhá prostřednictvím pojistného, které má dané podmínky jak pro zaměstnance, tak zaměstnavatele a osoby samostatně výdělečně činné. Sociální pojištění jako takové je převládající formou ve společnostech s tržní ekonomikou a rozvíjena je v obligatorních, tak fakultativních (doplňkových dobrovolných) systémech. V podmínkách ČR je nejvhodnější formou zajištění sociálních potřeb občanů u všech takových případů, kdy jde o sociální událost spojenou se ztrátou příjmu z výdělečné činnosti (např. mzdy), pokud se jedná o mateřství, ošetřování člena rodiny, nemoci, invalidity, stáří a ztráty živitele. Sociální pojištění je možno chápat jako odpovědnost občanů k sobě a své rodině (Krebs et al. 2015, s. 186).

Systém státní sociální podpory řeší sociální situace, kdy je účelné rodinu, zejména tu s dětmi podpořit. Zde se pak jedná například o narození dítěte, péči rodičů o dítě v rané fázi, výchovu po dobu přípravy na povolání apod. V rámci toho jsou v zákoně koncipovány základní sociální dávky, které jsou financovány z daní, respektive ze státního rozpočtu, prostřednictvím nejširší celospolečenské solidarity a jejich vyplácení je dáno Úřadům práce. Sociální podpora je využívána v takových případech, kdy je rámec pojištění úzký či z jiného důvodu nepoužitelný pro zabezpečení sociální stability a bezpečnosti občana (Krebs et al. 2015, s. 186).

Systém sociální péče (pomoci) pomáhá řešit obtížné sociální situace stavu hmotné a sociální nouze v případech, které občan není nebo nebude schopen řešit sám či s pomocí vlastní rodiny. Sociální pomoc se poskytuje formou sociálních služeb, které jsou

zajišťovány zejména nestátními neziskovými organizacemi, obcemi a kraji a dále formou sociálně – právní ochrany a dávek sociální pomoci, jenž stát zajišťuje prostřednictvím pověřených úřadů. Výše uvedené formy jsou financovány ze státního rozpočtu a rozpočtu obcí. Sociální pomoc je možno chápat jako skutečnost, že se občan dostal do situace, kdy se nemůže sám zaopatřit, není sociálně pojištěn a též nesplnil podmínky pro nárok na státní zaopatření. Od pojištění a zaopatření se sociální pomoc odlišuje svou individualizovanou aplikací podmíněnou chudobou, resp. sociální nouzí (Krebs et al. 2015, s. 186-187). Jak k tématu sociální pomoci Matoušek et al. (2011) dodává, dávky sociální pomoci jsou finanční a věcné (Matoušek et al. 2011, s. 11). Nástroje sociální pomoci jsou již uvedené sociální služby, sociálně-právní ochrana a dávky sociální pomoci, poradenství či prevence sociálně – patologických jevů. Nový koncept sociální pomoci vychází z předpokladu, že v rámci demokratické společnosti a svobodného trhu má každý občan odpovědnost sám za sebe a svou budoucnost (Krebs et al. 2015, s. 300-306).

Jak Krebs et al. (2015) dodává, výše uvedené základní systémy sociálního zabezpečení v podstatě kopírují současné trendy ve vyspělých průmyslových zemích a odpovídají i současným teoretickým poznatkům. Světové sociální systémy nyní obsahují jak dávky s pojišťovacím principem, tak i dávky výběrového charakteru, u kterých se výše a okruh příjemců odvíjí od konkrétní příjmové a sociální situaci rodiny (Krebs et al. 2015, s. 187).

V řadě zemí jsou pak dávky poskytované Českou republikou v rámci systému státní sociální podpory a systému sociální pomoci sloučeny do systému Social Assistance (sociální pomoc), o čemž však nelze hovořit jako o velkém rozporu se systémem našim. Systém v rámci České republiky je považován autory publikace Sociální politika (2015) za přesnější, a to zejména z hlediska stanovení a definování podmínek nároku na jednotlivé dávky, což není se systémem v rámci České republiky v žádném velkém rozporu (Krebs et al. 2015, s. 187).

Velkým milníkem pro oblast sociálního zabezpečení byl pro ČR vstup do Evropské unie, přičemž evropská dimenze se projevuje minimálně ve dvou směrech. První představuje vzájemný dialog a společné hledání optimálního, sociálně vyváženého a ekonomicky udržitelného řešení sociální ochrany občanů, který ctí i tradice evropského humanismu. Druhou dimenzí jsou pak konkrétní opatření zejména v oblasti koordinace sociálního zabezpečení, volného pohybu pracovních sil, pracovních vztahů, sociálního dialogu,

bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a též rovnosti příležitostí, o kterém již bylo obecně pojednáno v kapitole 3 této práce. Každá z výše uvedených oblastí měla a doposud má pro ČR důsledky v podobě legislativních, institucionálních či finančních změn, i proto, že pro změny v jednotlivých systémech je nutno brát v potaz soulad s mezinárodními dohodami a úmluvami (Krebs et al. 2015, s. 189-190).

S odkazem na systém sociální pomoci tak, jak je definován výše, je nezbytné podotknout, že podřazení informačního systému pomoci v hmotné nouzi podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů pod podskupinu B.2 státní sociální podpora, neodpovídá obecnému stanovení systému sociální ochrany (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.). V rámci další podkapitoly bude pro účely této práce vysvětlena i problematika dávek pro osoby se zdravotním či nového Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (o náhradním výživném).

4.1.2 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v ČR

Jak již bylo řečeno, kritická infrastruktura je zásadním systémem prvků ve smyslu nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů. Sociální ochranu jako prvek kritické infrastruktury lze pak dohledat pod odvětvovým kritériem XI. Veřejná správa, písm. B. Sociální ochrana a zaměstnanost. Oblast zaměstnanosti není předmětem zkoumání této diplomové práce, proto již nebude dále rozebírána. Sociální ochrana je ve výše uvedeném nařízení rozdělena do 3 podskupin a to B.1 sociální zabezpečení, B.2 státní sociální podpora a B.3 sociální pomoc. Podle výše uvedeného nařízení je sociální ochrana definována následovně:

„B. 1 Sociální zabezpečení

- a) informační systém registru pojištěnců nemocenského a důchodového pojištění, obsahující údaje o více než 125000 pojištěncích,*
- b) informační systém pojištění registru pojištěnců, jde-li o zaměstnané osoby a osoby samostatně výdělečně činné, obsahující údaje o více než 125000 osobách,*
- c) informační systém pojištění registru zaměstnavatelů, jde-li o zaměstnavatele zaměstnaných osob, obsahující údaje o více než 125000 zaměstnavatelích,*
- d) aplikační programové vybavení automatizovaného zpracování údajů potřebných pro rozhodování o dávkách nemocenského a důchodového pojištění,*

e) aplikační programové vybavení automatizovaného zpracování údajů potřebných pro posuzování zdravotního stavu,

f) aplikační programové vybavení automatizovaného zpracování údajů potřebných pro rozhodování o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti včetně záloh, o penále a o přirážce k pojistnému na sociální zabezpečení a o zřízení zástavního práva v případě dluhu na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na penále,

g) úložiště údajů a evidencí zpracovávaných informačním systémem registru pojištěnců nemocenského a důchodového pojištění, informačním systémem pojištění registru pojištěnců a informačním systémem pojištění registru zaměstnavatelů.

B. 2 Státní sociální podpora

a) informační systém dávek státní sociální podpory (o jejich výši, o poživatelích těchto dávek a žadatelích o tyto dávky a osobách s nimi společně posuzovaných) obsahující údaje o více než 125000 osobách,

b) informační systém pomoci v hmotné nouzi, který obsahuje údaje o více než 125000 osobách,

c) celorepubliková datová síť spojující generální ředitelství Úřadu práce České republiky, krajské pobočky Úřadu práce České republiky a pobočku pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky, krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a pověřené obecní úřady a další úřady.

B. 3 Sociální pomoc

a) informační systém pro zajištění realizace dávek sociálních služeb, který obsahuje údaje o více než 125000 osobách,

b) celorepubliková datová síť spojující generální ředitelství Úřadu práce České republiky, krajské pobočky Úřadu práce České republiky a pobočku pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky, krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a další úřady,

c) evidence dětí a evidence žadatelů pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, která obsahuje údaje o více než 125000 osobách. “ (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.)

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že ochrana kritické infrastruktury z hlediska sociální ochrany je zaměřena na informační systémy, aplikační programové vybavení,

úložiště údajů a evidencí a celorepublikové datové sítě. Podle uvedeného obecně stanoveného rozdělení sociální ochrany ČR, pak lze říci, že toto rozdělení je z větší části kopírováno i v rámci nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzn., mimo stojí již uvedený informační systém pomoci v hmotné nouzi). Dalším rozdílem může být nevhodně zvolený název podskupiny B.1 sociální zabezpečení (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.). Podle stanovení sociálního zabezpečení podle Tomeše (2010, s. 32-33) a Krebse et al. (2007, str. 161-163) ve výše uvedené teoretické podkapitole o sociální ochraně lze usuzovat, že termín *sociální zabezpečení* představuje v podstatě systém zajišťující různé sociální dávky a služby, nikoliv pouze oblast sociálního pojištění. Z tohoto důvodu je možné stanovit, že vhodným názvem této podskupiny by bylo spíše *sociální pojištění*.

Samotné informační systémy jsou podle Molnára „*Soubory lidí, technických prostředků a metod, zabezpečující sběr, přenos, zpracování a uchování dat za účelem prezentace informací pro potřeby uživatelů činných v systémech řízení.*“ (Krajčík a kol. 2005, s. 65). Jak dodává Krajčík a kol. (2005, s. 65-66) z pohledu podnikových aplikací se jedná o úplný soubor dat, informací a také vazeb mezi nimi, a proto informační systém neexistuje mimo řídicí systém, ale je jeho integrální součástí.

Informační systém je složen z:

- a) Technických prostředků neboli hardwaru, přičemž se jedná o počítačové systémy rozličných druhů a velikostí, které jsou doplněny o nezbytné periferie a jednotky, jež jsou, pokud je potřeba, propojeny skrze počítačové sítě a napojeny na diskový subsystém umožňující práci s objemnými daty.
- b) Programovými prostředky neboli software, které tvoří systémové programy řídicí chod počítače, efektivní práci s daty, umožňující komunikaci systému s reálným okolím a dále jsou tvořeny programy aplikačními, které řeší určité třídy úloh u určitých tříd uživatel.
- c) Organizačních prostředků neboli orgware, jež obsahují soubor nařízení a pravidel, který definuje provoz a užití informačního systému a technologií.
- d) Lidskou složkou neboli peopleware
- e) Reálného světa neboli ze zdrojů informací, legislativy a norem, které poskytují ukotvení informačního systému (Krajčík a kol. 2005, s. 65-66).

Ačkoliv podle ustanovení § 12 písm. zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon), ve znění pozdějších předpisů je MV ČR ústředním orgánem státní správy pro oblast krizového řízení, civilního nouzového plánování, ochranu obyvatelstva a integrovaný záchranný systém MV ČR či pro oblast informačních systémů veřejné správy a plní také koordinační úlohu pro informační a komunikační technologie, za oblast sociální ochrany neodpovídá. Podle ustanovení § 9 odst. 1 a zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon), ve znění pozdějších předpisů je ministerstvo práce a sociálních věcí „ústředním orgánem státní správy pro pracovně právní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci, kolektivní vyjednávání, mzdy a jiné odměny za práci, důchodové zabezpečení, nemocenské pojištění, sociální péči, pracovní podmínky žen a mladistvých, právní ochranu mateřství, péči o rodinu a děti, péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, a pro další otázky mzdové a sociální politiky.“ (Zákon č. 2/1969 Sb.).

Sociální zabezpečení je v pojetí nařízení vlády č. 432/2010 Sb., řešeno prostřednictvím několika právních předpisů, jedná se o oblast sociálního pojištění. V této souvislosti je nutno zmínit následující zákony:

- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a o příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 187/2006 o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (ÚZ č. 1473 Sociální pojištění 2022, s. 2-4).

V písmeně B č. 2 **Státní sociální podpoře** lze jmenovat Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Do této podkategorie je ještě na základě výše uvedeného nařízení vlády zařazena oblast pomoci v hmotné nouzi, tu upravuje Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů, a dále pak zejména Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2022).

Oblast **sociální pomoci**, tzn. písm. B č. 3 je pak vzhledem k zařazení informačního systému pro zajištění realizace dávek sociálních služeb tvořena zejména Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a Zákonem č. 359/1999

Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Podle obecné definice sociální pomoci (péče) výše v první podkapitole kapitoly 4 a též rozdělení sociální ochrany v kapitole 3, by do této skupiny mohl být zařazen i Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Nicméně vzhledem k definici odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, písm. B. 3 Sociální pomoc nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kde nejsou explicitně zmíněny dávky pro osoby se zdravotním postižením, nebude dále přistoupeno k jejich hlubokému rozebrání (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.; Ministerstvo práce a sociálních věcí 2022).

Samotný zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů poskytuje podle § 2 dvě dávky, a to příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku (ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022, s. 78), které pomáhají osobám poskytnout prostředky na jejich potřeby v souvislosti s bydlením, dopravou a zabezpečení rehabilitačních a kompenzačních pomůcek. Nutno podotknout, že dávky pro osoby se zdravotním postižením nepředstavují podle statistik Českého statistického úřadu zanedbatelnou částku výdajů. Český statistický úřad v rámci Vybraných údajů o sociálním zabezpečení za rok 2020 uvádí, že na dávky osob se zdravotním postižením připadlo 2,6 mld Kč, z čehož 1,7 mld Kč bylo vydáno na příspěvek na mobilitu a 900 mil. Kč na příspěvek na zvláštní pomůcku. Měsíčně se jednalo v průměru o vyplacení 264 tisíc dávek pro osoby se zdravotním postižením, z toho pak 263 tisíc tvořil příspěvek na mobilitu, jenž je opakující se dávkou a 600 dávek měsíčně bylo dáno na příspěvek na zvláštní pomůcku, což je dávka jednorázová a celkově jí bylo za tento rok vyplaceno 6,8 tisíc (ČSÚ 2021a, s. 53-55). Dále do podkapitoly týkající se sociální pomoci nebude zařazen ani Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (o náhradním výživném) (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2022). Tento právní předpis upravuje podmínky pro poskytování náhradního výživného pro nezaopatřené dítě, jestliže fyzická osoba s vyživovací povinností k dítěti ji neplní (Zákon č. 588/2020 Sb.). Jelikož se jedná o zákon nový a nebylo pro něj v rámci literatury a dalších zdrojů nalezeno dostatečné množství informací, které by přineslo objasnění, zda ho do kritické infrastruktury s jistotou zařadit, byl z popsání v podkapitole týkající se sociální pomoci vypuštěn.

K všem výše uvedeným právním normám je však potřeba zohlednit i na ně navazující prováděcí předpisy, kterými jsou zde vyhlášky, sdělení a nařízení. Vzhledem k jejich velkému množství bylo upuštěno od jejich vyjmenování (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2022).

V rámci obecných předpisů, které se na oblast sociální ochrany vážou, lze pak uvést i následující legislativní dokumenty:

- a) Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- b) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- c) Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- d) Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád)
- e) Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- f) Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2022).

4.1.2.1 Sociální zabezpečení jako součást sociální ochrany

Odvětvové kritérium XI. Veřejná správa, písm. B Sociální ochrana a zaměstnanost, podskupina B.1 nařízení vlády č. 315/2014 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů jak z výše uvedeného vyplývá, obsahuje informační systém registru pojištěnců nemocenského a důchodového pojištění a informační systémy pojištění registru pojištěnců a též zaměstnavatelů, které shodně obsahující údaje o více než 125 000 osobách, a dále aplikační programové vybavení automatizovaného zpracování údajů potřebných pro rozhodování o nemocenských a důchodových dávkách, pro posuzování zdravotního stavu a pro účely pojistného. Jedná se také o úložiště údajů a evidencí týkající se výše uvedených informačních systémů (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Z hlediska zákonů v souvislosti se sociálním zabezpečením a výše uvedeným nařízením vlády budou nyní rozebrány jednotlivé zákony:

- a) **Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů,** se zabývá, jak již napovídá jeho název, především důchodovým pojištěním. Ze

základního důchodového pojištění se poskytují důchody starobní (včetně předčasného starobního důchodu), invalidní důchody a pozůstalostní důchody (vdovský, vdovecký a sirotčí) (ÚZ č. 1473 Sociální pojištění 2022, s. 163-180).

- b) **Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a o příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů** upravuje například poplatníky pojistného, podmínky pojistného vč. sazeb či řeší přeplatek a penále vzniklé na pojistném (ÚZ č. 1473 Sociální pojištění 2022, s. 6-20).
- c) **Zákon č. 187/2006 o nemocenském pojištění**, ve znění pozdějších předpisů se zabývá dávkami nemocenského, peněžitou pomocí v mateřství, otcovskou, ošetrovným, dlouhodobým ošetrovným a vyrovnávacím příspěvkem v těhotenství a mateřství. Tento zákon se také zabývá posuzováním zdravotního stavu pro účely pojištění (dočasná pracovní neschopnost a její kontrola, peněžité pomoci v mateřství, ošetrovného, dlouhodobého ošetrovného, vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství) a dále organizací a provádění nemocenského pojištění. Podle § 81 odst. 2 tohoto zákona se pak můžeme dozvědět, že příslušnými orgány k provádění nemocenského pojištění jsou mimo Okresních správ sociálního zabezpečení (patří pod ČSSZ), Ministerstva práce a sociálních věcí i služební orgány. Podle téhož ustanovení odst. 3 písm. a) -g) jsou pak těmito služebními orgány Ministerstvo obrany, MV ČR, Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství cel, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace. Podle § 84 tohoto zákona jsou Okresní správy sociálního zabezpečení mj. zodpovědné za rozhodování ve věcech nemocenského pojištění či přiznání a výplatu dávek nemocenského pojištění (ÚZ č. 1473 Sociální pojištění 2022, s. 52-90).
- d) **Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů** řeší mj. úkoly orgánů sociálního zabezpečení, dalších orgánů a obcí v sociálním zabezpečení a řízení ve věcech důchodového pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a řízení ve věcech osob zdravotně znevýhodněných. Podle § 2 tohoto zákona sociální zabezpečení zahrnuje důchodové pojištění. Podle § 3 odst. 3 téhož zákona jsou orgány sociálního zabezpečení Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo obrany. Povinnosti České správy sociálního zabezpečení a Okresních správ sociálního zabezpečení

stanoví § 5 a § 6 zákona č. 582/1991 Sb., ČSSZ se orientuje převážně na důchodové pojištění (rozhodování o dávkách), kdežto pobočky zejména na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (ÚZ č. 1473 Sociální pojištění 2022, s. 345-348).

Co se týče výše důchodů v České republice, je složena z procentní a základní výměry která je daná pevnou částkou pro všechny důchodce. Procentní výměra je stanovena délkou doby pojištění a výší výdělků. Systém základního důchodového pojištění je založen na povinné účasti a průběžné formě financování. Je to univerzální systém zabezpečující všechny ekonomicky aktivní osoby, kdy financování je dáno solidaritou mezi generacemi a právní úprava se pro pojištěnce sjednocená. Určité odchylky jsou pak v oblasti organizační a administrativní a jedná se o případy, kdy je k rozhodování příslušný orgán sociálního zabezpečení ministerstva vnitra, obrany či spravedlnosti (ČSÚ 2021a, s. 6).

Nemocenské pojištění bylo v Čechách uvedeno v roce 1888, vycházelo z doposud aktuálních principů. Jednalo se o všeobecnost pojištění (od počátku účastní dělníci, úředníci téměř ve všech odvětvích), obligatornost pojištění (pojištění nezávisle na vůli zaměstnance nebo zaměstnavatele), solidarita (pojištěnců, které nepostihla sociální událost s těmi, co je postihla, solidarita pojištěnců s vyššími příjmy s těmi s nižšími) a obligatornost nároků (při splnění daných podmínek vznik přímo ze zákona bez ohledu na vůli nositele pojištění) Soustava dávek nemocenského pojištění obsahuje pojištění krátkodobých následků některých sociálních událostí prostřednictvím peněžitých dávek, které jsou odvozeny z výše výdělků, který v podstatě nahrazují. Podmínkou nároku na dávku z nemocenského pojištění je, že díky stanovené sociální události opravdu dojde ke ztrátě výdělků (Krebs et al. 2015, s. 273-286).

4.1.2.2 Státní sociální podpora jako součást sociální ochrany

Státní sociální podpora je zařazena v podskupině B. 2 odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, písm. B Sociální ochrana a zaměstnanost, nařízení vlády č. 315/2014 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů. Podle výše uvedeného nařízení se jedná o informační systém dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, které obsahují shodně údaje o více než 125 000 osobách a dále celorepublikovou datovou síť Úřadu práce ČR a jeho poboček spojující i krajské úřady a

úřady obcí s rozšířenou působností a pověřené obecní úřady a další úřady (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Z hlediska zákonů v souvislosti se státní sociální podporou a výše uvedeným nařízením vlády se jedná o následující:

- a) Oblast státní sociální podpory je obecně řešena **Zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů** a podle § 2 obsahuje právní úpravu pro dávky poskytované v závislosti na výši příjmu jako je přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné a ostatní dávky jako je rodičovský příspěvek a pohřebné. Podle § 66 uvedeného zákona je orgánem rozhodujícím o dávkách krajská pobočka Úřadu práce (ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022, s. 5-30).
- b) Pomoc v hmotné nouzi je z legislativního hlediska řešena zejména **Zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů**, který podle § 1 upravuje poskytování pomoci pro zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, jenž se nachází v hmotné nouzi, a to skrze dávky pomoci v hmotné nouzi. Tento zákon řeší podle § 4 téhož zákona dávky jako doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, které jsou periodicky měsíčně opakující se dávky a mimořádnou okamžitou pomoc, která je dávkou jednorázovou Podle § 42 jsou formou poskytování peněžité nebo věcné formy u příspěvku na živobytí a mimořádné okamžité pomoci a peněžité u doplatku na bydlení. Podle § 61 výše zmíněného zákona je příslušnou k rozhodování o přiznání dávek krajská pobočka Úřadu práce (ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022 s. 213-235).
- c) Dále s oblastí hmotné nouze (ale i státní sociální podporou) souvisí **Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů**. Podle § 1 odst. 1 stanoví životní minimum jako hranici peněžních příjmů k zajištění výživy a dalších základních životních potřeb a existenční minimum je hranice minimálních příjmů osob, která je nezbytná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni přežití. Podle odst. 2 tento zákon také upravuje způsob posouzení příjmů osob pro účely životního nebo existenčního minima (ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022 s. 253).

Státní sociální podpora je systém opatření, který stát využívá k podpoře rodiny. Východisky jsou princip participace, podle kterého stát poskytuje sociální dávky rodinám s uznanou sociální situací, kterou nemá rodina vlastními prostředky schopnost vyřešit. Společně s výše uvedeným principem je současně uplatňován i princip solidarity, a to mezi vysoko příjmovými rodinami a rodinami nízkopříjmovými, kdy východiskem je skupina adresných dávek (nárok pokud příjmy rodiny nepřesáhnou stanovenou hranici), dále solidarita bezdětných rodin s rodinami s dětmi, kde se jedná o dávky univerzální bez ohledu na výši příjmu (Krebs et al. 2015, s. 299).

Jak je zmíněno v publikaci Českého statistického úřadu s názvem Vybrané údaje o sociálním zabezpečení za rok 2020 systém **pomoci v hmotné nouzi** stanovený od 2007 zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů, má za hlavní smysl motivovat osoby k zajištění prostředků k uspokojování základních životních potřeb svými silami a zabránění tak sociálnímu vyloučení (ČSÚ 2021a, s. 53). Jak dále autoři publikace Sociální politika dodávají dále k zákonu č. 110/2006 Sb., jeho cílem je zabránit zneužívání systému a zvýšit efektivitu vyplácení dávek. Přibližuje institut životního minima evropskému pojetí, snaží se lépe chránit před hmotnostní nouzí všechny typy domácností a současně se snaží podpořit lidi k tomu, aby pracovali nebo si práci aktivně vyhledávali. Částky životního minima jsou rozdílné pro osoby posuzované samostatně či spolu se společně posuzovanými osobami (Krebs et al. 2015, s. 304 -305).

4.1.2.3 Sociální pomoc jako součást sociální ochrany

Sociální pomoc lze nalézt v podskupině B. 3 v rámci odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, písm. B Sociální ochrana a zaměstnanost nařízení vlády č. 315/2014 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů. Podle výše uvedeného nařízení se jedná o informační systém pro zajištění realizace dávek sociálních služeb, jenž obsahuje údaje o více než 125 000 osobách, evidenci dětí a žadatelů pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče s obsahem údajů o více než 125 000 osobách, a dále celorepublikovou datovou síť Úřadu práce ČR a jeho poboček spojující i krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností a pověřené obecní úřady a další úřady (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Z hlediska stanovení právních předpisů lze s jistotou říci, že se jedná o předpisy dotýkající se sociálních služeb, tzn. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, který odpovídá písm. B. 3 a), tzn., informační systém pro

zajištění dávek sociálních služeb. Podle oblast osvojení a pěstounské péče je v rámci odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, písm. B Sociální ochrana a zaměstnanost podskupiny B. 3 písm. c) nařízení vlády č. 315/2014 Sb., ve znění pozdějších předpisů možné stanovit legislativní předpis, a to Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Nicméně písmeno c) obsahuje pouze evidenci dětí a evidenci žadatelů pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, přičemž výše uvedený zákon upravuje i vyplácení dávek a tyto dávky z hlediska nařízení vlády nejsou explicitně uvedeny. Je tedy pravděpodobné, že se oblast sociální pomoci z hlediska nařízení vlády (ale i z hlediska obecného stanovení sociální ochrany v ČR) může týkat i dávek pěstounské péče (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Nutno opět dodat, že celkové výdaje na dávky pěstounské péče podle statistik Českého statistického úřadu představovaly v roce 2020 téměř 4 miliardy, z toho odměny pěstounů představovaly 2,7 mld. Kč a tvořily více jak polovinu (67%) výdajů. Druhou největší dávkou, co se týče výdajů, byl příspěvek na úhradu potřeb dítěte (1,3 mld. Kč), výdaje na příspěvek při převzetí dítěte a při ukončení pěstounské péče a příspěvek na zakoupení motorového vozidla činily 1,2 % celkových výdajů na dávky pěstounské péče, jednalo se o 47 mil. Kč. Počet dětí v náhradní rodinné péči, tzn. pěstounská péče, osobní péče poručníka, péče jiné fyzické osoby, byl celkem pro rok 2020 20 480, v přepočtu na jedno dítě byl pak výdaj na náhradní rodinnou péči 194 tisíc Kč (ČSÚ 2021a, s. 41).

V následujících řádcích, kde budou lehce popsány jednotlivé předpisy a oblasti pak na základě výše uvedeného vysvětlení k dávkám pěstounské péče, bude věnována pozornost i jim. Z hlediska relevantních předpisů v této oblasti se tedy jedná o:

- a) **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů,** upravuje podle § 1 odst. 1 podmínky poskytování pomoci či podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci skrze sociální služby, které v zákoně upravuje vč. například podmínek k vydání oprávnění k jejich poskytování a výkonu činnosti v rámci sociálních služeb u fyzických osob. Zákonná úprava se týká i dávky příspěvku na péči, o kterém pojednává v § 7 až § 30. Podle § 7 se tímto příspěvkem stát mimo jiné podílí na zabezpečení sociálních služeb a o příspěvku rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce ČR. Podle § 18 ho také tato příslušná pobočka vyplácí. Podle § 71 jsou pak sociální služby poskytovány

osobám bez úhrady nákladů či za částečnou nebo plnou úhradu nákladů (ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022 s. 126-146).

- b) **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů** definuje podle § 47e pět dávek a to: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče. Zákon upravuje opatření sociálně právní ochrany např. preventivní a poradenskou činnost, opatření na ochranu dětí, činnost orgánů sociálně právní ochrany, zprostředkování osvojení a pěstounské péče a zabývá se i ústavní výchovou a ochrannou výchovou. Dále se předpis zabývá zařízeními sociálně- právní ochrany a též pěstounskou péčí včetně dávek (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Hlavním smyslem sociálních služeb je zabezpečit pomoc při péči o vlastní osobu, zabezpečit stravování, ubytování, poskytnout pomoc při zajištění chodu domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou, dále poradenství a zprostředkovat kontakt se společenským prostředím či psycho a socioterapie a také pomoc při prosazování práv a zájmů. V sociálních službách je kladen důraz na rozvoj či zachování stávající soběstačnosti uživatelů sociálních služeb, návrat do domácího prostředí, obnovení nebo zachování svého životního stylu, rozvoj schopností a také pomoci vést samostatný život, snížit sociální a zdravotní rizika, která mohou se způsobem života, který uživatel vede, souviset. Služby jsou poskytovány jako pobytové, ambulantní a terénní. Pro úplnost lze doplnit, že na základě zákona č. 108/2006 Sb., byl zřízen registr poskytovatelů sociálních služeb, zařazení do registru je pak podmínkou k poskytování sociálních služeb a jeden z předpokladů pro financování z veřejných rozpočtů. (ČSÚ 2021a, s. 68).

Dávka příspěvku na péči pak může být osobou využit podle své volby na profesionální sociální službu či na krytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině. Výše příspěvku bere ohled na věku, stupni závislosti (celkem 4 stupně) a způsobu poskytování péče (ČSÚ 2021a, s. 54; ÚZ č. 1474 Sociální zabezpečení 2022 s. 130-131).

Již zmiňovaný Úřad práce plní spoustu úkolů, a to podle § 4 odst. 1 písm. a) - h) zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Kromě již výše uvedených oblastí státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi či příspěvku na péči, se jedná také pro tuto práci důležité dávky pro osoby se zdravotním postižením či dávky pěstounské péče (Zákon č. 73/2011 Sb.).

4.1.3 Statistické údaje a jejich souvislosti při narušení sociální ochrany v ČR podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Z uvedených dostupných statistických údajů zejména z publikace Českého statistického úřadu z oblasti sociální ochrany za rok 2020, je pak možné si alespoň částečně udělat představu nejen o počtu klientů a počtu pobíraných dávek, ale i ohledně dopadů na společnost při narušení oblasti sociální ochrany definované podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dále je možné si potvrdit, zejména podle počtu klientů a počtu vyplacených dávek níže, že dvě hlavní instituce, kterých se bude ochrana kritické infrastruktury s ohledem na sociální ochranu týkat, bude ČSSZ a Úřad práce ČR (ochrany kritické infrastruktury je zaměřena na informační systémy a evidence s údaji o více než 125 000 osobách). Další statistické informace u institucí činných v oblasti sociální ochrany, zejména sociálního zabezpečení, tedy Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti, se nepodařilo dohledat. Statistické údaje jsou podřazeny pod souhrnné skupiny tak, jak je koncipována sociální ochrana v rámci nařízení vlády 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tzn. sociálního zabezpečení, státní sociální podpora a sociální pomoc (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.).

Pro účely srovnání s dalšími podkapitolami je ještě před poskytnutím údajů o sociální ochraně důležité zmínit počet obyvatel, který činil k 31. 12. 2021 10 515 669 obyvatel (ČSÚ 2022). Počet obyvatel k 31. 12. 2020 činil 10, 702 milionů obyvatel (ČSÚ 2021).

Pokud by došlo k narušení v oblasti odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, byl by dopad v rámci fungování společnosti značný.

Z hlediska výše uvedeného nařízení vlády - odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, v rámci oblasti **sociálního zabezpečení** podle písmena B. 1, kde prvek KI jsou informační systémy týkající se nemocenského a důchodového pojištění pro více jak 125 000 osob a dále aplikační programové vybavení, by mohl být dopad minimálně na 8900 472 klientů ČSSZ (důchody, OSVČ, zaměstnavatelé a dobrovolně pojištění), a to nejen v rámci samotného vyplácení dávek (jednat by se mohlo např. o nedostupnost údajů o pojištěnci v systémech ve vztahu odpovědi na případný dotaz apod.). Významnou je oblast důchodů, kde celkové výdaje na důchody představovali 9,1 % hrubého domácího produktu (celkem 520 mld. Kč). Výdaje na důchody příslušníků ozbrojených složek Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti z toho v roce 2020 představovaly 11,9 mld. Kč. Obecně lze říci, že u oblasti důchodů dochází k neustálému

nárůstu výdajů, přičemž vliv má i zvyšující se počet osob ve starších věkových skupinách (pro rok 2020 byl podíl osob nad 65 let 20 %), ačkoliv konkrétně pro rok 2020 se počet příjemců důchodů snížil meziročně o 16 tisíc osob. V rámci srovnání v desetiletém horizontu přibylo pro rok 2020 o 2,2 % příjemců všech druhů důchodů, tzn. absolutně o 62 tisíc osob. Ke konci roku 2020 tak v Česku pobírala některý z důchodů více než čtvrtina populace (26,9% populace-2 881,4 tisíc osob), z toho pak 83 % (2400 tis.) pobíralo důchod starobní, přičemž tři čtvrtiny starobních důchodů byly pobírány samostatně bez souběhu s dalšími důchody (1811 tis. Osob). Důchod invalidní byl pobírán 418 tis. osobami a vdovecký a vdovský byl pobírán 25 tisíci lidmi samostatně, v souběhu s dalšími důchody (starobním či invalidním) byla pobírána většina, 596 tisíc. Sirotčí byl pobírán 38 tisíci osobami. ČSSZ by vzhledem k počtu klientů byla pravděpodobně nejvíce zasaženou institucí v rámci písmene B. 1 sociálního zabezpečení (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb; ČSSZ [2020]); ČSÚ 2021a, s. 7-27).

I pro osoby pobírající pouze dávky z nemocenského pojištění by mělo narušení kritické infrastruktury velký dopad. Jen za rok 2020 činil průměrný počet nemocensky pojištěných souhrnně 4 690 tis. osob, přičemž se jednalo o pokles o 43 tisíc proti roku předešlému. Možnou příčinou je propouštění ze zaměstnání v některých odvětví v souvislosti s dopady pandemie COVID-19. Počet osob dobrovolně nemocensky pojištěných (OSVČ) byl téměř 96 tisíc. Obecně lze tvrdit, že z dlouhodobého hlediska (od roku 2005) má podle struktury výdajů na dávky nemocenského pojištění podle druhu dávek nejvyšší podíl dávka nemocenského, na druhém místě se pak dlouhodobě nachází peněžité pomoci v mateřství (ČSÚ 2021a, s. 25-27). Počet vyplacených dávek nemocenského pojištění k 31. 12. 2020 byl celkově 4 904 370 (ČSSZ [2020]). Dávky dosáhly více jak 55 mld. Kč, zatímco v roce 2019 tomu bylo necelých 39 mld. Kč, přičemž výdaje na dávky převýšily příjmy z pojistného na nemocenské pojištění o 21 mld. Kč. (ČSÚ 2021a, s. 25-27).

V souvislosti s pandemií COVID-19 byl na území České republiky v průběhu roku 2020 a 2021 vyhlášen nouzový stav, který však samotné provádění sociální ochrany příliš nezměnil. Změna například souvisela s omezením úředních hodin pro snížení osobního kontaktu a zabránění šíření onemocnění (Úřad práce ČR 2020). V rámci této situace spojené s onemocněním COVID-19 je nezbytné podotknout, že meziročně došlo k navýšení výdajů na ošetrovné, celkem o 9,7 mld. Kč, a to zejména v souvislosti s nařízením karantén ve školách a dalších zařízeních během pandemie a v souvislosti s

legislativními úpravami. Do těchto výdajů na ošetřovné ovšem není zahrnuta speciální dávka ošetřovného pro osoby samostatně výdělečně činné po dobu trvání mimořádných vládních opatření, které bylo v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu, a není a nebylo tak součástí sociálního zabezpečení, respektive nemocenského pojištění. Jednalo se o zvláštní dávku, která vznikla právě z důvodu pandemie. Jak dále příručka poukazuje, i přes specifický nárůst výdajů způsobený pandemií COVID-19, dochází k jejich každoročnímu nárůstu, vzhledem k tomu, že roli zde hraje i rostoucí úroveň mezd a počet zaměstnaných osob. (ČSÚ 2021a, s. 25-27).

Ošetřovné, které bylo vypláceno Ministerstvem průmyslu a obchodu, bylo ukončeno výzvou za duben a květen 2021. Jednalo se o dotaci v rámci programu na podporu malých podniků zasažených šířením onemocnění COVID-19 (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2021). Později dávku ošetřovného určeného zejména zaměstnancům upravil zákon č. 520/2021 Sb., na jehož základě bylo možné čerpat ošetřovné z důvodu uzavření školských nebo dětských zařízení či individuální karantény nebo izolace, které byly dítěti stanoveny z důvodu onemocnění COVID-19. Dávku zajišťovala ČSSZ (Zákon č. 510/2021 Sb.). Dávka mimořádného ošetřovného není od 1. 3. 2022 poskytována, po tomto datu je vypláceno ošetřovné běžné podle zákona o nemocenském pojištění (Ministerstvo zdravotnictví 2021).

U písmena B. 2 - oblasti **Státní sociální podpory** zmíněného nařízení vlády, kde je mimo oblast státní sociální podpory podřazena i hmotná nouze, lze říci, že dopad narušení kritické infrastruktury v této oblasti na klienty využívající příslušné systémy by byl značný (narušení informačních systémů dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, které obsahují shodně údaje o více než 125 000 osobách). Mohlo by se jednat například o samotné zastavení vyplácení dávek či poradenskou službu týkající se problematiky poskytování dávek. Na základě zmíněného nařízení vlády i výše uvedených informací můžeme stanovit, že primární institucí (údaje o více jak 125 000 osobách), je Úřad práce ČR. Určení Úřadu práce ČR jako možného prvku kritické infrastruktury bude platné i v případě, že by se jednalo o pobírání více dávek státní sociální podpory jednou osobou. tzn. jeden klient by byl pro účely statistiky veden například dvakrát. Počet průměrného počtu vyplacených dávek měsíčně za rok 2020 byl 697 000, za rok celkově pak bylo vyplaceno 8,4 milionů dávek a největší počet tvořila skupina přídavek na dítě 32 % (2 708 950), příspěvek na bydlení 22 % (1 870 986) a rodičovský příspěvek 45 % (3 774 387). Jak publikace Českého statistického úřadu uvádí, v rámci roku 2020 došlo

k velkému nárůstu o 13,8 mld. oproti 2019 na celkových 47,7 mld. Kč., a to v souvislosti se zvýšením celkové částky rodičovského příspěvku (z původních 220 tis. Kč a 330 tis. Kč v roce 2019 na 300 tis. Kč nebo 450 tis. Kč v roce 2020), který tento rok představoval 81 % celkových výdajů na dávky státní sociální podpory (ČSÚ 2021a, s. 37 - 46). Přídavek na dítě byl čerpán rodiči v průměru 225 tisíc dětí, příspěvek na bydlení pobíralo 156 tisíc osob a rodičovský příspěvek byl pobírán v průměru 315 tisíc osobami. Co se týče dávek pomoci v hmotné nouzi, bylo vyplaceno v průměru 96,4 tisíc měsíčně za rok 2020 a náklady na ně byly pro rok 2020 4,8 mld. Kč (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.; ČSÚ 2021a, s. 37-67).

V rámci **Sociální pomoci**, kterou lze nalézt v podskupině B.3 u odvětvového kritéria XI. Veřejná správa výše uvedeného nařízení, je opět možné odvodit na základě již uvedených informací v předchozích podkapitolách a nařízení vlády č. 432/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů že primární institucí by měl být Úřad práce ČR (údaje o více jak 125 000 osobách pro informační systém týkající se dávek sociálních služeb). V rámci této podskupiny je pak zařazena dále evidence dětí a žadatelů týkající se osvojení nebo pěstounské péče s mezní hranicí 125 000 osob. Co se týče samotných dostupných statistických údajů ohledně sociálních služeb (dávek) pro rok 2020, bylo vyplaceno v průměru 366 tisíc dávek měsíčně pouze za příspěvek na péči s neustále narůstajícím počtem pobírajících osob, a to zejména u příjemců starších 70 let věku (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.; ČSÚ 2021a, s. 54 - 61). V souvislosti s dávkami sociálních služeb – zařízení sociálních služeb jen v rámci ambulantních a terénních sociálních služeb měla pečovatelská služba pro rok 2020 100 480 uživatelů a osobní asistence měla 10 191. V rámci pobytových sociálních služeb tvořilo celkovou kapacitu 83 884 lůžek u služeb podle § 34 zákona č. 108/2006 Sb. (týdenní a denní stacionáře, domovy pro seniory, azylové domy, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, noclehárny apod.) s počtem klientů celkem 72 382, z toho domovy pro seniory samotné představovaly počet 32 tisíce klientů a také nejvyšší výdaje na zařízení sociálních služeb (18 mld. Kč). Pokud by tedy nebylo možné vyplácet například příspěvek na péči, dopad by nebyl pouze na jednotlivce (např. hrazení nákladů osobní asistence či pečovatelské služby), ale na celá zařízení, jako např. domovy pro seniory (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.; ČSÚ 2021a, s. 73 - 92). Co se týče **pěstounské péče** možný dopad při narušení systémů by byl do života minimálně 20 480 dětí, které byly v tomto roce podle výše uvedených údajů z Českého statistického úřadu (2020) v náhradní rodinné péči (tzn.

pěstounská péči, osobní péči poručníka, péči jiné fyzické osoby) a kde bylo v přepočtu na jedno dítě vydáno na náhradní rodinnou péči 194 tisíc Kč (Nařízení vlády č. 432/2010 Sb.; ČSÚ 2021a, s. 41).

4.2 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v Irsku

V této podkapitole budou nejprve rozebrány dostupné informace ohledně úpravy národní infrastruktury, kritické a národní kritické infrastruktury v Irsku, dále bude popsán postup pro určení úrovně infrastruktury a následně bude přistoupeno k popisu sociální ochrany v Irsku. Konec této podkapitoly bude věnován statistickým údajům týkajícím se sociální ochrany, a to i v souvislosti se stanovením národní a kritické infrastruktury.

4.2.1 Národní a kritická infrastruktura a další vymezení důležitých pojmů

Pro samotnou problematiku kritické infrastruktury v Irsku a její pochopení, je nezbytné si nejprve vyjasnit důležité pojmy, které jsou uvedeny v dokumentu s názvem Strategický krizový management- 3. pokyny k odolnosti kritické infrastruktury (Strategic Emergency Management – Guideline 3 Critical Infrastructure Resilience (Version 2)) z roku 2021, o němž bude pojednáno dále.

Agenturu (Agency) je možné definovat jako jakoukoliv organizaci v rámci sektoru, za kterou nese zodpovědnost ministerstvo (Department) nebo na ni dohlíží, či se kterou je ve vztahu, a která poskytuje takové služby společnosti, jejichž ztráta by mohla mít na společnost dopad (Department of Defence 2021 s. 2).

Společenství zahrnující kritickou infrastrukturu (Critical Infrastructure Community) je možné definovat jako všechny zúčastněné strany, včetně ministerstev (Government Departments), agentur a vlastníků /provozovatelů základních služeb, kterých se narušení nebo zničení kritické infrastruktury týká dopad (Department of Defence 2021 s. 2).

Ochranu kritické infrastruktury je možné definovat jako schopnost zabránit nežádoucí události (adverse event) nebo snížit její dopad dopad (Department of Defence 2021 s. 2).

Odolnost kritické infrastruktury je možno definovat jako dynamický proces, jenž uplatňuje metodiku založenou na „všech rizicích“ s cílem snížit velikost či rozsah, závažnost nebo trvání nežádoucí události (disruptive shock) týkající se státu/společnosti a usnadnit následnou obnovu. Tento typ přístupu k odolnosti využívá ucelený soubor postupů a opatření, která zajišťují schopnost posoudit rizika, zmírnit je, připravit se na

ně, adaptovat se na ně a z nežádoucí události (disruptive shock) se zotavit dopad (Department of Defence 2021, s. 2).

Národní kritická infrastruktura (Critical National Infrastructure) je infrastruktura jedinečného národního významu, jejíž narušení nebo zničení by mělo významné dopady na celostátní úrovni a na řadu sektorů. Národní kritická infrastruktura je na stupni „kritičnosti“ hodnocena stupněm 5 a jedná se o podmnožinu kritické infrastruktury (Department of Defence 2021, s. 3).

Národní infrastruktura (National Infrastructure) jsou prostředky (assets) nebo systémy, které jsou nezbytné pro poskytování základních služeb, na nichž závisí každodenní život a které zajišťují, že stát může dále efektivně fungovat. Definice bude níže dále rozvedena (Department of Defence 2021, s. 3).

Základní služby (Essential Services) – každodenní služby, které jsou nezbytné pro zachování životně důležitých společenských funkcí, zdraví, bezpečnosti, ochrany a ekonomického nebo sociálního blaha osob (wellbeing) (Department of Defence 2021, s. 3).

Provozovatelé základních služeb (Operators of Essential Services-OES) jsou veřejné nebo soukromé subjekty, které poskytují/provozují každodenní služby nezbytné pro zachování základních společenských funkcí, zdraví, bezpečnosti (security, safety), hospodářského nebo sociálního blaha osob (wellbeing) (Department of Defence 2021, s. 3).

Jak lze z dokumentu Rady EU ze dne 15. prosince 2016, který se zabývá národní a kritickou infrastrukturou v rámci zemí EU vyčíst, kritická infrastruktura Irska se skládá z prostředků vlastněných a provozovaných státem (včetně státních podniků), tak i z prostředků provozovaných soukromým sektorem. Primární odpovědnost za ochranu prostředků či systémů kritické infrastruktury nese vlastník či provozovatel. Podle tohoto dokumentu ještě v roce 2016 nebyl stanoven resort, který by za kritickou infrastrukturu zodpovídal. Předpokládalo se, že dokument s názvem Strategické krizové řízení - Národní struktury a rámec (Strategic Emergency Management. National Structures and Framework), který byl v té době projednáván na vládní úrovni, bude přijat v roce 2017 a přinese informace, týkající se stanovení významných „kritických“ prostředků a služeb v rámci určených sektorů a subsektorů/prvků (sectors/sub-sectors). Národní

infrastruktura (National infrastructure), v rámci tohoto dokumentu Rady EU je shodná s národní infrastrukturou schváleného dokumentu z roku 2017, jenž představuje rámec upravující odolnost vůči krizovým situacím/mimořádným událostem (Emergency) na národní úrovni. Národní infrastruktura sestávala z 9 sektorů a to:

1. Energetika (Energy)
2. Potraviny a voda (Food and Water)
3. Informační a komunikační technologie (ICT)
4. Finance, finanční služby (Finance, Financial Services)
5. Doprava (Transport)
6. Zdravotnictví (Health)
7. Veřejná správa (Public Administration)
8. Národní bezpečnost/policejní a veřejná bezpečnostní infrastruktura (National Security/Policing and Public Safety Infrastructure)
9. Průmysl (Industry)

(Rada EU, 2016 s. 21-22; Department of Defence, 2017, s. 20).

Tyto sektory národní infrastruktury podle posledních dostupných informací (tabulka č.5) zůstávají stejné, byť poslední řádek obsahuje pro všechny příslušné gesční útvary oblast zásobování/ logistiky. Z tabulky je možno dále určit co spadá do jednotlivých sektorů a kdo za ně zodpovídá (Department of Defence, 2021, s. 6).

Tabulka 5: Sektory a subsektory Národní infrastruktury

Sector	Sub-sector	LGD**
Energy	Electricity	DECC
	Gas	DECC
	Oil	DECC
Food and Water	Food Supply	DAFM
	Water (Supplies and wastewater including the sewerage system.)	DHLGH
ICT	Telecommunications	DECC
	Information Technologies	DECC
	Media	DTCAGSM
Finance, Financial Services	Banking (including payment delivery)	DFIN
	Insurance	DFIN
	Welfare Payments Systems	DSP
Transport	Aviation	DT
	Roads	DT
	Rail	DT
	Marine & Ports	DT, DAFM
Health	Hospitals	DH
	Laboratories	DH DAFM
Public Administration	Government	DoT
	Central and Local Government	All
	Justice and Legal System	DJ
	Revenue and Customs	Revenue
	Cultural Property	DHLGH OPW
	Diplomatic Representations and International HQs	DFA
National Security, Policing and Public Safety Infrastructure	An Garda Síochána	DJ
	Fire and Emergency	DHLGH
	National Ambulance Service	DH
	Irish Coast Guard	DT
	Prison Service	DJ
	Defence Forces	DoD
	Civil Defence	DoD
Industry	Hazardous Industries (Pharma, chemical etc.)	DHLGH DETE
	Agriculture/Marine Industries (Farming/Fisheries)	DAFM
	Manufacturing and Processing Industries	DETE
	Industrial and Domestic Waste Disposal	DHLGH
	Logistical supply chains	All

Zdroj: Department of Defence, 2021, s. 6.

Mimo definovaných pojmů na začátku této podkapitoly je nutno podotknout, že národní rámec užívá pro definici kritické infrastruktury na národní úrovni definici podle směrnice 114/2008 (Rada EU 2016, s. 21-22), tzn. kritickou infrastrukturou jsou myšleny: „Prostředky, systémy a jejich části nacházející se v členském státě, které jsou zásadní pro zachování nejdůležitějších společenských funkcí, zdraví, bezpečnosti, zabezpečení nebo dobrých hospodářských či sociálních podmínek obyvatel a jejich narušení nebo zničení by mělo pro členských stát závažný dopad v důsledku selhání těchto funkcí“ (Směrnice Rady 2008/114/ES).

Národní infrastruktura se v kontextu Irska podle dokumentu Strategický krizový management- 3. pokyny k odolnosti kritické infrastruktury z roku 2021 soustředí na koncept poskytování základních služeb (Essential Services) zahrnující prostředky (assets)

a systémy, které jsou pro jejich poskytování nezbytné. Na těchto základních službách je závislý každodenní život a zajišťují další fungování státu jak v sociální, tak ekonomické oblasti. Irská národní infrastruktura se může skládat z jednoho nebo více individuálních infrastrukturních prostředků (1 or more individual infrastructure assets), které společně umožňují poskytování služeb či jiného požadovaného výstupu. Prostředky pak rozumíme osoby (např. zaměstnance), fyzické prostředky (např. zařízení) či technologie (např. informační systémy či sítě). Výše uvedená tabulka (č. 5) sektorů a subsektorů a určených zodpovědných ústředních správních úřadů/ministerstev (the Lead Government Department-LGD), usnadňuje určení jednotlivé národní infrastruktury a složek (components), které jsou považovány za „kriticky důležité“ (critical) pro fungování těchto sektorů. Seznam složek, respektive příslušných agentur je dostupný na webových stránkách (emergencyplanning.ie). Tomuto seznamu z hlediska sociální ochrany bude věnována pozornost v příslušné podkapitole. Jak dokument z roku 2021 následně upozorňuje, identifikovaná národní infrastruktura, nutně neznamená, že se tyto sektory a sub sektory stanou kritickou infrastrukturou (Department of Defence 2021 s. 7). Postup pro stanovení úrovně infrastruktury od národní infrastruktury až po národní kritickou infrastrukturu bude rozebrán v další podkapitole.

Základní dokument s názvem Strategický krizový management (Strategic Emergency Management. National Structures and Framework) z roku 2017 obsahuje kapitolu týkající se odolnosti **kritické infrastruktury**. Jak je v úvodu ke kapitole stanoveno, infrastrukturu lze rozdělit na fyzickou (zařízení, vybavení) nebo technologickou (logic), jako například informační sítě nebo systémy, přičemž velká část infrastruktury je vzájemně propojená a na sobě závislá. V rámci sektorů a podsektorů existují určité prostředky „assets“ a systémy (systems), které lze označit za kritickou infrastrukturu, jejichž ztráta či ohrožení by měly obzvláště škodlivý dopad na dostupnost nebo integritu základních služeb (essential services), což by vedlo k závažným hospodářským, enviromentálním či sociálním důsledkům či ke ztrátám na životech. Definice kritické infrastruktury je podle směrnice č. 114/2008 ES a byla zmíněna též výše. Kritická infrastruktura je složena z prostředků vlastněných a provozovaných státem, ale i prostředků provozovaných sektorem soukromým. Primární odpovědnost za ochranu prostředků a systémů kritické infrastruktury nese vlastník či provozovatel (Department of Defence 2017, s. 7-19).

Vláda představuje v rámci krizové situace/mimořádné události (Emergency) vedoucí orgán. Vláda zodpovídá za opatření ke zvýšení odolnosti a bezpečnosti kritické infrastruktury. Na (vládních) resortech, resp. ministerstvech, pak leží úkol prohlubovat vztahy a pracovat v součinnosti se soukromým sektorem co se týče ochrany kritické infrastruktury před širokou škálou hrozeb. Na vnitrostátní úrovni odpovědné resorty úzce spolupracují s vlastníky kritické infrastruktury pro zajištění co možná nevyšší bezpečnosti a ochrany infrastruktury při vzniku mimořádné události či krizové situace (Department of Defence 2017, s.18-19).

Podskupina pro kritickou infrastrukturu vládní pracovní skupiny pro krizové plánování (Critical infrastructure Sub- Group of the Government Task Force on Emergency Planning (GTF) je pověřena identifikací opatření, která je potřeba přijmout ke zvýšení odolnosti kritické infrastruktury. Tato skupina je složena z relevantních LGD nebo agentur (Agencies) a z provozovatelů a vlastníků kritické infrastruktury. Podskupina pro kritickou infrastrukturu by měla také provádět konzultace s regionálními (krajskými) skupinami pro krizový management (Regional Steering Groups for Major Emergency Management). Práce podskupiny pro kritickou infrastrukturu bude podléhat dokumentu Strategický krizový management- 3. pokyny k odolnosti kritické infrastruktury (Department of Defence 2017, s.21).

Ministerstvo, které zodpovídá za krizové plánování (Emergency planning) je ministerstvo obrany (Department of Defence). V rámci ministerstva je pak zřízen Úřad/Kancelář pro krizové plánování (Office of Emergency Planning), který pomáhá ministrovi obrany při výkonu jeho role předsedy GTF. Na stránkách tohoto úřadu je pak možno nalézt všechny důležité dokumenty ke krizovému plánování, včetně zde v práci použitých zdrojů zabývajících se kritickou infrastrukturou (Department of Defence 2019).

Na úrovni **kritické infrastruktury** jsou pak z hlediska řízení rizik (risk management) stanoveny povinnosti provozovatelů základních služeb či vlastníků kritické infrastruktury. Vlastníci či provozovatelé kritické infrastruktury by měli vypracovat a udržovat plán pro řízení rizik (Risk Management Plans), který bude obsahovat minimálně identifikaci a hodnocení rizik, kterým čelí, stávající nebo plánované akce či činnosti k řešení jednotlivých rizik a opatření, procesy a postupy, které tyto akce či činnosti implementují (Department of Defence 2021, s.19).

Každý provozovatel základních služeb (OES) by měl zvážit vytvoření týmu pro řízení kritické infrastruktury (Critical Infrastructure Management Team), který by udržoval a řídil všechny aspekty a složky jejich kritické infrastruktury. Provozovatel infrastruktury by měl vytvořit a spravovat registr rizik (Risk register), který bude zahrnovat zranitelnosti a hrozby pro všechny složky, jako jsou například personál, zdroje, energetická stránka, hmotná stránka, doprava, fyzické zabezpečení, kyberbezpečnost a bezpečnost informací a závislosti a vzájemné vazby na jiných infrastrukturách. Týmy pro řízení kritické infrastruktury by měly zohlednit nejen náklady a aktuální stav samotné kritické infrastruktury, ale též zjistit potenciální rizika, která by mohl přinést výpadek kritické infrastruktury a opatření, která by v tom případě měla být provedena (Department of Defence 2021, s. 19-20).

V případě plánování týkajícího se zkvalitnění či vylepšení kritické infrastruktury je nezbytné vzít v úvahu očekávání uživatelů, resp. očekávání veřejnosti, zejména z hlediska úrovně odolnosti služeb a investic potřebných k jejich udržení. Plánování by mělo zohlednit dlouhodobé požadavky. V plánech by měly být zohledněny současné a budoucí možné dopady změny klimatu na kritickou infrastrukturu, jelikož opatření týkající se adaptace mohou zvýšit spolehlivost poskytování služeb a životnost prostředků, stejně tak jako snížit potřebu reakce na krizovou událost (Emergency situation). Jak dále příručka uvádí, bezprostředními riziky jsou pro Irsko v tomto smyslu převážně rizika spojená s extrémními změnami počasí, jako jsou povodně a bouře. Všechny plány zabývající se zvyšování odolnosti kritické infrastruktury by měly zohledňovat současný výzkum, technologie a inovace a také kybernetické či jiné problematické aspekty (Department of Defence 2021, s. 22).

Plánování kontinuity provozu (Business Continuity Planning – BCP) lze definovat jako proces, v jehož rámci organizace různé velikosti navrhuje plány a postupy k zachování jejich kritických funkcí během mimořádných událostí/krizových situací, a dále též jejich obnovení na akceptovatelnou úroveň po této události. BCP musí být zaveden, aby zabezpečil pokračování základních služeb (Essential services) v případě incidentu nebo kritické situace. BCP usnadňuje spolehlivost infrastruktury a její schopnost udržet provoz za různých podmínek a měl by také zajistit, aby bylo v rámci infrastruktury počítáno s vyšší kapacitou základních prostředků (Essential assets) než je nezbytné (lidských, fyzických (physical), technologických (logical)). Tato opatření pomohou rychleji překonat narušení kritické infrastruktury. Každý vlastník či provozovatel kritické infrastruktury by

měl vypracovat vlastní plán BCP, kde budou jasně definována opatření v případě narušení. Součástí vypracování BCP je zpracování analýzy dopadů (Business Impact Analysis- BIA), která se zabývá vyhodnocením dopadů delšího výpadku na schopnost zabezpečit pokračování základních či nezbytných funkcí v rámci služeb. Po zhodnocení dopadů (Impact assessment) je následně nezbytné posoudit maximální dobu, po kterou je možné přerušit službu. Součástí BCP by měl být plán priorit, který určí části, složky, sektory apod, jenž je nezbytné obnovit jako první. Nezbytné je také společné prohlášení s dalšími poskytovateli, kteří se mohou podílet na obnově základních služeb do doby, kdy bude kritická infrastruktura plně obnovena a fungovat. Státní orgány uzavírají se soukromými subjekty smlouvy, které zabezpečí fungování a poskytování služeb v době krize obyvatelstvu (Department of Defence 2021, s. 23).

4.2.2 Určení kritické infrastruktury v Irsku

Mimo definování národní infrastruktury a povinností provozovatelů základních služeb a vlastníků kritické infrastruktury poskytuje dokument s názvem Strategický krizový management- 3. pokyny k resilienci kritické infrastruktury z roku 2021 ministerstvům, agenturám a veřejným a soukromým provozovatelům základních služeb také návod, jak identifikovat kritickou infrastrukturu, jak vyhodnotit/vyčíslit úroveň či „kritičnost“ narušení nebo zničení této kritické infrastruktury, a dále poskytuje rámec jak zvýšit její odolnost. Jak tato příručka uvádí, uplatňován je zejména přístup založený na společenských rizicích a dopadech narušení fungování těchto služeb na společnost, namísto dopadů či ztrát týkající se vlastníka či provozovatele těchto služeb (Department of Defence, 2021, s. IV-V). Postup pro stanovení úrovně „kritičnosti“ či významu infrastruktury je následující:

- Vládní resorty a agentury uvedené v tabulce č. 5 týkající se sektorů a subsektorů národní infrastruktury po konzultaci s OES sestaví seznam základních služeb, jejichž narušení by mohlo mít významný dopad na společnost.
- V dalším kroku dochází k identifikaci prostředků v těchto službách (osoby, hmotné prostředky a logické/technologické prostředky-informační sítě a systémy atd.), které jsou nyní známé jako zkoumaná infrastruktura.
- V rámci třetího kroku je zohledňována provázanost zkoumané infrastruktury s další infrastrukturou (patrně se jedná o sektory).

- V kroku čtyři dochází následně k určení nejhoršího scénáře, při kterém je zkoumaná služba narušena a není dostupná (rozsah, závažnost a časový rámec trvání a možnosti nápravy).
- V pátém kroku dochází ke zhodnocení kritické úrovně a zohledňuje se i stupeň provázanosti (krok 3). Určení úrovně „kritičnosti“ infrastruktury, tedy i rozhodnutí, zda se vskutku jedná o kritickou infrastrukturu, probíhá hodnocením tří faktorů, každý po pěti bodech od nejmenšího dopadu po největší, které se násobí mezi sebou a získá se tak výsledné číslo „kritičnosti“ posuzované kritické infrastruktury (Department of Defence 2021, s. 10- 15).

Hodnotícími faktory jsou:

- Míra zasažení ve 3 kategoriích (počet osob od méně než 75 000 po více jak 350 000, koncentrace osob od méně jak 10 osob do více jak 1250 osob na km² a místní dosah od venkova po národní dosah).
- Závažnost dopadu ve vztahu k 9 kategoriím, tj. dopady na životy (včetně závažných zranění s hranicí od méně než 1 zranění na 100 000 osob či 1 úmrtí na 250 000 osob po více jak 1 úmrtí či zranění na 20 000 osob). Dále se jedná o ekonomické dopady (v rozmezí do 1 % ročního státního rozpočtu po více jak 8 % ročního státního rozpočtů), dopady na životní prostředí (od místního ohraničeného znečištění po kontaminaci značného rozsahu s dlouhodobým trváním), dopady na jinou infrastrukturu (od minimálního dopadu po vysoký dopad na jinou infrastrukturu či sektory), politický dopad, psychologický dopad, mezinárodní vztahy, dopad na základní služby – provozovatele soukromých /veřejných služeb, kybernetická bezpečnost a bezpečnost státu. Každá kategorie opět v rozsahu bodů o hodnotě 1 až 5, kdy 1 představuje minimální dopad.
- Časové aspekty ve 3 kategoriích (doba obnovy od minut po měsíce, doba dopadu od minut po měsíce, časová špička dopadu v rámci měsíců až po okamžitý dopad), a to v rozsahu bodů o hodnotě 1 až 5, kdy 1 představuje minimální dopad (str. 11-13). Detailní popis faktorů poskytují tabulky č. 6-8 níže (Department of Defence 2021, s. 11).

Tabulka 6: Míra zasažení

Faktor dopadu	Velmi nízký	Nízký	Střední	Vysoký	Velmi vysoký
Počet ovlivněných osob	< 75 000	> 75000	> 150 000	> 225 000	> 350 000
Koncentrace osob	< 10 osob/km ²	> 10 osob/km ²	> 50 osob/km ²	> 250 osob/km ²	> 1250 osob/km ²
Rozsah	Venkovský	Městský	Okresní	Regionální	Národní

Zdroj: Department of Defence 2021, s. 11

Tabulka 7: Závažnost dopadu

Impact Factor	Very Low (1)	Low (2)	Moderate (3)	High (4)	Very High (5)
Public Impacts: including Loss of life, medical illness, serious injury	Deaths less than 1 in 250,000 people for population OR Critical injuries/illness less than 1 in 250,000 OR Serious injuries less than 1 in 100,000 OR Minor injuries only	Deaths greater than 1 in 250,000 people for population OR Critical injuries/illness greater than 1 in 250,000 OR Serious injuries greater than 1 in 100,000	Deaths greater than 1 in 100,000 people for population OR Critical injuries/illness greater than 1 in 100,000 OR Serious injuries greater than 1 in 40,000	Deaths greater than 1 in 40,000 people for population OR Critical injuries/illness greater than 1 in 40,000 OR Serious injuries greater than 1 in 20,000	Deaths greater than 1 in 20,000 people for population OR Critical injuries/illness greater than 1 in 20,000
Economic Impact: economic loss	Up to a 1% of Annual Govt Budget	Greater than 1 % of Annual Govt Budget	Greater than 2 % of Annual Govt Budget	Greater than 4% of Annual Govt Budget	Greater than 8% of Annual Govt Budget
Environmental Impact: including the surrounding environment	Simple, localised contamination.	Simple, regional contamination, effects of short duration	Heavy contamination localised effects or extended duration	Heavy contamination, widespread effects or extended duration.	Very heavy contamination, widespread effects of extended duration
Dependence: The dependencies on and between infrastructures	Very low impact on other infrastructures or other sectors	Low impact on infrastructures or other sectors	Moderate impact on infrastructures or other sectors	High impact on infrastructures or other sectors	Very high impact on infrastructures or other sectors
Political Impacts: including confidence in the Government	Perception of very low risk and high confidence to control risk	Perception of low risk and limited ability to control risk	Perception of moderate risk and low ability to control risk	Perception of high national risk and very low ability to control risk	High risk and lack of ability to control risk by national Government
Psychological Impacts: observed psychological effects on the population	Limited disruption to society	Society functioning with considerable inconvenience	Society functioning poorly	Society only partially functioning	Society unable to function without significant support
International Relations	Very low impact on international relations	Low impact on international relations	Moderate impact on international relations	High impact on international relations	Very high impact on international relations
Essential Services: Operators of Public or Private Services	Very low disruption to the delivery of public /private services	Low disruption to the delivery of public /private services	Medium disruption to the delivery of public /private services	High disruption to the delivery of public /private services	Loss of delivery of public /private services
Security: Cyber Security, State Security	Very Low disruption of operational effectiveness of security service	Low disruption of operational effectiveness of security service	Moderate disruption of operational effectiveness of security service	High disruption of operational effectiveness of security service	Loss of operational effectiveness of security service

Zdroj: Department of Defence 2021, s. 12

Tabulka 8: Časový faktor dopadu

Faktor dopadu	Velmi nízký	Nízký	Střední	Vysoký	Velmi vysoký
Doba zotavení/obnovení	Minuty	Hodiny	Dny	Weeks	Měsíce
Délka dopadu	Minuty	Hodiny	Dny	Weeks	Měsíce
Vrchol dopadu incidentu nebo kritický bod stupnice	V rámci měsíců	V rámci 4 týdnů	V rámci 7 dní	V rámci 24 hodin	Okamžitě

Zdroj: Department of Defence 2021, s. 14

V rámci hodnocení se bere nejvyšší dosažený bod z každého posuzovaného faktoru, tedy pokud je například ve faktoru časového aspektu ohodnocena jedna ze tří kategorií (doba obnovy; doba dopadu; časová špička dopadu) 5 body, což je nejvyšší bodové ohodnocení, je pro tento faktor bráno celkově 5 bodů. Výsledné nejvyšší bodové hodnocení za každý ze tří faktorů se vynásobí (např. $5 \times 4 \times 4 = 80$), výsledek představuje skóre kritičnosti této hypotetické infrastruktury (Criticality Score of infrastructure) (Department of Defence 2021, s. 31).

Vypočtené skóre může dosahovat od 1 do 125 bodů. Na základě získaného celkového skóre dokument rozděluje infrastrukturu na:

- **Infrastrukturu**
 - Jejíž ztráta by měla velmi nízký dopad do poskytování služeb, spíše na místně ohraničené úrovni (do 27 bodů)
 - Jejíž ztráta by měla malý dopad do zajištění základních služeb (nad 27 bodů)
- **Kritickou infrastrukturu (36 bodů a výše)**
 - významná infrastruktura pro sektory a pro doručování základních služeb, jejíž ztráta by měla střední dopad (36 bodů a výše)
 - infrastruktura vysokého významu pro sektory, kdy ztráta těchto prostředků (assets) by měla vysoký dopad na základní služby a mohlo by

dojít k narušení poskytování základních služeb po celém Irsku (50 bodů a výše)

- Národní kritickou infrastrukturu (více jak 80 bodů)
 - Prostředky, jejichž ztráta by byla pro stát zásadní, s celostátním dopadem, vč. dopadu na jiné sektory. Dokument nepředpokládá velký počet těchto prvků (Department of Defence 2021, s. 14-15).

4.2.3 Rozdělení sociální ochrany (sociálního zabezpečení) v pojetí Irska a zasazení do kontextu národní infrastruktury

V úvodu je nutné podotknout, že systém operuje převážně s pojmem sociální zabezpečení/péče (Social welfare) namísto pojmu sociální ochrana (Social protection), který se v rámci dohledaných zdrojů neobjevoval. Vzhledem k tomu, že typologie a důležité pojmy ve vztahu k sociální ochraně byly zmíněny v teoretické části práce, bude se tato podkapitola věnovat pouze praktickému rozdělení irského systému, jež bylo nalezeno zejména na stránkách příslušných institucí. V této podkapitole bude rozebrán systém sociálního zabezpečení s ohledem na národní infrastrukturu ale i obecně, včetně příslušných dávek a schémat, pozornost bude také věnována zjištěné příslušné legislativě.

Na základě tabulky č. 5 je možné říci, že sociální ochrana, zde v provedení systémů řešících výplatu dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems) je v rámci sektorů národní infrastruktury zařazena pod finance a finanční služby (Finance, Financial Services) jehož součástí jsou tři subsektory. Jedná se o subsektor/prvek bankovníctví (Banking), včetně provádění plateb, pojištění (Insurance) a dále platební systémy sociálních dávek (Welfare Payments Systems). V rámci bankovníctví a pojištění je odpovědným orgánem obdoba irského ministerstva financí (DFIN), v rámci dávek sociálního zabezpečení se jedná o ministerstvo práce sociální ochrany (Department of Social Protection- DSP) (Department of Defence, 2021, s. 32), což je obdoba našeho Ministerstva práce a sociálních věcí.

Původní dokument z roku 2017 Strategické krizové řízení ve svých přílohách uvádí tabulku s rolemi a odpovědnostmi jednotlivých ministerstev a agentur v definovaných 50 typech krizových situací/ incidentu (Emergency/incident type). V této souvislosti DSP, původně s názvem DEASP (Department of Employment Affairs and Social Protection- DEASP), nemá přidělenou vedoucí roli jako ministerstvo. V rámci krizové situace/incidentu týkající se mimořádných událostí ohledně platebních systémů (

Payments Systems Emergencies) je odpovědným ministerstvem ministerstvo financí (DFIN), podpůrné role pak tvoří Centrální Banka, finanční regulátoři, Národní agentura pro řízení státní pokladny (NTMA), ministerstvo obchodu (DBEI) a ministerstvo spravedlnosti (AGS /DJE). DEASP/DSP má podpůrnou roli v případě krizových situací v zahraničí, které mají za následek stěhování obyvatelstva velkého rozsahu. Zde má DEASP (nyní DSP) roli poskytování příspěvků za DJE (hlavní odpovědný orgán za krizovou situaci) a také podpůrnou roli v případě administrace SWA (Supplementary Welfare Allowance). Další podpůrnou roli má nynější DSP v případě povodně (pomocná role v rámci schématu humanitární pomoci). Hlavní roli v rámci této krizové situace plní ministerstvo pro bydlení, plánování a místní rozvoj (DHPLG). Podpůrnou roli má DSP také i v případě situace poškození vodního díla (přehrady) (pomocná role v rámci schématu humanitární pomoci). (Department of Defence, 2017, s. 33-49).

Jak již bylo popsáno výše, národní infrastruktura, tak jak je popsána v tabulce č. 5 určuje sektory a subsektory (prvky), určené zodpovědné ústřední orgány (LGD) a usnadňuje tak určení kritické infrastruktury a komponent, které jsou zhodnoceny jako „kriticky důležité“ pro fungování sektorů. Seznam složek, respektive příslušných agentur patřících pod ústřední orgány je dostupný na příslušných webových stránkách, zde bude věnována pozornost agenturám/úřadům z hlediska sociální ochrany. Nutno zopakovat, že identifikovaná národní infrastruktura neznamená, zařazení sektoru a sub sektoru do kritické infrastruktury (Department of Defence 2021, s. 7).

Agentury, které jsou zahrnuty do ministerstva sociální ochrany (označeno ještě starým názvem DEASP) jsou následující (Department of Defence 2020):

Poradní sbor pro trh práce (The Labour Market Council), který radí vládě v oblastech trhu práce zejména s ohledem na nezaměstnanost (Department of Social Protection 2020a). Dále se jedná o irskou obdobu matričního úřadu (General Register Office) (Government of Ireland 2019) či Občanskou informační radu (Citizen information board), která je agenturou podřízenou pod Ministerstvo sociální ochrany a sloužící jako informační kanál určený osobám se zdravotním postižením a široké veřejnosti týkající se srozumitelného vysvětlení široké škály veřejných služeb sociální ochrany, vč. možností poradenství a obhajoby práv (Citizens Information Board 2021a).

Dále se jedná o Úřad pro důchodové zajištění (Pension Authority), který má na starosti zaměstnanecké penzijní systémy či penzijní spořicí účty (The Pension Authority 2016)

nebo Radu pro důchody (the Pensions Council), která je poradním orgánem ministra sociální ochrany v otázkách týkajících se důchodové politiky (The Pensions Council 2016). Dále se jedná také o Bank of Ireland, jedná se o akciovou společnost nikoliv o verzi České národní banky, která v Irsku nese název Central Bank of Ireland (Bank of Ireland 2022). Jedná se i o prvoinstanční / odvolací soud (The Social Welfare Tribunal) v případě problému s přiznáním a zamítnutím sociálních dávek v souvislosti s nezaměstnaností (například Jobseeker's Benefit, Jobseeker's Allowance) (Department of Social Protection 2020b). Další agentury v oblasti Zaměstnanosti a sociální ochrany jsou The Social Welfare Appeals Office a An Post (Department of Defence 2020).

Na základě informací uvedených výše lze odhadnout, že k určení kritické infrastruktury v oblasti sociálního zabezpečení v Irsku může docházet po konzultaci s ministerstvem sociální ochrany a provozovateli základních služeb, kterými by mohly být některé výše jmenované agentury (General Register Office, Pension Authority, Bank of Ireland atd.) nebo jiné instituce, které odpovídají za dávkové systémy. V rámci určené infrastruktury, u které se bude hodnotit její „kritičnost“, se zohledňuje i stupeň provázanosti s dalšími sektory a posouzení zda se jedná o kritickou infrastrukturu, probíhá hodnocením tří faktorů (Department of Defence 2021, s. 7-15).

Ačkoliv sektory kritické infrastruktury či národní kritické infrastruktury nebyly dohledány, je zde důvod, proč by mohly být systémy zabývající se výplatou dávek sociálního zabezpečení zařazeny minimálně do kritické infrastruktury. Odůvodnění bude poskytnuto v podkapitole zabývající se statistickými údaji.

Jak poukazuje publikace *The Irish Welfare state in the Twenty-First century: Challenges and Change* (2016), základy systému sociální ochrany byly položeny, když bylo Irsko ještě součástí Spojeného království, přičemž jako první se legislativa týkala systému zajištění příjmu v rámci-Poor Law (Ireland) Act v roce 1838. V roce 1947 došlo k založení nového Ministerstva sociální péče (Department of Social Welfare), které se později přejmenovalo na ministerstvo sociální ochrany (DSP). Toto ministerstvo se již v minulosti zabývalo sociální péčí/sociálním zabezpečením (Social welfare). Jak dále tato publikace uvádí, pouze velmi malý počet zdravotních služeb je poskytován v rámci systému sociálního pojištění, i vzhledem k tomu, že vnitrostátní systém zdravotní péče je primárně v gesci Ministerstva zdravotnictví (DH). Systém sociálního zabezpečení (Social welfare system) je primárně složen z peněžitých dávek (System of income support

payments), které lze rozlišit do tří kategorií, a to sociální pojištění či povinné příspěvky (Social insurance or contributory payments), sociální pomoc (Social assistance) neboli příjmově testované dávky a dále univerzální dávky (Murphy, Dukelow 2016, s. 38).

Nutno podotknout, že v rámci typologie je Irsko podle Gøsty Esping- Andersena (2002) představitelem liberálního režimu sociálního státu (Esping- Andersen, Gallie, Hemerijck, Myles, 2002, s. 15).

Příslušné ministerstvo ochrany spravuje více jak 90 samostatných schémat a služeb, které ovlivňují život všech obyvatel. Mezi klíčová schémata lze zařadit peněžité dávky v oblasti sociálního pojištění a sociální pomoci, jako jsou dávky pro uchazeče o zaměstnání, nemocenské dávky, dávky pro osoby se zdravotním postižením, důchodové dávky a doplňkové sociální příspěvky (Supplementary welfare allowances), jedná se i o univerzální dávku přídatku na děti (Child benefit). V rámci systému s názvem Intreo se zajišťuje výplatu dávek v rámci podpory v nezaměstnanosti (Payment of income supports) a její propojení s podporou k získání zaměstnání, odbornou přípravou a vzděláním pro zlepšení uplatnění na trhu práce i v životě. Ministerstvo zabezpečuje v oblasti zaměstnanosti řadu služeb včetně poradenství a zprostředkování zaměstnání. Poskytuje i služby pro zaměstnavatele, včetně náborových služeb (Recruitment services), zveřejňuje volná pracovní místa online a nabízí také programy zabezpečující schéma příspěvků na mzdy pro osoby se zdravotním postižením (Wage subsidy schemes available to people with disabilities) nebo i širokou řadu služeb sociálního začleňování. Str. 7 . Co se týká organizační stránky fungování ministerstva, pod ministerstvo spadá 62 center (Intreo), jejichž služby jsou primárně určeny uchazečům o zaměstnání a rodičům samoživitelům. Dále se jedná o širokou škálu poboček řady sociálních partnerů v oblasti lokálních služeb zaměstnanosti či pobočky na různých místech po celé zemi, které se věnují široké škále schémat v oblasti působnosti ministerstva sociální ochrany. Jedná se o úřady v Buncrana, Carrick-on Shannon, Dublin, Dundalk, Letterkenny, Longford, Roscommon, Sligo and Waterford (Department of Social Protection 2021, s. 7).

Sociální zabezpečení (Social welfare system) v Irsku je financováno:

- Prostřednictvím příspěvků do fondu sociálního pojištění. Jedná se o průběžné financování (Pay as you go- PAYG) systému sociálního pojištění, jenž je financován z příspěvků zaměstnanců, zaměstnavatelů, osob samostatně výdělečně činných a ze státní poklady v případě, že náklady převyšují příjmy

z příspěvků. Příkladem plateb prostřednictvím PAYG je dávka starobního důchodu či další dlouhodobě vyplácené dávky. Příspěvky na sociální pojištění jsou rozděleny do tříd pojištění, kdy pro každou třídu platí určitá sada sazeb.

- Z obecných daní u dávek testovaných na příjem (dávky sociální pomoci) a u univerzálních dávek, které se vyplácí bez ohledu na příjem či úhradu příspěvků na sociální pojištění. Výdaje na obě skupiny jsou podobné. Financování zajišťuje ústřední vláda (MISSOC [2021]).

Co se týká příslušné legislativy u dávek v oblasti sociální ochrany, jako primární zdroj lze jmenovat Social Welfare Consolidation Act z roku 2005 ve znění pozdějších předpisů, který pojednává o oblasti nemocenských dávek, dávky v mateřství a dávce otcovského, oblasti důchodů (starobního, invalidního i pozůstalostního důchodu), pracovních úrazů, rodinných dávek, nezaměstnanosti, sociální pomoci i dlouhodobé péče. (MISSOC [2021]).

Jako další legislativní akt lze jmenovat nařízení z roku 2007 (Social Welfare (Consolidated Claims, Payments and Control) Regulation) (S.I. No. 142 of 2007), které upravuje oblast nemocenských dávek, dávky v mateřství a dávku otcovského, oblast důchodů (starobního, invalidního i pozůstalostního důchodu), rodinných dávek, nezaměstnanosti a sociální pomoci. Mimo to dávky v mateřství a dávka otcovského jsou upraveny dále v Health Act (1970), Paternity Leave and Benefit Act (2016), Parent's Leave and Benefit Act (2019). Pracovní úrazy jsou mimo první zmiňovaný zákon z roku 2005 upraveny nařízením z roku 2007 (Social Welfare (Consolidated Occupational Injuries) Regulations 2007 (S.I. No. 102 of 2007) (MISSOC [2021]).

Oblast dávek v nezaměstnanosti je upravena mimo výše uvedené nařízení z roku 2007 (Social Welfare (Consolidated Claims, Payments and Control) Regulation) a zákon roku 2005 dále prostřednictvím Redundancy Payment Act (No. 21 of 1967) a oblast dávek sociální pomoci je upravena také nařízením z roku 2007 (Social Welfare (Consolidated Supplementary Welfare Allowance) Regulation 2007 (S.I. No. 412 of 2007) (MISSOC [2021]).

Dlouhodobá péče je regulována v rámci zákona z roku 1970 (Health Act 1970 (No. 1 of 1970), zákona z roku 2009 (Nursing Homes Support Scheme Act 2009 (No. 15 of 2009)). V rámci dlouhodobé péče se tyto předpisy zabírají například dávkami Carer's Benefit,

Carer's Allowance, Carer's Support Grant či Domestic Care Allowance (MISSOC [2021]).

V rámci důchodové problematiky pak existuje dále důchodový zákon z roku 1990 (The Pension Act), který je základním právním předpisem, jenž reguluje zaměstnanecká penzijní schémata v Irsku. Definiuje povinnosti a odpovědnost správců penzijních systémů a dále zřizuje Úřad pro důchodové zabezpečení (Pension Authority), jenž dohlíží na dodržování zákona, který byl od svého vydání již značně pozměněn a vychází z něj další legislativní akty v této oblasti (The Pension Authority [bez data]).

Jak se lze dozvědět ze stránek citizensinformation.ie, jež je iniciativou irského e – Governmentu, mezi vyplácené sociální dávky (Social welfare payments) lze zařadit:

- Sociální dávky v souvislosti se zdravotním postižením a nemocí
- Sociální dávky pro osoby pečující
- Sociální dávky pro nezaměstnané
- Sociální dávky pro osoby seniorního věku a osoby pobírající starobní důchod
- Sociální dávky pro rodiny a děti
- Sociální dávky související s úmrtím
- Sociální dávky v souvislosti se zaměstnáním
- Sociální dávky v souvislosti se zemědělstvím (zemědělství, rybolov)
- Sociální dávky na podporu vzdělání
- Speciální sociální dávky (Extra social welfare benefits)
- Sociální dávky v rámci doplňkového schématu (Supplementary Welfare Schemes) (Citizens Information Board, [bez data]).

Jak bylo již uvedeno, je možné systém sociálního zabezpečení, respektive jeho peněžité dávky, rozdělit na sociální pojištění/povinné příspěvky, sociální pomoc a univerzální dávky. V rámci **příjmově testovaných dávek** (sociální pomoc) se jedná o dávky, které jsou určeny pro osoby s nedostatečnými příjmy, a které nedosáhnou na dávky placené ze sociálního pojištění. Příkladem je pak příspěvek Jobseeker's Allowance, o který žádá osoba, která nemá nárok na dávku v nezaměstnanosti vyplývající z předešlého hrazení pojistného (Jobseeker's Benefit). **Univerzální dávky** jsou vypláceny bez ohledu na příjem či sociální pojištění, ale odvíjí se od splnění konkrétních podmínek, příkladem

univerzální dávky může být přídavek na dítě (Child Benefit) (Citizens Information Board 2022a).

Konkrétní peněžité dávky v systému sociálního zabezpečení budou rozebrány níže. Vzhledem k tomu, že cílem této práce není porovnávat jednotlivé dávky, bude přistoupeno pouze k jejich stručnému popisu.

V rámci **sociálního pojištění** se jedná konkrétně o tyto dávky:

Dávka v nezaměstnanosti (OSVČ i zaměstnanec) (Jobseeker's Benefit), dávka nemocenského (Illness Benefit), dávka v mateřství (Maternity Benefit) jako obdoba peněžité pomoci v mateřství, dávka otcovského (Paternity Benefit), dávka při osvojení (Adoptive Benefit), rodičovský příspěvek (Parent's Benefit), Dávka týkající se zdraví a bezpečnosti při práci (Health and Safety Benefit), invalidní důchod, pozůstalostní důchod (Widow's, Widower's or Surviving Civil Partner's (Contributory) Pension), příspěvek pro opatrovníka (Guardian Payment), státní příspěvkový důchod, dávka při ošetřování (Treatment Benefit), dávka za pracovní úraz (Occupational Injuries Benefit), příspěvek na péči (Carer's Benefit) (Citizens Information Board, 2021b).

Zajímavým schématem pod sociálním pojištěním je například The Treatment Benefit Scheme neboli schéma týkající se hrazení péče, které poskytuje tři dávky. Jedná se o dávku určenou na plnou úhradu jedenkrát za kalendářní rok dentální prohlídky a s tím spojených zákroků do určité částky (Dental benefit), oftalmologické prohlídky jedenkrát za 2 roky včetně například úhrady základních brýlových obrub do určité částky či mimořádné úhrady za speciální kontaktní čočky (Optical benefit). Poslední dávkou je dávka hradící potřeby týkající se pomůcek pro osoby neslyšící či nedoslýchavé (Hearing aids) do stanovené maximální částky jedenkrát za 4 kalendářní roky (Citizens Information Board, 2021c).

V rámci kategorie **sociální pomoci** obecně platí, že nelze pobírat dvě dávky sociální pomoci najednou, s výjimkou příspěvku na péči (Carer's Allowance), který může být vyplácen v poloviční výši s další dávkou sociální pomoci. Obecně je tedy potřeba zvážit, která dávka sociální pomoci odpovídá potřebám dané osoby a o tu požádat. Dávky, které lze v rámci sociální pomoci pobírat jsou Jobseeker's Allowance, jež je vyplácena nezaměstnaným osobám starším 18 let, dále One-Parent Family Payment (OFP), která je placena mužům a ženám samoživitelům, Farm Assist což je podpůrné schéma pro

farmáře. Dále se jedná o pozůstalostní (nepříspěvkové penze) pro pozůstalé partnery (Widow's, Widower's nebo Surviving Civil Partner's (Non-Contributory) Pension) a obdobu dávky pro pěstouny (Guardian's Payment (Non-Contributory)), která je vyplácena osobám pečující o osiřelé dítě do věku 18 či 22 let věku v případě přípravy na budoucí povolání. Také se jedná o výše uvedený příspěvek na péči (Carer's Allowance), který je vyplácen osobám starajícím se o sobu vyžadující celodenní péči z důvodu věku, fyzického postižení nebo poruchy učení či nemoci, včetně duševního onemocnění. Toto schéma obsahuje dále doplňkový sociální příspěvek (Supplementary Welfare Allowance) je určen pro osoby s žádným nebo velmi nízkým příjmem. Státní nepříspěvkový důchod (State Pension (Non-Contributory)) je určen osobám nad 66 let věku, důchodovou dávkou pro nevidomé (Blind Pension) náleží osobám se zrakovým postižením, a dále příspěvek pro zdravotní postižení (Disability Allowance), který je vyplácen osobám ve věku 16 až 66 let. Poslední dávkou je příspěvek určený pro osamocené ženy (Deserted Wife's Allowance), který je placený osamoceným ženám, které opustil manžel. Tento příspěvek byl pro nové žádosti uzavřen v roce 1997, nicméně stále dochází k jeho vyplácení. V případě, že osoba splní podmínky nároku na sociální pomoc, je možné dále čerpat ještě níže uvedené doplňkové dávky (additional social welfare benefits) (Citizens Information Board 2020).

Speciální dávkou sociální pomoci je Farm Assist, která je další z příjmově testovaných dávek pro nízkopříjmové osoby pracující v zemědělství. Dávka je určena pro zemědělce ve věku 18 až 66 let věku. Dávka je vyplácena vlastníkům půdy či pronájemcům, kteří se zabývají zemědělstvím (chovem či pěstováním plodin). V případě že se jedná o rybolov, se tato dávka jmenuje Fish Assist (Citizens Information Board 2022b).

Univerzální dávka jako kupříkladu přídavek na dítě (Child Benefit), je měsíční platbou rodičům či pěstounům dětí mladších 16 let. V případě že dítě se připravuje na budoucí povolání nebo v případě zdravotního postižení je možné tento věk prodloužit do 17 let věku, příspěvek se nevyplácí na dítě starší 18 let věku. V případě dvojčat je příspěvek ve zvýšené sazbě (Citizens Information Board, 2022c).

V případě pobírání sociálních dávek od ministerstva sociální ochrany, je možné získat **další mimořádné sociální dávky s ohledem na osobní situaci jednotlivce**, jak již bylo uvedeno u sociální pomoci (additional social welfare benefits). Zvýšený příspěvek na domácnost (The Living Alone Increase) je doplňková platba pro osoby, které žijí sami

v domácnosti a pobírají určité sociální dávky na její pokrytí. Příspěvek na palivo (Fuel Allowance) je příspěvek poskytující finanční pomoc osobám, které jsou dlouhodobě závislé na pobírání sociálních dávek. Tyto speciální doplňkové dávky obsahují také balíček plateb pro domácnost (Household Benefit Package) poskytující finanční podporu s úhradou výdajů za služby jako je elektřina, plyn či poplatky za televizní vysílání či schéma umožňující osobám pobírající určité sociální dávky zdarma využívat veřejnou dopravu (Free Travel Scheme). Dalším balíčkem je schéma doplňkových sociálních příspěvků či příplatků (Supplementary Welfare Allowance Scheme), které pomáhají s úhradou mimořádných výdajů, jako jsou školní uniformy (School Clothing), příspěvek na obutí (Footwear Allowance), příplatek na pokrytí zvýšených výdajů za teplo v domácnosti (Heating Supplements) či příplatek na úhradu nájemného (Rent Supplement). Dávkami jsou například Telefon Support Allowance, jenž lze chápat jako příspěvek na podporu telefonování, u osob pobírající Living Alone Increase a Fuel Allowance, a jehož cílem je pomoci žijícím osobám žijícím osamocně s náklady na komunikační prostředky či bezpečnostní systém pro včasné varování domácnosti. Zajímavá dávka je pak doplňková platba na živobytí pro obyvatele ostrovů (Island Increase), kterou dostávají obyvatelé ostrovů mimo irskou pevninu (Citizens Information Board 2022d).

4.2.4 Statistické údaje týkající se sociální ochrany

V této podkapitole bude kromě statistických údajů v souvislosti se systémem sociálního zabezpečení, respektive jeho běžných dávek, rozebrána i speciální úprava v této oblasti za doby pandemie COVID-19.

Aby mohlo být přistoupeno k určitému srovnání mezi jednotlivými podkapitolami praktické části, je nezbytné i zde nejprve stanovit počet obyvatel Irska, který je podle Centrální statistické kanceláře (Central Statistic Office) v Irsku v dubnu roku 2021 5 011 500 obyvatel, přičemž z toho bylo pro zajímavost 742 300 osob žijících v Irsku nad 65 let věku (Central Statistics Office 2022a), k 20. dubnu roku 2020 pak byl podle Centrální statistické kanceláře počet 4 977 400 obyvatel (Central Statistics Office 2022b). Z tohoto počtu bylo 720 100 osob žijících v Irsku nad 65 let věku (Central Statistics Office 2022c).

Podle Výroční zprávy ministerstva sociální ochrany za rok 2020 lze pak získat informace týkající se statistických údajů o dávkách sociálního zabezpečení a také o opatřeních v této

oblasti v rámci pandemie Covid-19. Co se týče **onemocnění COVID-19**, došlo v Irsku k řadě nezbytných změn v oblasti sociálního zabezpečení, neboť pandemie vzhledem k útlumu hospodářské činnosti hned na začátku (březen 2020) způsobila nejvyšší měsíční nárůst nezaměstnanosti za historii státu. Došlo k zavedení zvýšené sazby pro dávku nemocenského (Illness Benefit) pro osoby, u nichž byl diagnostikován COVID-19 nebo došlo k samoizolaci na základě odborného lékařského doporučení z důvodu vysoké pravděpodobnosti nakažení COVID-19. Tato dávka nicméně nepatří do kompetence, respektive plateb ze strany ministerstva pro sociální ochranu. Dále, již v rámci financování prostřednictvím ministerstva pro sociální ochranu došlo k zavedení dávky pandemické podpory v nezaměstnanosti (Pandemic Unemployment Payment- PUP) a rozvoji schéma/programu dočasných mzdových dotací (the Temporary Wage Subsidy Scheme- TWSS). Dávka pandemické podpory v nezaměstnanosti i program dočasných mzdových dotací jsou spravovány daňovým úřadem. (Department of Social Protection 2021, s. 1-2).

Legislativně je výše uvedený program, původně nazývaný jako schéma dotací na mzdy v zaměstnání (Employment Wage Subsidy Scheme-EWSS) upraven podle zákona z roku 2020 (the Emergency Measures the Public Interest (COVID-19)Act), od 1. září 2020 došlo k přejmenování právě na Schéma dočasných mzdových dotací (TWSS). Schéma platí do 30. dubna 2022 a nabízí paušální podporu zaměstnavatelům, jenž se odvíjí od počtu způsobilých zaměstnanců podle programu a jejich hrubé mzdy (Revenue 2021).

Co se týče dávky pandemické podpory v nezaměstnanosti (PUP), není možné podávat novou žádost od ledna 2022 a její výše je příjemcům postupně snižována. Jedná se o dávku pro osoby, které v souvislosti s pandemií COVID-19 ztratily zaměstnání či ukončili své podnikání v rozmezí od 7. prosince 2021 do 22 ledna 2022. Pro úplnost pak lze jen dodat, že v rámci některých dávek v oblasti sociálního pojištění pak z hlediska opatření COVID 19 docházelo v případě nezaměstnanosti z důvodu COVID-19 a při čerpání ze schématu PUP/EWSS k započítání doby pojištění jako v rámci zaměstnání (Citizens Information Board 2022e).

Co se týče obecných statistik, v roce 2020 celkově obdrželo více jak 1,63 milionů osob jednu z dávek sociální ochrany, přičemž přibližně 93 milionů samotných výplat bylo učiněno v průběhu roku. Výdaje na schémata a služby činily celkově 30,46 miliard EUR, z čehož výdaje na programy/schéma a dávky související s pandemií COVID 19 činily

přes 9 miliard EUR (PUP, TWSS a EWSS), 21,4 miliard EUR pak připadlo na výdaje na ostatní schémata (programy) systému sociálního zabezpečení (Department of Social Protection 2021, s. 2-3).

Z hlediska výdajů podle schémat za rok 2020 na samotné důchody se jednalo o 8 479 945 000 EUR, což představovalo i přes mimořádné výdaje na COVID-19 (schéma a dávky), nejvyšší výdaj v rámci porovnávaných schémat a 27,8 % z celkových výdajů ministerstva na tato schémata. Na oblast zahrnující nemoc, zdravotní postižení a péči (Illness, Disability and Carrers) byly výdaje v celkové hodnotě 4 744 307 000 EUR, na oblast týkající se péče o děti bylo vydáno celkově 2 629 859 000 EUR a na oblast podpory příjmů (tj. Working Age Income Support, Working Age Employment Support) činily výdaje 8. 357 090 000 a 4 741 934 000 EUR. V rámci oblasti doplňkových plateb, agentur a různých služeb (Supplementary Payments-Agencies and Miscellaneous Services) byly výdaje nejnižší a to 867 473 000 EUR (Department of Social Protection 2021, s. 14).

Z hlediska přehledu klíčových činností ministerstva za rok 2020 bylo u vykonaných plateb, co se týče dávek zpracováno 1,68 milionů žádostí u základních schémat a 1,38 milionů u dávky PUP. V rámci příjemců u týdenních výplat dávek připadalo 177 251 příjemců na základní schémata a 291 000 na dávku PUP. Co se týče ještě dávky PUP, bylo během roku 2020 evidováno přes 780 tisíc žádostí a přes 14,7 milionů plateb bylo v tomto smyslu provedeno. Tato dávka je od 5. srpna 2020 součástí dávek sociální ochrany. U výplaty měsíční dávky přídatku na dítě (Child Benefit) bylo příjemců 633 456 a u výplaty jednorázových dávek/plateb bylo vyplaceno 92,6 milionů (Department of Social Protection 2021, s. 16-22).

Za rok 2020 došlo k podpoře více jak 1,2 milionů osob alespoň po 1 týden prostřednictvím PUP či EWSS/TWSS, z čehož 237 588 příjemců bylo podpořeno prostřednictvím pouze programu/schéma dočasných mzdových dotací (TWSS). Celkové výdaje na pandemickou podporu v nezaměstnanosti činily 5 miliard EUR (Department of Social Protection 2021, s. 2-3). Z hlediska příjemců dávek z jednotlivých schémat k prosinci 2020 lze, podle tabulky č. 9 konstatovat, že největší počet příjemců dávek byl u dávek v rámci nepříspěvkové sociální pomoci (včetně speciálních sociálních dávek, které lze pobírat nad rámec sociální pomoci) či univerzálních dávek. Celkově nejvíce vyplacených dávek bylo v rámci speciálních dávek, kde byla nejvíce pobíranou dávkou

Free travel s nejvyšším počtem příjemců (974 855). Na druhém nejvyšším místě s počtem příjemců bylo schéma plateb pro domácnost (HouseHold Benefits) s počtem 937 612 osob. Vysoký počet příjemců má v rámci této speciální sociální pomoci i příspěvek na palivo (Fuel Allowance), kde bylo k prosinci 2020 375 269 příjemců. Univerzální dávka příspěvku na dítě (Child Benefit) tvořila po skupině speciálních dávek další dávku s vysokým počet příjemců a to 633 456 (Department of Social Protection 2021, s. 18).

V rámci samotné **sociální pomoci** tvoří vyšší počet příjemců například dávka příspěvku v nezaměstnanosti (Jobseeker's Allowance) s počtem 125 703 příjemců či Disability Allowance (152 580 příjemců), menší počet tvoří skupina osob pobírajících v roce 2020 příspěvek na péči (Carer's allowance) s počtem 88 906 příjemců (Department of Social Protection 2021, s. 18).

Co se týče **sociálního pojištění**, kromě státního příspěvkového důchodu (State Pension (Contributory) (449 442 osob), který je dávkou s čtvrtým nejvyšším počtem příjemců, a pozůstalostního důchodu (Widow's, Widower's or Surviving Civil Partner's (Contributory) Pension) (123 019), který také má poměrně početnou skupinu příjemců, lze říci, že se jedná o celkově menší zastoupení pobírání této skupiny dávek sociální ochrany, například dávka Paternity benefit je v rámci celkově porovnávaných 24 dávek či schémat dávkou s nejméně příjemci ,587 osob za sledované období. V rámci speciální dávky v souvislosti s pandemií COVID-19 (PUP) je pak nutno podotknout, že se jednalo o pátou nejvíce pobíranou dávku, a to s počtem 328 562 příjemců (Department of Social Protection 2021, s. 18).

Tabulka 9: Příjemci dávek podle schémat (Prosinec 2020)

Name of Scheme	Recipients
Carer's Allowance	88,906
Carer's Benefit	3,698
Child Benefit	633,456
Daily Expenses Allowance	3,534
Disability Allowance	152,580
Domiciliary Care Allowance	44,279
Enhanced Illness Benefit for COVID-19	2,887
Free Travel	947,855
Fuel Allowance	375,269
Household Benefits	937,612
Invalidity Pension	59,230
Illness Benefit	45,270
Jobseeker's Benefit	35,594
Jobseeker's Allowance	125,703
Maternity Benefit	19,661
Injury Benefit	1,026
One-Parent Family Payment	39,446
Pandemic Unemployment Payment	328,526
Paternity Benefit	587
State Pension (Contributory)	449,442
State Pension (Non-Contributory)	95,465
Basic Supplementary Welfare Allowance	11,747
Widow/Widower's or Surviving Civil Partner's Contributory Pension	123,019
Working Family Payment	48,188

Zdroj: Department of Social Protection 2021, s. 18.

Na základě zjištěných statistických údajů a z hlediska metody k určení a rozlišení infrastruktury, kritické a národní kritické infrastruktury je možné, že systémy řešící výplaty dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems), které jsou zařazeny v sektoru financí a finančních služeb (Finance, Financial Services) by mohly být součástí i kritické infrastruktury. Jak bylo výše uvedeno, v roce 2020 celkově obdrželo více jak 1,63 milionů osob jednu z dávek sociální ochrany, přičemž přibližně 93 milionů samotných výplat bylo učiněno v průběhu roku. Z hlediska faktoru hodnotícím **míru zasažení** u určení úrovně infrastruktury (3 kategorie) (Department of Social Protection

2021, s. 2-3; Department of Defence 2021, s. 6-15) lze pak říci, že minimálně v počtu zasažených osob a místním dosahu představuje nejvyšší možné hodnocení (velmi vysoké -5 bodů), jelikož počet osob by byl určitě více jak 350 000 v případě zásahu do všech schémat a dosahem by se případné narušení plateb sociální ochrany dotklo všech osob (tedy dosah národní). Koncentraci na km² nelze v tomto případě hodnotit. I v případě zasažení jen určité části dávkových systémů sociálního zabezpečení by však mohl být dopad poměrně veliký, samozřejmě v závislosti na počtu příjemců určité vyplácené dávky.

Podle faktoru u určení úrovně infrastruktury hodnotícím **závažnosti dopadu** v 9 kategoriích (Department of Defence 2021, s. 10-15) by se jednalo minimálně o dopady psychologické na společnost a její fungování při nedostatku finančních prostředků, které nebyly vyplaceny osobám v rámci řešených oblastí sociální ochrany (respektive zde sociálního zabezpečení). Dále by se mohlo jednat i o dopady do základních služeb nezbytných pro každodenní život, je možné že by se jednalo i o dopady ekonomické byť státní rozpočet není znám, dopady na jinou infrastrukturu či sektory, a možný by byl i dopad na bezpečnost státu. Na stupni hodnocení dopadu by se jednalo pravděpodobně o rozmezí od nízkého po velmi vysoký (2-5).

Z hlediska posuzování **časového dopadu** (Department of Defence 2021, s. 10-15) by se mohlo jednat v kategorii doby obnovy a doby dopadu o rozmezí hodnocení dopadů v rámci celé škály, tedy od velmi nízkého po velmi vysoký dopad (1-5). Po vynásobení nejvyššího bodového hodnocení u všech faktorů mezi sebou by bylo možné dojít k celkovému výsledku překračující hranici určující kritickou infrastrukturu, tedy 36 bodů (Department of Defence 2021, s. 10-15).

4.3 Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury ve Švédsku

V rámci této podkapitoly bude rozebrána nejprve kritická infrastruktura, dále sociální ochrana, a to včetně příslušné legislativy, sociální ochrana z pohledu kritické infrastruktury a také statistické údaje.

4.3.1 Kritická infrastruktura v pojetí Švédska

Stejně tak jako v případě Irska, je možné z dokumentu Komise ze dne 15. prosince 2016, získat informace ohledně kritické infrastruktury ve Švédsku. Ta má splňovat jedno z následujících kritérií:

- Ztrátu nebo vážné narušení činnosti, které samo o sobě nebo spolu s dalšími podobnými událostmi rychle vede k vážné mimořádné události či krizi celospolečenského charakteru (Societal emergency or crisis).
- Tato činnost je nezbytná a velmi důležitá pro to, aby byly co nejvíce zmírněny škodlivé účinky krize celospolečenského charakteru (Rada EU, 2016 s. 39).

Kritická infrastruktura může nabývat celostátního, regionálního (krajského) či místního významu. To, co je pro společnost zhodnoceno jako zásadní či kriticky důležité, se může měnit v závislosti na situacích, kterým společnost čelí či tím, co je v souladu se společenským vývojem Kriticky důležitých sektorů existuje na národní úrovni ve Švédsku 11 a to:

- Zásobování energiemi (Energy supply)
- Informace a komunikace (Information and communication)
- Finanční služby (Financial services)
- Sociální pojištění (Social Insurances)
- Služby veřejného zdraví a lékařské služby a speciální sociální služby (Public health and medical services and special social services)
- Oblast bezpečnosti či bezpečnostní infrastruktura (Protection, security and safety)
- Doprava (Transport)
- Veřejné služby municipalit (Municipal services)
- Zásobování potravinami (Food)
- Obchod a průmysl (Trade and Industry)
- Veřejná správa (Public administration) (Rada EU, 2016 s. 39).

Co se týká organizačního uspořádání ve vztahu k civilní ochraně a ochraně kritické infrastruktury spadá ochrana kritické infrastruktury, stejně tak jako civilní ochrana pod agenturu s názvem Švédská agentura pro civilní nouzové plánování (MSB) (Rada EU, 2016 s. 39). Tato agentura je zodpovědná za pomoc při přípravě na závažné havárie či nehody (major accidents), krize a následky války. V čele agentury stojí generální ředitel

jmenovaný švédskou vládou. Agentura má přibližně 1000 zaměstnanců a pobočky má v Karlstadu, Kristienuhamnu, Stocholmu, Sando, Revingeu a Roserbergu (MSB [bez data1]). Agentura spadá po ministerstvo spravedlnosti (MSB [bez data2]).

Sekce krizové připravenosti (Division for Crisis Preparedness) ministerstva spravedlnosti (Ministry of Justice) má v gesci koordinaci a rozvoj, monitorování a připravenost společnosti na krizové situace a civilní obranu. Tento odbor je také zodpovědný za administrativní oblast a rozvoj oblasti ochrany před haváriemi, poplachových služeb a oblasti CBRNE. Odbor je zodpovědný za připravenost na krizové situace krajů, obcí i státních orgánů a agentur a také za koordinaci otázek ve věci civilních dobrovolných obranných organizací. Mimo MSB pod toto ministerstvo patří například také pobřežní stráž (Swedish Coast Guard)(Government Offices of Sweden 2021).

V rámci kritické infrastruktury MSB slouží jako národní kontaktní bod EKI, plní úkoly podle směrnice č. 114/2008 ES a v rámci Evropského programu na ochranu kritické infrastruktury (ECPIC). Agentura koordinuje oblast a otázky v souvislosti s kritickou infrastrukturou (základní služby) ve Švédsku za spolupráce s relevantními stranami na vnitrostátní úrovni, s dalšími členskými státy na evropské úrovni a s Evropskou komisí. Švédská agentura pro civilní plánování také pomáhá identifikovat na národní úrovni potenciální EKI v odvětví energetiky a dopravy. Experti této agentury se též účastní projektu Evropské referenční sítě pro ochranu kritické infrastruktury (ERNICIP) (MSB, [bez data3]).

ERNICIP je vytvořený pod záštitou Evropského programu na ochranu kritické infrastruktury a má za cíl podporovat vznik inovačních, kvalifikovaných, efektivních či konkurenceschopných bezpečnostních řešení za užití sítě evropských experimentálních laboratoří a testovacích zařízení. V rámci projektu dochází ke sdílení znalostí a expertíz na úrovni Evropy. Účast v projektu je dobrovolná a projektu se účastní jak státní správa či provozovatelé infrastruktur, tak výzkumné instituce a sdílí zkušenosti o problémech a novinkách souvisejících s bezpečností kritické infrastruktury či zařízeních, která se jí zabývají (HZS ČR 2021a).

Sama MSB označuje kritickou infrastrukturu jako činnosti, zařízení, body spojení respektive uzly (nodes), infrastrukturu a služby, které udržují funkčnost toho, čeho jsou součástí. To, jak dodávají autoři diplomové práce o kritické infrastruktuře Axelsdóttir a Bjärenstam (2018), je podobné tomu, jak je kritická infrastruktura definována například

v USA, Kanadě či Evropské unii. Kritická infrastruktura se může vyskytovat na jakékoliv úrovni v rámci společnosti, tedy na národní, regionální (krajské) či místní. MSB označuje životně důležité společenské funkce jako činnosti, které udržují danou funkčnost, přičemž každá taková funkce je zahrnuta do jednoho či více společenských sektorů. Podle MSB je těchto společenských sektorů (societal sectors) s identifikovanou kritickou infrastrukturou celkem 11 (Axelsdóttir, E a Jonason Bjärenstam, R, 2018, s. 8). Toto číslo odpovídá počtu sektorů uvedených v začátku podkapitoly, byť se obsahově o něco liší.

4.3.2 Sociální ochrana ve Švédsku

V rámci kritické infrastruktury je z hlediska sociální ochrany jasně stanoveno pouze **sociální pojištění** (Social insurances). Podle nadefinování sociální ochrany v předchozí podkapitole se do sociální ochrany dále řadí i sektor služeb veřejného zdraví a lékařských služeb a speciálních sociálních služeb (Public health and medical services and special social services) (Rada EU, 2016 s. 39). Výchozím zdrojem pro takto určenou sociální ochranu byl dokument týkající se sociálních práv ve Švédsku (Your social security rights in Sweden) z roku 2013, jiný takto obsažený dokument na téma sociální ochrany se nepodařilo pro účely této práce dohledat. U uvedených služeb v oblasti zdravotnictví, bylo pro účely této práce přistoupeno pouze k rozebrání **lékařských služeb** (medical services) (ve smyslu lékařské péče). Dalším oblastem sociální ochrany tak v následujícím textu nebude věnována pozornost (Evropská komise 2013, s. 5-9).

Co se týče **speciálních sociálních služeb**, nepodařilo se dohledat, o které služby se v případě kritické infrastruktury jedná, proto toto téma nebude dále rozvinuto. Obecně lze k sociálním službám na základě dohledaných informací dodat, že jsou financovány vládními agenturami (Central government agencies), 290 municipalitami, 20 lokálními vládami (regional government). Salar je klíčovou organizací pro švédské municipality a regionální vlády (regions), přičemž většinu poskytovaných služeb zajišťují municipality. Vláda realizuje své povinnosti u oblasti sociálních služeb skrze Board of Health and Welfare (Socialstyrelsen). V roce 2007 byla ministerstvem zdravotnictví a sociálních věcí zřízena komise týkající se fungování služeb sociální péče (Comission on Knowledge - Based Social Care Services) která se zabývá fondy, které je financují (Johansson 2017, s. 88).

Hlavním zákonem pro oblast sociálního pojištění je Zákoník sociálního pojištění z roku 2010 (Socialförsäkringsbalk) (2010:110), upravující i dávky v této oblasti. Jedná se například o rodinné dávky, dávky v souvislosti s pracovními úrazy a nemocí z povolání, dávky pro osoby se zdravotním postižením, starobní a pozůstalostní důchody a dávky v souvislosti s oblastí bydlení (Sveriges Riksdag, [bez data]).

V rámci důchodů jsou pak kromě výše uvedeného Zákoníku o sociálním pojištění (2010:11) (Socialförsäkringsbalk), dále příslušných několik zákonů. Jedná se o zákon týkající se zavedení Zákoníku sociálního pojištění (2010:111) (Lagen om införande av socialförsäkringsbalken), zákon upravující působnost Švédské důchodové agentury v pojistném důchodovém systému (2017:230) (Lagen om Pensionsmyndighetens försäkringverksamhet i premiepensionssystemet), zákon týkající se převodu důchodových práv (2002:125) (Lagen om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europejska gemenskaperna), zákon týkající se příplatku pro manželku v určitých definovaných případech (1994:309) (Lagen om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension) a královský předpis (1972:412) o důchodech námořníků (Kungörelsen om siömanspension). Sama Švédská agentura pro důchody (Pensionsmyndigheten) pak vydává nařízení ve své působnosti, jako například pro účely zhodnocení výdajů na domácnost (Pensions Myndigheten 2022a).

V oblasti zdravotnictví se jedná například o zákon týkající se zdravotní péče (Health and Medical Services Act – Hälso-och sjukvårdslagen) (2017:30) z roku 2017 (MISSOC [2021]).

System sociálního pojištění je financován z veřejných zdrojů prostřednictvím daní a odvodů. V rámci sociálního pojištění za správu a výplatu dávek, jak bylo uvedeno výše, odpovídá Švédská agentura pro sociální pojištění (Försäkringskassan). O dávky je možné požádat elektronicky nebo na pobočkách. **Sociální pojištění** zahrnuje dávky pro rodiny s dětmi, osoby se zdravotním postižením či starší osoby. Dále sociální pojištění upravuje oblast nemocenského (Försäkringskassan, [bez data]).

V případě dávek je pro osoby se **zdravotním postižením** se jedná o příspěvek na péči, který je určen pro osoby, které dosáhly dospělosti a potřebují osobní asistenci (Attendance allowance for adult). Dále se jedná o příspěvek pro osoby se zdravotním postižením, v případě potřeby při zvládání každodenních činností či pomoc s dodatečnými výdaji (Disability allowance) a příspěvek na dodatečné náklady pro osoby, které dovršily

dospělost, určený k úhradě zvýšených nákladů v souvislosti se zdravotním postižením (Additional cost allowance for adults). Dále se jedná o dávku zvláštní ochrany proti vysokým rizikům (Special high-risk protection), příspěvek na auto pro osoby, které dosáhly dospělosti a potřebují speciální úpravu vozidla (Car allowance for an adult). Také do této kategorie spadá dávka týkající se náhrady pro nemoc či náhrad za zaměstnání (Activity compensation and sickness compensation), doplatek na bydlení (v případě pobírání náhrady pro nemoc či náhrady za zaměstnání (Housing supplement) . Dále se jedná o příspěvek na dentální péči, asistenční pomůcky usnadňující výkon zaměstnání, a také zvláštní dávky určené dítěti se zdravotním postižením, příspěvek na péči o dítě (child carer's allowance), příspěvek na dodatečné náklady (additional cost allowance), příspěvek na automobil (car allowance) či attendance allowance) (Forsäkringskassan, [bez data2]).

Zajímavou dávkou v oblasti dávek určených pro osoby se zdravotním postižením je dávka týkající se náhrady pro nemoc či náhrad za zaměstnání (Activity compensation and sickness compensation), která je určena jak osobám mladším 30 let v pracovní neschopnosti déle než rok či osobám, jejichž studium je prodlouženo z důvodu zdravotního postižení a osobám s chronickým onemocněním od 19 do 64 let věku (Forsäkringskassan, [bez data3]). Další zajímavou dávkou je dávka zvláštní ochrany proti vysokým rizikům (Special high-risk protection) kompenzující krátkou, ale častou absenci (10x a více za rok) nebo dlouhodobější absenci (více jak 28 po sobě jdoucích dní) v zaměstnání z důvodu nemoci u osob se zdravotním postižením (Forsäkringskassan, [bez data4]). Dávky pro rodiny s dětmi jsou buď určeny pro nastávající rodiče, narození dítěte, adopci dítěte, péči o nemocné dítě či dávky pokrývající náklady na bydlení (Forsäkringskassan, [bez data5]).

U dávek **pro nastávající rodiče** se jedná o dávku před narozením dítěte (Parental benefit before the child is born) placenou 10 dní před plánovaným porodem dítěte, dále období českého vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství (Pregnancy benefit), kompenzaci za 10 dní pro péči otce či druhého rodiče (10 days) či také služby určené pro nastávající rodiče (Forsäkringskassan, [bez data6]).

V případě narození dítěte se jedná o dávku rodičovského příspěvku (Parental benefit) či kompenzaci za 10 dní pro péči otce nebo druhého rodiče (10 days) (Forsäkringskassan, [bez data7]).

U dávek při adopci dítěte se jedná například o rodičovský příspěvek určený pro rodiče osvojených dětí (Parental benefit upon adoption), příspěvek při osvojení (Adoption allowance), příspěvek na bydlení (Housing allowance), výživné na osvojené dítě (Maintenance support) a služby a prostředky určené pro osoby, které plánují osvojení dítěte (Forsäkringskässan, [bez data8]).

Zajímavou dávkou je výživné na osvojené dítě (Maintenance support), která je určena pro osamocené rodiče s osvojeným dítětem ze zahraničí, kteří by za jiných okolností měli nárok na výživné od druhého rodiče (Forsäkringskässan, [bez data9]).

Příspěvek na dítě (child allowance) je automaticky vyplácená rodičům žijícím ve Švédku, jedná se o automaticky vyplácenou dávku. V případě péče o nemocné dítě je možno získat dočasné rodičovské dávky pro ošetřování dítěte (temporary parental benefits) (Forsäkringskässan, [bez data10]).

a v případě dítěte se zdravotním postižením je možné pobírat příspěvek na péči o dítě se zdravotním postižením (Child carer's, allowance) příspěvek na zvýšené náklady spojené s péčí o dítě se zdravotním postižením (Additional cost allowance for children), kompenzace za účast na informačních dnech či školních a předškolních aktivitách (Contact days), příspěvek na pečovatele (Attendance allowance for children) a příspěvek na zvláštní úpravu automobilu (Car allowance for children) (Forsäkringskässan, [bez data11]). Zvláštní dávkou je kompenzace za účast na informačních dnech či vzdělávacích aktivitách (Contact days) v maximálním časovém úseku 10 dní za rok, na kterých se rodiče učí či zvyšují kompetence jak pečovat o dítě s postižením a účastní se školních či předškolních akcí (Forsäkringskässan, [bez data12]).

V oblasti bydlení pro rodiny s dětmi existuje dávka příspěvku na bydlení (Housing allowance) (Forsäkringskässan, [bez data10]). Pokud se jedná o neúplné rodiny, je možné získat výživné či dávku podobnou výživnému, jako kompenzaci za neuhrazené výživné od druhého rodiče (maintenance support), která je proplácena agenturou Sociálního pojištění, a posléze požadována na rodiči odpovědném za platbu (Forsäkringskässan, [bez data13]).

V souvislosti s nezaměstnaností mohou být u sociálního pojištění poskytnuty dávky jako příspěvek na bydlení (Housing allowance) či pro nezaměstnané rodiče pečující o dítě dávka pro rodiče (parental benefit) nebo dávka pro ošetřování dítěte (temporary parental

benefit). Švédská agentura pro sociální pojištění (Försäkringskassan) také uchazečům o zaměstnání umožňuje získat finanční kompenzaci za účast v programu, jehož konání je v gesci obdoby českého úřadu práce (Public Employment Service) (Försäkringskassan, [bez data14]).

Švédské agentura pro důchody (Pensionsmyndigheten) je zodpovědná za výplatu státního důchodu (national public pension) (Pensions Myndigheten 2021).

Samotný **starobní důchod sestává ze tří částí**, a to státního důchodu (national pension), důchodu ze zaměstnání (occupational pension) a vlastích úspor (Pensions Myndigheten 2022b).

Státní důchod (National public pension), který je vyplácen a spravován Švédskou agenturou pro důchody se skládá z několika částí, části založené na příjmech, doplňkového na příjmu založeného důchodu (income pension complement), prémiového důchodu (premium pension) a garantovaného důchodu (guarantee pension). Státní důchod po přiznání nepodléhá časovému omezení. Období péče o dítě (stejně jako ve smyslu období pobírání rodičovského příspěvku a peněžité pomoci v mateřství v ČR), studia při pobírání studijního stipendia (study grants), období výkonu povinné vojenské služby, získání odškodného za nemoc či v souvislosti s pracovní činností či pobírání podpory v nezaměstnanosti je pro účely budoucího nároku na důchod pokryto úspor (Pensions Myndigheten 2022b).

Důchod založený na příjmech/ze zaměstnání (income pension) představuje každoroční ukládání 16% dosaženého zdanitelného příjmu, kam se kromě mzdy či příjmu OSVČ započítává i například rodičovský příspěvek (parental allowance) a dávka v nezaměstnanosti úspor (Pensions Myndigheten 2022b).

Příplatek k důchodu (Income pension Compelement) se vyplácí jako doplněk ke státnímu důchodu a jeho výše závisí na výši důchodu založeném na příjmech a například dále na pobíraném starobním důchodu ze zemí EHP, EU a Švýcarska. Prémiový důchod představuje každoroční odvádění a ukládání 2,5% ze zdanitelných příjmů, přičemž je na jednotlivci, zda tato částka bude uložena do fondu podle výběru či do státem předvybraného fondu. Garantovaný důchod je určen pro osoby s předchozími nízkými či žádnými příjmy, hodnotí se celková výše státního důchodu, délka pobytu ve Švédsku či rodinný stav úspor (Pensions Myndigheten 2022b).

Doplatek na bydlení nebo finanční podpora pro seniory je určena pro osoby s nízkým důchodem. Doplatek na bydlení se odvíjí od příjmu, majetku, nákladech na bydlení a na sdílení společné domácnosti s další osobou. Doplatek je určen jak pro osoby v nájemném bydlení, tak vlastníky nemovitosti, obyvatele domovů pro seniory či jiné ubytovací služby. Finanční podpora pro seniory pomáhá udržovat přiměřenou životní úroveň starším osobám s nízkým nebo žádným důchodem. Pozůstalostní důchod či finanční podpora v případě úmrtí je finanční podporou, která je součástí státního důchodu (national public pension) a nárok má pozůstalý při úmrtí manžela/ky či partnera/ky žijící ve společné domácnosti či při ztrátě jednoho nebo obou rodičů u dítěte. Zaměstnanecký důchod je hrazen zaměstnavatelem prostřednictvím zaměstnanecké penzijní společnosti. V případě více zaměstnavatelů je možné tuto složku důchodu pobírat od více penzijních společností úspor (Pensions Myndigheten 2022b).

Lékařské služby (zdravotní péče)

Nárok na zdravotní péči mají všichni obyvatelé, jedná se o regionální (krajský) systém zdravotních služeb (regional healthcare systém), který je do značné míry nezávislý na systému sociálního pojištění. Každá lokální rada (county council- landsting) nebo region/kraj (region), v jednom případě obec (kommun) je povinna zajistit, aby každý člověk s bydlištěm v dané oblasti či regionu/kraji (county or region) měl přístup ke kvalitní zdravotní péči. Lokální rady nebo regiony (local councils or regions) spravují většinu zdravotních služeb, ale existují i soukromé ordinace, přičemž tito lékaři mají uzavřené smlouvy s lokálními radami (county councils). Místní úřady (local authority) odpovídají za část zdravotních služeb, zejména týkající se poskytování zdravotní péče osobám žijícím v domovech pro seniory (Evropská komise 2013 s.8).

Zdravotní péče v sobě zahrnuje poskytování péče lékařem (návštěvy u praktického lékaře a specializovaná péče speciality), jedná se i o hospitalizaci v nemocnici, fyzioterapii či jakoukoliv jinou lékařskou péči, včetně stomatologického vyšetření a poskytování léků. Orgán odpovědný za poskytování zdravotnických služeb má povinnost proplácet náklady v souvislosti s dopravou na vyšetření a poskytování dalších zdravotních služeb, systém proplácení leží na odpovědném orgánu. Lokální úřady (local councils) nebo regiony poskytují také za určitých podmínek speciální zdravotnické pomůcky (protézy, naslouchadla atd.) (Evropská komise 2013 s.8).

Díky opatření sociální ochrany v rámci Covid 19 bylo možné do konce března 2022 čerpat několik dávek v rámci sociální ochrany. Od 1.dubna 2022 není onemocnění covid-19 považováno za riziko pro veřejné zdraví a bylo přistoupeno ke zrušení dávek či zvýhodnění. Jednalo se tedy o dávku příspěvku pro osobu nakaženou virem Covid-19 (disease carrier allowance), cestovní příspěvek (travel allowance), dávku nemocenského (sickness benefit) v plné výši včetně prvních dnů nemoci, které nejsou standardně hrazeny. Dále se jednalo o úhradu péče o nemocné dítě. Dávky byly či jsou, v případě že stále dochází k jejich vyplácení, v gesci Švédské agentury pro sociální pojištění. V případě trvalých následků je stále možno čerpat kompenzace v rámci nemoci z povolání, za kterou je Covid -19 ve Švédsku považován. Další stále dostupnou dávkou je dávka určena pro těhotné ženy (pregnancy benefit), které pracují na pracovišti s rizikem nakažení Covid-19. Dávku je možné čerpat 60 dní před plánovaným porodem. Nastávajícím rodičům a rodinám s dětmi je nyní v souvislosti s dopady onemocnění Covid-19 určena dávka dočasného doplatku pro rodiny s příspěvkem na bydlení (Temporary additional payments for families with housing allowance), která bude rodinám přiznána automaticky v rozmezí od července do prosince 2022 a bude sestávat z 25% částky běžného příspěvků na bydlení (Forsäkringskassan 2022).

4.3.3 Statistické údaje týkající se sociální ochrany

Na úvod je důležité zmínit, že nebyla dohledána kompletní statistická příručka, jako v případě České republiky a Irska, proto jsou níže uvedené statistiky, co se týče údajů omezené.

Před samotnými statistickými údaji je nicméně také potřebné uvést celkový počet obyvatel, který byl k 31. 12. 2021 ve Švédsku 10 452 326 a k 31.12.2020 byl počet obyvatel 10 379 295 (Statistics Sweden 2022a).

V roce 2020 byly celkové výdaje na sociální ochranu (včetně administrativních nákladů atd.) 1 476 012 milionů SEK, což představovalo 29,6% HDP, z toho připadlo na dávky 1 444 932 milionů SEK. Největší výdaje pak tvořila oblast dávek určených pro starší osoby (old-age) a to 44,1% (637 128 milionů SEK). Druhou největší skupinu tvořily výdaje na zdravotní péči a nemocenské (Sickness/Health care), na něž připadalo 28,6% (412 969 milionů SEK) procent z celkových nákladů na sociální ochranu. Třetí nejvyšší výdaje tvořila skupina rodinných dávek, 10,1% (146 086 milionů SEK), za nimiž následovaly dávky v souvislosti se zdravotním postižením, které se podílely na výdajích

v 9,1% (132 069 milionů SEK) z celkových výdajů na sociální ochranu. Dávky týkající se nezaměstnanosti tvořily 3,7% (52 881 milionů SEK) z celkových nákladů v rámci sociální ochrany, oblast týkající se bydlení a pozůstalostních dávek tvořilo 1,4% (20 858 milionů SEK) a 0,8% (12 050 milionů SEK) z celkových výdajů a oblast sociálního vyloučení byla zastoupena 2,1% (30 891 milionů SEK) z celkových výdajů na sociální ochranu (Statistics Sweden 2022b).

Celkové příjmy za sociální ochranu pak byly pro rok 2020 1557 447 milionů EUR, z toho pak příspěvky od zaměstnavatelů činily 576 280 milionů EUR (Statistical Database, [bez data1]).

V rámci sociálního pojištění byl v roce 2020 odhadovaný počet osob pokrytých sociálním pojištěním a osob s nárokem na dávky v souvislosti se zaměstnáním od 19 do 64 let věku 5 763 620 osob. Jedná se o odhadovaný počet, jelikož evidence pojištěnců je pouze u osob žádajících o určitou dávku ze systému, jinak o pojištěncích není možné tuto informaci získat (Forsäkringskassan, 2021, s. 10).

Co se týká počtu příjemců dávek, kterým byly dávky ze sociálního pojištění vyplaceny, představoval největší počet příjemců příspěvek na dentální péči (Dental care) s počtem příjemců 3 704 031, následoval příspěvek na dítě (Child allowance) s počtem 1 609 581 příjemců. Vysoký počet příjemců byl také u dočasné rodičovské dávky pro ošetřování dítěte (temporary parental benefits), kde bylo 949 606 příjemců a u rodičovského příspěvku (parental benefit), který představoval za rok 2020 celkových 857 049 příjemců, V rámci dávky nemocenského (sickness cash benefit) se jednalo o 679 676 příjemců. Naopak dávkou s nejmenším počtem příjemců byl příspěvek na zvláštní úpravu automobilu (Car allowance) s počtem 1 188 (Forsäkringskassan, 2021, s. 10-11).

Pro úplnost pak lze k ostatním výše uvedeným dávkám v rámci sociálního pojištění dodat, že příspěvek pro osoby se zdravotním postižením (Disability allowance) a příspěvek na dodatečné náklady pro osoby se zdravotním postižením (Additional cost allowance for adults) pobíralo dohromady 61 087 příjemců a období českého vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství (Pregnancy benefit) pobíralo 24 552 osob. Výživné na osvojené dítě (Maintenance support) bylo vypláceno 146 415 příjemcům a příspěvek na pečovatele (Attendance allowance) 14 530 příjemcům. V případě skupiny 3 dávek, a to příspěvku na péči o dítě se zdravotním postižením (Child carer's allowance), příspěvek na zvýšené náklady spojené s péčí o dítě se zdravotním

postižením (Additional cost allowance for children) a childcare allowance (nyní o dávku již nelze požádat, je pouze vyplácena a nebyla zahrnuta do výše uvedeného vyjmenování) se jednalo o 71 540 příjemců V případě příspěvku na bydlení (Housing allowance) činil počet příjemců 275 277 (Forsäkringskassan, 2021, s. 10-11).

Co se týče **zdravotní péče**, tvořila 11,5 % HDP v roce 2020, z 86 % byla financována z veřejných zdrojů (general government) a ze 13 % byla financována domácnostmi prostřednictvím poplatků u lékařů a dalších poplatků (Statistics Sweden, 2022c).

Celkové výdaje na zdravotní péči byly pro rok 2020 573 382 milionů SEK Statistical Database, [bez data2).

Co se týče ostatních údajů zdravotní péče, například počtu zdravotníků včetně jejich zařazení podle oboru, místo působnosti či informace o službách zdravotní péče, nebyly tyto informace pro rok 2020 buď dostupné nebo celkově nedohledatelné.

V souvislosti se statistickými údaji pak lze odhadnout prvky kritické infrastruktury, kterými by v oblasti sociálního pojištění mohla být Švédská agentura pro sociální pojištění a Švédská agentura pro důchody. Podle výše uvedených kritérií pro kritickou infrastrukturu, má kritická infrastruktura splňovat jednu ze dvou podmínek, a to buď ztrátu/ vážné narušení činnosti, vedoucí samo nebo spolu s dalšími podobnými událostmi k vážné mimořádné události/ krizi celospolečenského charakteru či se jedná o činnost nezbytně důležitou pro zmírnění škodlivého účinku krize celospolečenského charakteru. V roce 2020 bylo osob pokrytých sociálním pojištěním a pobírajících z tohoto systému dávky přes 5 milionů, což tvoří přibližně polovinu populace. Pokud by tedy došlo k narušení výplat dávek sociálního pojištění, mohlo by dojít k naplnění jednoho nebo obou kritérií stanovených pro kritickou infrastrukturu.

5 Diskuze

Obsahem této kapitoly bude zhodnocení České republiky, Irska a Švédska z hlediska zajištění sociální ochrany v rámci kritické infrastruktury. Nejprve bude porovnáno zařazení sociální ochrany do kritické infrastruktury všech tří zvolených států, poté bude rozebrán samotný obsah sociální ochrany ve vztahu k definované kritické infrastruktuře ve vybraných státech. Vzhledem k nedávné světové situaci ohledně onemocnění COVID-19, bude pozornost věnována i opatřením v oblasti sociální ochrany, která byla přijata v rámci boje s tímto onemocněním. U každé porovnávané oblasti je nejprve v rámci jednotlivých států předložen zestručnělý přehled a následně provedeno porovnání mezi státy. Pro přehlednost je tato kapitola doplněna tabulkou, a dále je pro zhodnocení užita i SWOT analýza.

5.1 Zařazení sociální ochrany v rámci kritické infrastruktury

Tabulka 10: Srovnání kritické infrastruktury

Kritická infrastruktura			
	Česká republika	Irsko	Švédsko
Počet obyvatel v roce 2020	10,702 milionů (k 31.12.2020)	4, 977 milionů (k 20. 4. 2020)	10, 379 milionů (k 31.12.2020)
Sektory/odvětví	1)Energetika 2)Vodní hospodářství 3)Potravinařství a zemědělství 4)Zdravotnictví 5)Doprava 6)Komunikační a informační systémy 7)Finanční trhy a měna 8)Nouzové služby 9) Veřejná správa	Kritická infrastruktura není definována, definována je národní infrastruktura	1)Energetika 2)Informace a komunikace 3)Finanční služby 4) Sociální pojištění 5) Služby veřejného zdraví, lékařské služby, speciální sociální služby 6)Oblast bezpečnosti či bezpečnostní infrastruktura 7)Doprava 8)Veřejné služby municipalit 9)Zásobování potravinami 10)Obchod a průmysl 11)Veřejná správa
Právní úprava	Zejména nařízení vlády č. 432/2010 Sb., zákon č. 240/2000 Sb.,	Není známa	Není známa
Hlediska pro určení kritické infrastruktury	Odvětvová a průřezová kritéria	Posouzení tří hledisek/faktorů: 1)Míra zasažení 2)Závažnost dopadu (9 kategorií) 3)Časový faktor	Kritická infrastruktura musí splňovat jedno ze 2 kritérií: 1) Ztráta /vážné narušení činnosti, vedoucí samo nebo spolu s dalšími podobnými událostmi k vážné mimořádné události/ krizi

			celospolečenského charakteru 2) činnost nezbytně důležitá pro zmírnění škodlivého účinku krize celospolečenského charakteru.
Klíčové orgány státní správy zabývající se KI	Vláda, ministerstva a jiné ÚSÚ (v rámci ministerstev zejména MV), GŘ HZS ČR (úkoly MV § 10 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb.)	Vláda, ministerstva (LDG), ministerstvo obrany (jeho Úřad/kancelář pro krizové plánování)- zde existuje speciální podskupina pro KI vládní pracovní skupiny pro krizové plánování (pověřena identifikací opatření, ke zvýšení KI, vede ministr obrany)	Vláda, ministerstvo spravedlnosti (sekce krizové připravenosti) a pod něj spadající Švédská agentura pro civilní nouzové plánování (MSB) - zodpovědná za pomoc při přípravě na závažné havárie či nehody (major accidents), krize a následky války, kontaktní bod EKI, ECPIC

Zdroj: vlastní zpracování

Česká republika

Určení kritické infrastruktury v pojetí **České republiky** je dáno na základě odvětvových a průřezových kritérií, která jsou definována v nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů a jeho příloze. Průřezová kritéria stanoví soubor podmínek pro posuzování závažnosti dopadů narušení kritické infrastruktury. **Průřezovým kritériem** pro určení prvku kritické infrastruktury jsou tři hlediska. První hledisko se týká obětí s mezní hodnotou více jak 250 mrtvých či více než 2500 osob s následnou hospitalizací po dobu delší než 24 hodin, dále se jedná o hledisko ekonomického dopadu s mezní hodnotou hospodářské ztráty státu více než 0,5 % hrubého domácího produktu. Třetím kritériem je dopad na veřejnost s mezní hodnotou rozsáhlého omezení u poskytování nezbytných služeb či jiný významný zásah do každodenního života postihující více jak 125 000 osob. Odvětvová kritéria lze chápat jako technické či provozní hodnoty, kterými se vybírají a určují prvky kritické infrastruktury v definovaných odvětvích. Podle přílohy k nařízení jsou stanovena **odvětvová kritéria** v rámci jednotlivých odvětví, sociální ochrana je zařazena pod odvětví **veřejné správy**, kam jsou kromě ní zařazeny ještě veřejné finance, zaměstnanost, ostatní státní správa a zpravodajské služby. Konkrétně sociální ochranu jako prvek kritické infrastruktury lze dohledat pod odvětvovým kritériem XI. Veřejná správa, písm. B. Sociální ochrana a zaměstnanost.

Irsko

V rámci **Irska** poskytují hlavní informace ohledně kritické infrastruktury dva dokumenty vydané ministerstvem obrany, jeden z roku 2017 (Strategic Emergency Management. National Structures and Framework) představující rámec, který upravuje odolnost vůči mimořádným událostem/krizovým situacím (emergency) na národní úrovni, a dále dokument z roku 2021 (Strategic Emergency Management – Guideline 3 Critical Infrastructure Resilience (Version 2)). Irsko rozlišuje oproti ostatním dvěma zemím národní infrastrukturu, která je veřejně dostupná, a dále kritickou infrastrukturu a národní kritickou infrastrukturu. Informace týkající se kritické infrastruktury a jejího určení a určení národní kritické infrastruktury poskytuje výše uvedený dokument z roku 2021. **Za národní kritickou infrastrukturu** je považována infrastruktura jedinečného národního významu, jejíž narušení nebo zničení by mělo významné dopady na celostátní úrovni a na řadu sektorů. Národní kritická infrastruktura je na stupni „kritičnosti“ hodnocena stupněm 5 a jedná se o podmnožinu kritické infrastruktury. **Kritická infrastruktura** vychází z národní infrastruktury a jedná se pouze o stanovené významné části sektorů a subsektorů, nikoliv všechny, a je chápána ve smyslu definice směrnice č. 114/2008. **Národní infrastruktura** (National Infrastructure se soustředí na poskytování základních služeb a zahrnuje prostředky (assets) nebo systémy, které jsou pro jejich poskytování nezbytné. Jedná se o služby, na nichž závisí každodenní život a které zajišťují, že stát může dále efektivně fungovat. Národní infrastruktura (National infrastructure), **sestává z 9 sektorů** a to z energetiky (Energy), potravin a voda (Food and Water), Informační a komunikační technologie (ICT), finance a finanční služby (Finance, Financial Services), doprava (Transport), zdravotnictví (Health), veřejná správa (Public Administration), národní bezpečnost/policejní a veřejná bezpečnostní infrastruktura (National Security/Policing and Public Safety Infrastructure) a průmysl (Industry). Oblast sociální ochrany je na úrovni národní infrastruktury v sektoru finance a finanční služby (Finance, Financial Services), kde jsou definovány pouze systémy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems).

Určení kritické infrastruktury je prováděno po konzultaci s příslušným ústředním orgánem (ministerstvem) a provozovateli základních služeb, přičemž v rámci identifikované infrastruktury se zohledňuje i stupeň provázanosti s dalšími sektory. Posouzení, zda se jedná o kritickou infrastrukturu, národní či národní kritickou infrastrukturu probíhá hodnocením tří faktorů, a to míra zasažení podle oblasti či počtu

osob, závažnost dopadu rozdělenou do 9 kategorií (např. dopad na ekonomiku, do základních služeb, psychologické dopady atd.) a časové hledisko doby obnovy nebo i dopadu. Tyto tři faktory jsou ohodnoceny každý po pěti bodech od nejmenšího dopadu po největší, které se násobí mezi sebou a získá se tak výsledné číslo „kritičnosti“ posuzované kritické infrastruktury. Na základě postupu pro určení kritické infrastruktury, ve spojení s dostupnými statistickými údaji o počtu příjemců či výplat dávek v oblasti sociální ochrany v Irsku, lze odhadnout, že systémy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems) by mohly, mimo národní infrastrukturu, tvořit dále i kritickou infrastrukturu.

Švédsko

Ochrana kritické infrastruktury ve **Švédsku**, a tedy i sociální ochrany organizačně spadá, stejně jako civilní ochrana (civil protection), pod agenturu MSB. Kritická infrastruktura se může vyskytovat na jakékoliv úrovni v rámci společnosti, tedy na národní, regionální (krajské) či místní. Jsou to životně důležité společenské funkce a každá taková funkce je zahrnuta do jednoho či více společenských sektorů či odvětví. Sociální ochrana je v rámci kritické infrastruktury stanovena ve dvou sektorech, a to **sociálním pojištění (Social insurances)** a sektoru **služeb veřejného zdraví a lékařských služeb a speciálních sociálních služeb (Public health and medical services and special social services)**, kde se jedná o oblast lékařských služeb (medical services), respektive zdravotní péči.

Z výše uvedených popisů provedení kritické infrastruktury tří členských států lze shrnout, že kritická infrastruktura v pojetí **České republiky** obsahuje 9 odvětví, která jsou společně s odvětvovými a průřezovými kritérii stanovena v nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, ve znění pozdějších předpisů a jeho příloze. Jedná se o jedinou ze zkoumaných zemí, kde je dohledatelný právní předpis upravující tuto oblast. V rámci definovaných odvětví se u České republiky sociální ochrana nachází v odvětví veřejná správa pod písmenem B, kde je spojena se zaměstnaností. **Švédsko** má odvětví kritické infrastruktury 11, přičemž samotné dvě odvětví obsahují právě sociální ochranu, jedná se o sociální pojištění a služby veřejného zdraví, lékařské služby a speciální sociální služby. Veřejná správa v úpravě kritické infrastruktury Švédky je oproti úpravě České republiky dalším samostatným odvětvím. Zcela odlišné provedení od dvou předešlých států má **Irsko**, kde existuje rozdělení na národní infrastrukturu, kde je definováno 9 odvětví/sektorů, kritickou infrastrukturu a

národní kritickou infrastrukturu. Kritická ani národní kritická infrastruktura nejsou známé, nicméně je lze na základě dokumentu vytvořeného ministerstvem obrany alespoň teoreticky určit. Definice tří faktorů, které slouží k hodnocení, o jakou infrastrukturu se jedná, je možné chápat v podstatě jako průřezová kritéria v pojetí České republiky. V rámci národní infrastruktury, kde je 9 sektorů/odvětví jsou definovány subsektory a odpovědné orgány za odvětví, přičemž oblast sociální ochrany se nachází v sektoru finance a finanční služby, kde jsou definovány pouze systémy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení. Podle návodu na určení stupně infrastruktury a zjištěných statistických údajů bylo odhadnuto, že by systémy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení mohly tvořit i infrastrukturu kritickou.

5.2 Obsah sociální ochrany v kontextu kritické infrastruktury

Česká republika

Sociální ochrana jako prvek kritické infrastruktury v **České republice** je stanovena v nařízení vlády č. 432/2010 Sb., pod odvětvím Veřejná správa a je rozdělena do 3 podskupin, a to sociální zabezpečení, státní sociální podpora a sociální pomoc. Pro úplnost pak lze dodat, že obecně stanovené rozdělení sociální ochrany ČR se z převážné části promítá i do nařízení vlády č. 432/2010 Sb.. Výjimku tvoří nevhodné podřazení informačního systému pomoci v hmotné nouzi pod podskupinu B.2 státní sociální podpora namísto sociální pomoci podle obecného rozdělení sociální ochrany a nevhodně zvolený název podskupiny B.1 sociální zabezpečení namísto sociálního pojištění. Obecně se systém sociální ochrany dělí na sociální pojištění, systém státní sociální podpory a systém sociální pomoci.

Co se týče **sociálního pojištění**, financování systému probíhá prostřednictvím pojistného, které má dané podmínky jak pro zaměstnance, tak zaměstnavatele a OSVČ. V podmínkách ČR je nejvhodnější formou zajištění sociálních potřeb občanů u všech takových případů, kdy jde o sociální událost spojenou se ztrátou příjmu z výdělečné činnosti (např. mzdy), pokud se jedná o mateřství, ošetřování člena rodiny, nemoci, invalidity, stáří a ztráty živitele. **Systém státní sociální podpory** řeší sociální situace, kdy je účelné rodinu, zejména tu s dětmi podpořit. Je zde uplatňován princip solidarity mezi vysokopříjmovými rodinami a rodinami nízkopříjmovými, východiskem je skupina adresných dávek (nárok, pokud příjmy rodiny nepřesáhnou stanovenou hranici). Dále je uplatňována solidarita bezdětných rodin s rodinami s dětmi, kde se jedná o dávky

univerzální bez ohledu na výši příjmu. Jedná se o narození dítěte, péči rodičů o dítě v rané fázi, výchovu po dobu přípravy na povolání apod. V rámci toho jsou v zákoně koncipovány základní sociální dávky, které jsou financovány z daní, respektive ze státního rozpočtu, prostřednictvím nejširší celospolečenské solidarity a jejich vyplácení je dáno Úřadům práce. **Systém sociální péče (pomoci)** pomáhá řešit obtížné sociální situace stavu hmotné a sociální nouze v případech, které občan není nebo nebude schopen řešit sám či s pomocí vlastní rodiny. Sociální pomoc se poskytuje formou sociálních služeb, které jsou zajišťovány zejména nestátními neziskovými organizacemi, obcemi a kraji a dále formou sociálně – právní ochrany a dávek sociální pomoci, jenž stát zajišťuje prostřednictvím pověřených úřadů. Financování probíhá ze státního rozpočtu a z rozpočtu obcí.

Kritická infrastruktura se v rámci podskupiny **sociální pojištění** zaměřuje na informační systém registru pojištěnců nemocenského a důchodového pojištění a informační systémy pojištění registru pojištěnců a též zaměstnavatelů, které shodně obsahují údaje o více než 125 000 osobách. Dále se zaměřuje na aplikační programové vybavení automatizovaného zpracování údajů potřebných pro rozhodování o nemocenských a důchodových dávkách, pro posuzování zdravotního stavu a pro účely pojistného. Jedná se také o úložiště údajů a evidencí týkající se výše uvedených informačních systémů. Oblast sociálního pojištění tak řeší zejména nemocenské pojištění a důchodové pojištění a příslušné dávky. V rámci dávek z důchodového pojištění se jedná o starobní, invalidní a pozůstalostní důchody, u nemocenského pojištění se jedná o dávky nemocenského, peněžité pomoci v mateřství, ošetřovného, dlouhodobého ošetřovného, vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství.

Státní sociální podpora v podskupině B.2 odvětvového kritéria XI. Veřejná správa, písm. B Sociální ochrana a zaměstnanost ve smyslu nařízení vlády č. 315/2014 Sb. je zaměřena na informační systém dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, které obsahují shodně údaje o více než 125 000 osobách a dále celorepublikovou datovou síť Úřadu práce ČR a jeho poboček spojující i krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností a pověřené obecní úřady a další úřady. V rámci vyplácených dávek tato oblast řeší dávky poskytované v závislosti na výši příjmu jako je přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné a ostatní dávky jako je rodičovský příspěvek a pohřebné. Dále se jedná o pomoc v hmotné nouzi, jenž upravuje poskytování pomoci pro zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nachází v hmotné nouzi, a to skrze dávky

pomoci v hmotné nouzi. V rámci pomoci v hmotné nouzi jsou vypláceny dávky jako doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, které jsou periodicky měsíčně opakující se dávky a mimořádná okamžitá pomoc, která je dávkou jednorázovou.

Ochrana kritické infrastruktury v rámci **sociální pomoci** je zaměřena na informační systém pro zajištění realizace dávek sociálních služeb, jenž obsahuje údaje o více než 125 000 osobách, evidenci dětí a žadatelů pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče s obsahem údajů o více než 125 000 osobách, a dále celorepublikovou datovou síť Úřadu práce ČR a jeho poboček spojující i krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností a pověřené obecní úřady a další úřady. V rámci dávek sociální pomoci se jedná o příspěvek na péči, jímž se stát mimo jiné podílí na zabezpečení sociálních služeb, a který může být osobou využit podle své volby na profesionální sociální službu či na krytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině. Jednat by se mohlo i o dávky pěstounské péče, které však ve smyslu úpravy kritické infrastruktury nejsou explicitně zmíněny, nicméně je zmiňuje příslušná legislativa a jedná se i o poměrně velkou skupinu co se týká výdajů na sociální ochranu. Oblast pěstounských dávek obsahuje příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče. Za rok 2020 se jednalo o výdaj téměř 4 miliardy Kč, z toho odměny pěstounů představovaly 2,7 mld. Kč a počet dětí v náhradní rodinné péči byl 20 480. Zcela vynechány jsou v rámci definice sociální ochrany podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., dávky osobám se zdravotním postižením. Jedná se o 2 dávky, a to opakující se dávku příspěvek na mobilitu a jednorázový příspěvek na zvláštní pomůcku, které pomáhají osobám poskytnout prostředky na jejich potřeby v souvislosti s bydlením, dopravou a zabezpečení rehabilitačních a kompenzačních pomůcek. Nutno podotknout, že dávky pro osoby se zdravotním postižením nepředstavují podle statistik Českého statistického úřadu zanedbatelnou částku výdajů, jen pro rok 2020 se jednalo o 2,6 mld. Kč a měsíčně bylo vyplaceno průměrně 264 tisíc těchto dávek.

Podle statistických údajů, zejména podle počtu klientů a počtu vyplacených dávek, pak bylo co se týče stanovených odvětvových kritérií ochrany kritické infrastruktury (informační systémy a evidence s údaji o více než 125 000 osobách) určeno, že dvě hlavní instituce, kterých se bude ochrana kritické infrastruktury s ohledem na sociální ochranu pravděpodobně týkat, bude ČSSZ (včetně jejích poboček) u oblasti sociálního zabezpečení a u ostatních oblastí zejména Úřad práce ČR, který plní úkoly, včetně

rozhodování o přiznání a výplatě dávek v oblastech státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi, příspěvku na péči, dávek pro osoby se zdravotním postižením či dávek pěstounské péče. Úkoly v oblasti sociálního zabezpečení kromě ČSSZ plní i služební orgány, tzn. Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti, jejichž statistické údaje se nepodařilo dohledat, a proto nelze říci, zda se se jimi bude ochrana kritické infrastruktury ve smyslu nařízení vlády č. 432/2010 Sb. zabývat.

Irsko

V **Irsku** se v rámci definované národní infrastruktury objevuje oblast sociální ochrany v sektoru financí a finančních služeb (Finance, Financial Services), jedná se o **systemy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems)**. Jak již bylo výše uvedeno, podle postupu k určení stupně infrastruktury od národní po národní kritickou, je možné odhadnout, že systémy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení by mohly být součástí kritické infrastruktury, proto je zde přistoupeno k jejich rozboru. Odpovědným orgánem je ministerstvo sociální ochrany, které je obdobou ministerstva práce a sociálních věcí v ČR. Dávky /platby sociálního zabezpečení (Social welfare payments) jsou sociální dávky v souvislosti se zdravotním postižením a nemocí, pro osoby pečující, pro nezaměstnané, pro osoby starší a osoby pobírající starobní důchod, pro rodiny a děti. Jedná se i o dávky související s úmrtím, v souvislosti se zaměstnáním, v souvislosti se zemědělstvím (či rybolovem), sociální dávky na podporu vzdělání, speciální sociální dávky (Extra social welfare benefits) a sociální dávky v rámci doplňkového schématu (Supplementary Welfare Schemes). Systém sociálního zabezpečení (Social welfare system) je primárně složen z peněžitých dávek (System of income support payments), které lze rozlišit do tří kategorií, a to sociální pojištění či povinné příspěvky (Social insurance or contributory payments), sociální pomoc (social assistance) neboli příjmově testované dávky a dále univerzální dávky, které jsou vypláceny bez ohledu na příjem či sociální pojištění, ale odvíjí se od splnění konkrétních podmínek. V rámci **sociálního pojištění** se jedná například o dávky určené uchazečům o zaměstnání (Jobseekers Benefit), dávku nemocenského (Illness Benefit), mateřské dávky (Maternity Benefit), invalidní důchod (Invalidity Pension), příspěvek na péči (Carers Benefit) a státní příspěvkový důchod (State Pension (Contributory)). V rámci **sociální pomoci** se poskytují dávky pro samoživitele, podpůrné schéma pro zemědělce (Farm Assist), či pozůstalostní a starobní (nepříspěvkové) důchody a příspěvky řešící

dopravu, náklady na domácnost či ošacení. Nutno podotknout, že v rámci typologie je Irsko představitelem liberálního režimu sociálního státu.

Švédsko

Obecně lze stanovit, že systém zajišťující sociální zabezpečení v rámci **Švédska** (The Swedish social security system) sestává ze zdravotního pojištění, dávek v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání, dávek v souvislosti s invaliditou, starobních a pozůstalostních důchodů, pojištění v nezaměstnanosti (unemployment insurance), rodinných dávek a pojištění rodičů pečujících o dítě (parental insurance). Systém je založen na pojišťovacím principu, respektive na principu národního (sociálního) pojištění a je povinný, s výjimkou části pojištění v nezaměstnanosti, které se odvíjí od příjmů. Sociální ochrana je financována kombinací daní a příspěvků (pojistné). Na financování různých částí sociální ochrany se podílí jak státní, tak krajské (regional) a místní orgány. Kraje a obce mohou vybírat vlastní daně. V kontextu kritické infrastruktury je sociální ochrana stanovena ve dvou sektorech, a to **sociálním pojištěním (Social insurances)** a sektoru **služeb veřejného zdraví a lékařských služeb a speciálních sociálních služeb (Public health and medical services and special social services)**, kde se jedná pouze o oblast lékařských služeb (medical services), respektive zdravotní péči. Výše uvedené dvě oblasti řídí, jako většinu sociální ochrany, ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí (Ministry of Health and social Affairs- Socialdepartementet). Výjimku tvoří pojištění v nezaměstnanosti, které má v gesci ministerstvo práce (Ministry of Employment- Arbetsmarknadsdepartementet) a studentské finanční podpory, která je zajištěna Švédskou radou pro podporu studia (Centrala studiestödsnämnden). V rámci **sociálního pojištění** za správu odpovídá Švédská agentura pro sociální pojištění (Försäkringskassan), s výjimkou starobních a pozůstalostních důchodů, které spadají do gesce Švédské agentury pro důchody (Pensionsmyndigheten). **Sociální pojištění** zahrnuje dávky pro rodiny s dětmi, osoby se zdravotním postižením či starší osoby. Dále sociální pojištění upravuje oblast nemocenského. **Zdravotní péče** je zajištěna systémem regionálních (krajských) zdravotních služeb (regional healthcare systém), který je do značné míry nezávislý na systému sociálního pojištění. Každá lokální rada (county council- landsting) nebo region (region), v jednom případě obec (kommun) je povinna zajistit, aby každý člověk s bydlištěm v dané oblasti či regionu/kraji (county or region) měl přístup ke kvalitní zdravotní péči. Místní rady nebo regiony (local councils or regions) spravují většinu zdravotních služeb, ale existují i soukromé ordinace, přičemž

tito lékaři mají uzavřené smlouvy s lokálními radami (county councils). Místní úřady (local authority) odpovídají za část zdravotních služeb, zejména týkající se poskytování zdravotní péče osobám žijícím v domovech pro seniory. Zdravotní služby v sobě zahrnují poskytování péče lékařem (návštěvy u praktického lékaře a specializovaná péče speciality), jedná se i o hospitalizaci v nemocnici, fyzioterapii či jakoukoliv jinou lékařskou péči, včetně stomatologického vyšetření a poskytování léků. Orgán odpovědný za poskytování zdravotních služeb má povinnost proplácet náklady v souvislosti s dopravou na vyšetření a poskytování dalších zdravotních služeb, systém proplácení služeb leží na odpovědném orgánu. Místní úřady (local councils) nebo regiony poskytují také za určitých podmínek speciální zdravotnické pomůcky (protézy, naslouchadla atd.). Podle typologie sociálního státu se jedná o typ sociálně demokratický.

Co se týče stanovení možného prvku kritické infrastruktury, má kritická infrastruktura splňovat jednu ze dvou podmínek, a to buď ztrátu/ vážné narušení činnosti, vedoucí samo nebo spolu s dalšími podobnými událostmi k vážné mimořádné události/ krizi celospolečenského charakteru či se jedná o činnost nezbytně důležitou pro zmírnění škodlivého účinku krize celospolečenského charakteru. V roce 2020 bylo osob pokrytých sociálním pojištěním a pobírajících z tohoto systému dávky přes 5 milionů, což tvoří přibližně polovinu populace. Pokud by tedy došlo k narušení výplat dávek sociálního pojištění, mohlo by dojít k naplnění některého z kritérií stanovených pro kritickou infrastrukturu. Jako prvky kritické infrastruktury v oblasti sociálního pojištění je v tomto ohledu možné stanovit Švédskou agenturu pro sociální pojištění (Försäkringskassan), s výjimkou starobních a pozůstalostních důchodů, které spadají do gesce Švédské agentury pro důchody (Pensionsmyndigheten).

Co se týče porovnání všech tří států, je v rámci **Irska** stanovenou národní infrastrukturou v oblasti sociální ochrany, která by však mohla být i infrastrukturou kritickou, **systemy zajišťující výplatu dávek sociálního zabezpečení (Welfare Payments Systems)**. Jedná se zároveň i o podobnost se stanovenými odvětvovými kritérii **pro** kritickou infrastrukturu v oblasti sociální ochrany v České republice, kterými jsou informační systémy, aplikační programové vybavení, úložiště údajů a evidencí a celorepublikové datové sítě, přičemž v rámci informačních systémů je stanovena hranice 125 000 osob/zaměstnavatelů či pojištěnců. Jak v rámci **Irska**, tak v případě **České republiky** je gesčně příslušným orgánem ministerstvo zabývající se sociální ochranou, u Irska ministerstvo sociální ochrany, u České republiky je to ministerstvo práce a sociálních

věcí. Systém sociálního zabezpečení v Irsku, který je primárně složen z peněžitých dávek je rozlišen do tří kategorií, jenž v podstatě kopírují obecné rozdělení sociální ochrany v České republice, a i podskupiny sociální ochrany v rámci definovaného odvětvového kritéria kritické infrastruktury podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb. V rámci **Irska** se v tomto případě jedná o sociální pojištění či povinné příspěvky, sociální pomoc a univerzální dávky, které lze chápat ve smyslu státní sociální podpory v České republice. Co se týče samotných dávek, je do vydefinované sociální ochrany na úrovni národní infrastruktury (potenciální kritické infrastruktury) v Irsku oproti České republice zahrnuta i oblast nezaměstnanosti. Zvláštními dávkami, které český systém nenabízí je kupříkladu podpůrné schéma pro zemědělce (Farm Assist), či pozůstalostní a starobní (nepříspěvkové) důchody nebo příspěvky řešící dopravu, náklady na domácnost či ošacení. I přesto, že je Irsko představitelem liberálního režimu sociálního státu, jehož úroveň sociálních dávek by měla obecně zajišťovat pouze základní existenční pokrytí potřeb se zacílením na nízkopříjmové klienty a testování majetkových poměrů, nabízí širokou škálu i na příjem netestovaných dávek a dávek vycházejících ze sociálního pojištění. Oproti České republice a Irsku má **Švédsko** sociální ochranu stanovenou ve dvou definovaných odvětví/sectorech kritické infrastruktury, a to sektoru **sociálního pojištění (Social insurances)** a sektoru **služeb veřejného zdraví a lékařských služeb a speciálních sociálních služeb (Public health and medical services and special social services)**, kde se jedná pouze o oblast lékařských služeb (medical services) pochopenou ve smyslu zdravotní péče. Výchozím dokumentem pro výše uvedené úzké definování oblastí sociální ochrany je mimo samotných sektorů i dokument o sociálních právech ve Švédsku z roku 2013, který do sociální ochrany explicitně zahrnul právě i zdravotní péči. Ačkoliv oba sektory jsou podřízeny ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí (Ministry of Health and social Affairs- Socialdepartementet), oblast sociálního pojištění je spravována dvěma institucemi, a to Švédskou agenturou pro sociální pojištění (Försäkringskassan) a Švédskou agenturou pro důchody (Pensionsmyndigheten). Do sektoru/odvětví kritické infrastruktury **sociálního pojištění** je možné zahrnout dávky pro rodiny s dětmi, osoby se zdravotním postižením či starší osoby a dávky v oblasti nemocenského, což víceméně zahrnuje všechny oblasti definovaného systému sociální ochrany v České republice (sociální pojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc) a též v Irsku. **Zdravotní péče, respektive lékařské služby**, spadající pod stejné ministerstvo jako sociální pojištění je oblastí, která není v rámci sociální ochrany v oblasti kritické či národní infrastruktury k nalezení ani u Irska ani u České republiky. Lékařské

služby a péče jsou upraveny systémem regionálních (krajských) zdravotních služeb (regional healthcare system) spravovaných obcí nebo regionem (krajem) a do značné míry nezávislé na systému sociálního pojištění.

Podle statistických údajů a definovaných kritérií pro stanovení kritické infrastruktury je možné se domnívat, že prvky kritické infrastruktury v oblasti sociální ochrany pro Českou republiku jsou ČSSZ a Úřad práce ČR a Švédská agentura pro sociální pojištění (Försäkringskassan) a Švédská agentura pro důchody (Pensionsmyndigheten) pro Švédsko.

5.3 Opatření v oblasti sociální ochrany v rámci boje s COVID 19

Česká republika

V rámci **České republiky** byla v reakci na epidemii COVID-19 vytvořena speciální dávka ošetřovného, které však spadalo pod Ministerstvo průmyslu a obchodu. V tomto případě se jednalo o dotaci na podporu malým podnikům, přičemž poslední výzva k žádosti o dotaci byla vyhlášena v půlce roku 2021. Název dávky od svého vzniku připomínal dávku ošetřovného, které je řešeno v rámci nemocenského pojištění a příslušnou institucí je předně ČSSZ. Od konce roku 2021 byla speciální dávka ošetřovného z důvodu onemocnění COVID-19 zavedena znovu a upravena samostatným zákonem. Tato dávka spadala pod Českou správu sociálního zabezpečení a byla určena předně zaměstnancům.

Irsko

Prostřednictvím Ministerstva pro sociální ochranu byla v **Irsku** vyplácena nová dávka s názvem pandemická podpora v nezaměstnanosti (PUP), a dále došlo v působnosti ministerstva k rozvoji schéma/programu dočasných mzdových dotací určených na podporu zaměstnavatelů (TWSS/EWSS). Správa nové dávky v nezaměstnanosti je dána do rukou daňovému úřadu, přičemž od ledna 2022 nejsou nové žádosti o dávku přijímány, a pouze dochází k vyplácení dříve přiznané dávky, jejíž výše je postupně snižována. TWSS/EWSS by mělo fungovat do dubna 2022. Kromě zvláštních dávek bylo upraveno započítání doby pojištění, kdy například při čerpání dávky pandemické podpory v nezaměstnanosti se započítává doba pojištění jako při zaměstnání. Výdaje na programy/schéma a dávky související s pandemií COVID 19 činily přes 9 miliard EUR (PUP, TWSS a EWSS). Mimo kompetence ministerstva sociální ochrany došlo

k zavedení zvýšené sazby pro dávku nemocenského (Illness Benefit) v souvislosti se samoizolací osoby či diagnózou onemocnění COVID-19. Jak uvádějí statistické údaje, za rok 2020 došlo k podpoře více jak 1,2 milionů osob alespoň po 1 týden prostřednictvím PUP či TWSS, z čehož 237 588 příjemců bylo podpořeno prostřednictvím pouze programu/schéma dočasných mzdových dotací (TWSS/EWSS).

Švédsko

V rámci Švédka bylo možné čerpat do konce března 2022 s ohledem na aktuální zdravotní situaci několik dávek v rámci sociální ochrany. Jednalo se o dávku příspěvku pro osobu nakaženou virem Covid-19 (disease carrier allowance), cestovní příspěvek (travel allowance), dávku nemocenského (sickness benefit) v plné výši včetně prvních dnů nemoci, které nejsou standardně hrazeny a dále se jednalo o úhradu péče o nemocné dítě (care of sick child). Dávky byly či jsou, pokud stále dochází k jejich vyplácení, v gesci Švédské agentury pro sociální pojištění. V případě trvalých následků je stále možno čerpat kompenzace v rámci nemoci z povolání, dávku určenou těhotným ženám (pregnancy benefit), které pracují na pracovišti s rizikem nakažení covid-19. Nastávajícím rodičům a rodinám s dětmi je v současnosti dále určena dávka dočasného doplatku pro rodiny s příspěvkem na bydlení (Temporary additional payments for families with housing allowance), která bude přiznána automaticky v rozmezí od července do prosince 2022 a bude sestávat z 25% částky běžného příspěvků na bydlení. Z hlediska statistických údajů nebyly k samotným dávkám dohledány informace.

V rámci všech tří zkoumaných zemí, tedy České republiky, Irsku i Švédka došlo k ukončení možnosti podávání nových žádostí o dávky určené na pomoc v rámci řešení pandemie COVID-19. U Irsku a Švédka se jednalo o dávky, které připadly již od začátku svého vzniku orgánům příslušným jednat v oblasti sociální ochrany, tedy ministerstvu pro sociální ochranu v Irsku a Agenturu pro sociální pojištění ve Švédsku. Jedná se o kontrast se situací v České republice, kde nejprve vznikla speciální dávka ošetřovného pro OSVČ, jež byla v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu. Od konce roku 2021 vznikla nová dočasná právní úprava a dávka ošetřovného, určeného převážně zaměstnancům, která již byla v gesci ČSSZ. Krizová situace, která byla pandemií COVID-19 způsobena a vyhlášený nouzový stav ukázal, že pružná reakce příslušným orgánům sociální ochrany na začátku boje s onemocněním COVID-19 v České republice oproti ostatním srovnávaným zemím chyběla.

5.4 SWOT analýza

V kontextu cíle práce, čímž je zmapování sociální ochrany jako prvku kritické infrastruktury v České republice, porovnání s vybranými státy EU a stanovení jejího možného vylepšení, byla pro závěrečné shrnutí zpracována SWOT analýza, která prostřednictvím silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb, shrnuje postavení sociální ochrany České republiky ve vazbě na kritickou infrastrukturu s ohledem na současnou situaci i s možným přesahem do mezinárodního kontextu.

Tabulka 11: SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Legislativní zařazení sociální ochrany mezi oblasti KI a srozumitelné definování základních funkcí státu v této oblasti - Centrální vedení a automatizované zpracování údajů nezbytných pro poskytování sociální ochrany v informačních systémech státu - Za poskytování sociální ochrany odpovídá jeden ÚSÚ - Prostorová dislokace výkonu veřejné správy na území ČR a s ní spojená dostupnost sociální péče (Úřad práce, ČSSZ) - Propracovaný systém dávek sociální ochrany 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatečná flexibilita příslušných ÚSÚ při přijímání a realizaci opatření reagujících na nové situace (např. COVID-19) - Růst nákladů na sociální ochranu v důsledku inflace a růstu sociální a ekonomické nerovnosti - Personální zajištění poskytování dávek sociální ochrany - Dlouhodobě neřešená důchodová reforma - Zneužívání dávek sociální ochrany
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšení bezpečnosti KI zavedením víceúrovňové soustavy KI (příklad Irsko: NI, KI a NKI) - Nová legislativní úprava KI podle CER (zvýšení bezpečnosti KI) - Přijímání opatření pro zvýšení ochrany kritické infrastruktury v důsledku bezpečnostních hrozeb (včetně rozvoje informačních systémů v rámci sociální ochrany) - Pravidelná aktualizace analýzy rizik v oblasti sociální ochrany a aktualizace opatření z ní vyplývajících 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatečné prostředky veřejné správy v oblasti sociální ochrany (dávky, personální zdroje) - Nedostatečná alokace zdrojů na rozvoj KI (např. informačních systémů) - Napadení informačních systémů a dat nezbytných pro poskytování sociální ochrany - Růst nákladů na sociální ochranu v důsledku globálních vlivů (migrace způsobené válečnými konflikty, další vlny pandemie, zdražování energií apod.) - V případě snižování životní úrovně obyvatelstva může dojít ke snížení

<p>- Zefektivnění kontrolních mechanismů zaměřených na zneužívání sociálních dávek.</p>	<p>ochoty obyvatelstva přispívat do solidárního systému sociální ochrany</p>
---	--

Po výpočtu SWOT analýzy, který je z důvodu kontinuity textu uveden do přílohy této práce, bylo stanoveno, že hlavní strategií bude strategie WO (odstranění slabín pro vznik nových příležitostí). V následujících řádcích tak bude formováno několik doporučení.

Problematickou oblastí je v rámci sociální ochrany růst nákladů, který bude dále zintenzivněn dopady současné celosvětové situace (např. náklady za energie, migrace) a personální zajištění jednotlivých agend a služeb. K řešení této situace může přispět pravidelná aktualizace rizik, včetně bezpečnostních, která může pomoci s budoucí adaptací na mimořádné události a již vzniklé krizové situace.

Dalším doporučením, tentokrát ve slabé stránce - oblasti zneužívání sociálních dávek, je zefektivnit kontrolní mechanismy, aby se takovému jednání předcházelo. Zneužívání dávek sociální ochrany má dopad na státní rozpočet a v souvislosti se zhoršujícími se sociálními a ekonomickými nervosnostmi by mohlo v krajním případě představovat i bezpečnostní hrozbu (např. pokusy o narušení fungování prvků kritické infrastruktury zničením budov nebo poškozením systémů).

Pro zvýšení flexibility příslušných ÚSÚ při přijímání a u realizací opatření v souvislosti s reakcí na nové situace lze přijmout opatření na zvýšení samotné ochrany kritické infrastruktury (včetně rozvoje počítačových systémů či zavedení víceúrovňové soustavy infrastruktury) a pravidelně provádět analýzu rizik.

Jako příležitostí je zmíněna i legislativní úprava kritické infrastruktury v oblasti CER, jejímž dopadem by mohlo být zintenzivnění spolupráce příslušných útvarů a zvýšení bezpečnosti kritické infrastruktury, konkrétní řešení slabých stránek v této věci prozatím nelze stanovit.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zmapovat sociální ochranu jako prvek kritické infrastruktury v rámci vybraných zemí EU Švédska a Irsko a stanovit, jak je možné tuto oblast v České republice vylepšit. V teoretické části práce byla poskytnuta východiska pro oblast kritické infrastruktury a sociální ochrany. V praktické části práce bylo popsáno zajištění sociální ochrany v kontextu kritické infrastruktury České republiky, Švédska a Irsko. Detailní srovnání těchto tří zemí bylo poskytnuto v diskuzi, proto zde budou shrnuty jen nejvýznamnější body a doporučení.

Prvním doporučením je úprava kritické infrastruktury v České republice podle příkladu Irsko na národní, kritickou a národní kritickou infrastrukturu. Veřejně dostupná a detailně popsaná odvětvová kritéria pro určení prvků kritické infrastruktury podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., výrazně usnadňují zjistitelnost kritických prvků, což by do budoucna mohlo představovat bezpečnostní hrozbu. Rozlišení infrastruktury podle příkladu Irsko na více úrovní představuje možnost, jak uspokojit případnou poptávku po informacích o „kritické“ infrastruktuře široké veřejnosti, ale zároveň ponechává jednotlivá odvětvová kritéria pro přesné určení kritické infrastruktury v režimu utajení.

Druhé doporučení spočívá v přijetí opatření na zvýšení připravenosti gesčně příslušného ÚSÚ (ministerstvo práce a sociálních věcí) na budoucí krizové situace. Prvotní směřování gesce mimo standardní strukturu orgánů sociální ochrany způsobilo, že (oproti jiným srovnávaným zemím) Česká republika dostatečně pružně nereagovala na dopady pandemie COVID-19 v oblasti sociální ochrany.

Zajímavým zjištěním je podobné zaměření ochrany infrastruktury v oblasti sociální ochrany u Irsko i České republiky, která zahrnuje systémy zajišťující výplatu dávek sociální ochrany.

Co se týče samotného zařazení sociální ochrany do sektorů/odvětví kritické infrastruktury (národní infrastruktury u Irsko), dává smysl úprava u Irsko a České republiky. V případě úpravy České republiky je rozpracována sociální ochrana pod odvětvím veřejné správy a z větší části kopíruje obecné rozdělení systému sociální ochrany. Co se týče Irsko, jsou systémy zajišťující výplatu dávek zařazeny vhodně pod odvětví/sektor financí a finančních služeb. Ve Švédsku je sociální ochrana zařazena do 2 z celkových 11 sektorů kritické infrastruktury, oproti České republice mimo sektor veřejná správa, který zde existuje samostatně. Jedná se o sektor sociální pojištění (Social insurance) a sektor služeb

veřejného zdraví a lékařských služeb a speciálních sociálních služeb (Public health and medical services and special social services). Oba sektory mají stejný gesční orgán (ministerstvo) a dávalo by tak větší smysl tyto dva sektory sloučit.

Co se týče samotné identifikace sociální ochrany jako prvku kritické infrastruktury byly pro Českou republiku identifikovány dvě veřejné instituce, a to ČSSZ a Úřad práce ČR, obě spadající pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Ve Švédsku by pak jako prvky kritické infrastruktury mohly být určeny pro sektor sociálního pojištění dvě instituce, a to Švédská agentura pro sociální pojištění (Försäkringskassan) a pro oblast starobních a pozůstalostních důchodů Švédská agentura pro důchody (Pensionsmyndigheten). V rámci zdravotních služeb se jedná o složitý systém na krajské úrovni a nelze příslušné instituce jednoduše stanovit. V rámci Irska by pak prvek případné kritické infrastruktury mohlo řešit ministerstvo sociální ochrany.

Posledním doporučením je pak případné přesunutí informačního systému hmotné nouze v úpravě podle nařízení vlády č. 432/2010 Sb., tedy z podskupiny B.2 (státní sociální podpora) pod příslušnou podskupinu B.3 (sociální pomoc) z důvodu souladu s teoretickým základem sociální ochrany. Ze stejného důvodu jako výše je vhodnou změnou nahrazení názvu podskupiny B.1 sociálního zabezpečení za název sociální pojištění.

Jako vhodná strategie z provedené SWOT analýzy byla zvolena strategie WO. Pro odstranění slabých stránek (např. personální zajištění, zneužívání dávek sociální ochrany) lze pravidelně provádět analýzu rizik a zefektivnit kontrolní mechanismy, aby se takovému jednání předcházelo.

7 Seznam literatury

AXELLSDÓTTIR, E, JONASON BJÄRENSTAM, R., 2018. *Critical Infrastructure Resilience – Comparing Swedish critical infrastructures based on interruption data*. Studentská práce. Lund University. Dostupné z : <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/8954871>

Bank of Ireland, 2022 [online]. Bank of Ireland [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.bankofireland.com/>

Central Statistics Office, 2022a. *Statistical Yearbook of Ireland 2021: Part 1 People and Society* [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-syi/statisticalyearbookofireland2021part1/people/demography/>

Central Statistics Office, 2022b. *COVID-19 Release Information* [online]. Datum publikování 20.8.2020 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/pme/populationandmigrationestimatesapril2020/>

Central Statistics Office, 2022c. *Press Statement Population and Migration Estimates April 2022* [online]. Datum publikování 20.8.2020 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/csolatestnews/pressreleases/2020pressreleases/pressstatementpopulationandmigrationestimatesapril2020/>

Citizens Information Board, [bez data]. *Social Welfare Payments* [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/

Citizens Information Board, 2020. *Social assistance in Ireland* [online]. Aktualizováno dne 5.2.2020 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/irish_social_welfare_system/social_assistance_payments/social_assistance_in_ireland.html

Citizens Information Board, 2021a [online]. Citizens Information Board [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.citizensinformationboard.ie/en/>

Citizens Information Board, 2021b. *Social insurance* [online]. Aktualizováno dne 1.2.2021 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/irish_social_welfare_system/social_insurance_prsi/social_insurance_in_ireland.html

Citizens Information Board, 2021c. *Treatment Benefit Scheme* [online]. Aktualizováno dne 11.11.2021 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/disability_and_illness/treatment_benefit_scheme.html

Citizens Information Board, 2022a. *Social Welfare System in Ireland* [online]. [cit. 2022-05-04]. Datum aktualizace 25.3.2022 Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/irish_social_welfare_system/social_welfare_system_in_ireland.html

Citizens Information Board, 2022b. *Farm Assist* [online]. Aktualizováno dne 6.1.2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/farming_and_fishing/farm_assist.html

Citizens Information Board, 2022c. *Child Benefit* [online]. Aktualizováno dne 5.1.2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/social_welfare_payments_to_families_and_children/child_benefit.html

Citizens Information Board, 2022d. *Extra social welfare benefits* [online]. Aktualizováno dne 6.1.2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/extra_social_welfare_benefits/additional_social_welfare_benefits.html

Citizens Information Board, 2022e. *COVID-19 Pandemic Unemployment Payment (PUP)* [online]. Aktualizováno dne 8.4.2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/unemployed_people/covid19_pandemic_unemployment_payment.html

Česká správa sociálního zabezpečení [2020]. *Přehled vybraných statistických ukazatelů z agendy ČSSZ* [online]. [Praha] [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:

https://www.cssz.cz/documents/20143/693346/4Q_2020_Ukazatele%20prosinec%202020.pdf/4b51ee7b-c64b-20b9-4466-a05d1cc640e6

ČSÚ, 2021a. *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení za rok 2020* [online]. Praha: Český statistický úřad, 12.11. 2021 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142872062/19002921.pdf/d205acdf-1652-4376-850f-e19891ae0379?version=1.3>

ČSÚ, 2021b. *Pohyb obyvatelstva- rok 2020* [online]. Aktualizováno dne 30.3.2022 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2020>

ČSÚ, 2022. *Obyvatelstvo* [online]. Aktualizováno dne 22.3.2021 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide#:~:text=%C4%8Cesk%C3%A1%20republika%20m%C4%9Bla%20k%2031,2021%2010%20515%20669%20obyvatel

Department of Defence, 2017. *Strategic Emergency Management: National Structures and Framework*. Defence Forces Printing Press. October 2017 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/collection/5ef65-publications/#sem>

Department of Defence, 2019. *Organisation information: Office of Emergency Planning* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 21. 5 2021 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/organisation-information/22afe3-office-of-emergency-planning/>

Department of Defence, 2020. *GOV.IE: Publication* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 23. 3. 2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/collection/5ef65-publications/#sem>

Department of Defence, 2021. *Strategic Emergency Management: Guideline 3-Critical Infrastructure Resilience (Version 2)*. Defence Forces Printing Press 2021. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/collection/5ef65-publications/#sem>

Department of Social Protection, 2020. *Organisation information: The Social Welfare Tribunal* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 8. 7. 2022. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/collection/5ef65-publications/#sem>

Department of Social Protection, 2020a. *Organisation information: Members of The Labour Market Advisory Council* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 4. 6. 2021 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/organisation-information/984411-members-of-the-labour-market-advisory-council/>

Department of Social Protection, 2020b. *Organisation information: The Social Welfare Tribunal* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 8. 7. 2022. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/collection/5ef65-publications/#sem>

Department of Social Protection, 2021. *Department of Social Protection: Annual Report 2020* [online]. Department of Social Protection, 1.10.2021 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/publication/cf3be-annual-report-2020/>

ESPING- ANDERSEN, G., GALLIE, D., HEMERIJCK, A., MYLES, J., 2002. *Why we need a New Welfare State*. 1. vyd. New York: Oxford University Press Inc., New York. ISBN 0-19-925642-X, 019-925643-8

Evropská komise, [bez data]. *Koordinace sociálního zabezpečení na úrovni EU*. [online]. [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=849>

Evropská komise, 2004. *Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu - Ochrana kritické infrastruktury při boji proti terorismu* [online]. [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex:52004DC0702>

Evropská komise, 2005. *Zelená kniha o evropském programu na ochranu kritické infrastruktury* [online]. Brusel 17.11.2005 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/4e3f9be0-ce1c-4f5c-9fdc-07bdd441fb88>

Evropská komise, 2013. *Your social security rights in Sweden*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Sweden_en.pdf

Evropská komise, 2020. *Evaluation study of Council Directive 2008/114 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection*. Final report [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 15.6.2020 [cit. 2021-11-15]. ISBN 978-92-76-19510-8.

Dostupné též z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/118dcd3d-b041-11ea-bb7a-01aa75ed71a1>

Evropský parlament, 2021. *Legislative train schedule -Promoting our european way of life Proposal for additional measures on critical infrastructure protection/after 2020-09*. [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-promoting-our-european-way-of-life/file-critical-infrastructure-protection>

Evropský program na ochranu kritické infrastruktury, 2010 [online]. EUR-Lex [cit. 2021-11-15]. Aktualizováno dne 17.8. 2010. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legisum:l33260>

Forsäkringskassan, [bez data1]. *Social insurance system* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: [https://www.forsakringskassan.se/english/moving-to-working-studying-or-newly-arrived-in-sweden/social-insurance-system#:~:text=Sweden%20has%20a%20social%20insurance,children%20\(vab%20in%20Swedish\).](https://www.forsakringskassan.se/english/moving-to-working-studying-or-newly-arrived-in-sweden/social-insurance-system#:~:text=Sweden%20has%20a%20social%20insurance,children%20(vab%20in%20Swedish).)

Forsäkringskassan, [bez data10]. *Parents* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents>

Forsäkringskassan, [bez data11]. *If your child has a disability* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/if-your-child-has-a-disability>

Forsäkringskassan, [bez data12]. *Contact days*[online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/if-your-child-has-a-disability/contact-days>

Forsäkringskassan, [bez data13]. *Maintenance support when the child lives with you* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/parents-who-do-not-live-together/if-your-children-live-with-you/maintenance-support-when-the-child-lives-with-you>

Forsäkringskassan, [bez data14]. *Job Seeker* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/job-seeker>

Forsäkringskassan, [bez data2]. *Disability* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z:<https://www.forsakringskassan.se/english/disability>

Forsäkringskassan, [bez data3]. *Activity compensation and sickness compensation* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/disability/activity-compensation-and-sickness-compensation>

Forsäkringskassan, [bez data4]. *Special high-risk protection* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/disability/special-high-risk-protection>

Forsäkringskassan, [bez data5]. *Parents* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z:<https://www.forsakringskassan.se/english/parents>

Forsäkringskassan, [bez data6]. *If you are expecting a child* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/if-you-are-expecting-a-child>

Forsäkringskassan, [bez data7]. *When the child is born* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/when-the-child-is-born>

Forsäkringskassan, [bez data8]. *If you intend to adopt* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/if-you-intend-to-adopt>

Forsäkringskassan, [bez data9]. *Maintenance support upon adoption* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/parents/if-you-intend-to-adopt/maintenance-support-upon-adoption>

Forsäkringskassan, 2021. *Social Insurance in Figures 2021*. TMG Tabergs. ISBN:978-91-7500-406-8. Dostupné z:<https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/11bc72d6-4bbb-4893-8a3b-c9e9eae568f8/social-insurance-in-figures-2021.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>

Forsäkringskassan, 2022. *The coronavirus covid-19 applicable regulations* [online]. Aktualizováno dne 1.4.2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.forsakringskassan.se/english/the-coronavirus-covid-19-applicable-regulations>

GAVENDOVÁ, H., 2009. *Komparace ochrany kritické infrastruktury v České republice a Evropské unii*. Brno. Diplomová práce. Ekonomicko – správní fakulta MU. Vedoucí práce Ing. Eduard Bakoš. ZSF JU

Government of Ireland, 2019. *General Register Office* [online]. Government of Ireland. Aktualizováno dne 26. 2. 2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/campaigns/af7893-general-register-office/>

Government Offices of Sweden, 2021. *Organisation* [online]. Aktualizováno dne 7.12.2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-justice/organisation/>

HZS ČR, 2021a. *Evropský program na ochranu kritické infrastruktury* [online] [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/evropsky-program-na-ochranu-kriticke-infrasruktury.aspx>

HZS ČR, 2021b. *Kritická infrastruktura* [online] [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/web-krizove-rizeni-a-cnp-kriticka-infrastruktura-kriticka-infrastruktura.aspx>

KOLEKTIV AUTORŮ, 2011. *Ochrana kritické infrastruktury*. Praha: Česká asociace bezpečnostních manažerů. ISBN 978-80-260-1215-3).

KRAJČÍK, V., LENERT, J. a MATUŠKOVÁ, L., 2005. *Informační systémy I*. Ostrava: Vysoká škola podnikání. ISBN sbn80-86764-24-9.

KREBS, V. et al., 2007. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI a.s., ISBN 978-80-7357-276-1. Dostupné též z: <https://is.muni.cz/www/137175/>

KREBS, V. et al., 2015. *Sociální politika*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, ISBN 978-80-7478-921-2.

KREJČOVÁ, K., 2012. *Porovnání stávajících kritérií a nově navržených kritérií pro zařazování subjektů a prvků kritické infrastruktury v Jihočeském kraji a vliv na počet subjektů*. České Budějovice. Diplomová práce. Zdravotně sociální fakulta JČU. Vedoucí práce doc. Dr. rer. nat. Friedo Zölzer.

MATOUŠEK, O. et al., 2011. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0041-3.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021. *Právní předpisy* [online] [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pravni-predpisy-1>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022. *Právní předpisy: Právní předpisy z oblasti zaměstnanosti* [online]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pravni-predpisy-1>

Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2021. *Ošetřovné pro OSVČ-poskytování dotací ukončeno* [online]. 26.1.2022 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/osetrovne-pro-osvc---vyzva-i--253750/>

Ministerstvo zdravotnictví, 2021. *Krizové ošetřovné. Ošetřovné po 28.2.2022* [online]. 1.3.2022 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/socialni-situace/krizove-osetrovne>

MISSOC [2021]. *Comparative tables* [online]. MISSOC. Aktualizováno dne 1. 7. 2021. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/results/>

MITCHELL, E., 2010. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky 1/2010. ISBN 978-80-86729-54-1.

MSB, [bez data1]. *About MSB* [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.msb.se/en/about-msb/>

MSB, [bez data2]. *Organization* [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.msb.se/en/about-msb/organization/>

MSB, [bez data3]. *EU and critical infrastructure protection* [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.msb.se/en/about-msb/international-co-operation/cooperation-with-eu/eu-and-protection-of-essential-services/>

MURPHY, P. M., DUKELOW, F., 2016. *The Irish Welfare State in the Twenty-First Century: Challenges and Change*. Springer, ISBN: 1137571381, 9781137571380.

Nářízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury, 2010. [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-432>.

Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), 2000. [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-462>

Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru. Brno: Tribun EU, 2014. 2 sv. ISBN 978-80-263-0721-1.

Pensions Myndigheten, 2021. *About the Swedish Pensions Agency* [online]. Aktualizováno dne 1.1. 2021[cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.pensionsmyndigheten.se/other-languages/english-engelska/english-engelska/about-the-swedish-pensions-agency>

Pensions Myndigheten, 2022a. *Law and regulation* [online]. Aktualizováno dne 5.5. 2022[cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.pensionsmyndigheten.se/om-pensionsmyndigheten/allmanna-handlingar/lagar-och-regler>

Pensions Myndigheten, 2022b. *Pension system in Sweden* [online]. Aktualizováno dne 23.3. 2022[cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.pensionsmyndigheten.se/other-languages/english-engelska/english-engelska/pension-system-in-sweden>

POLENO, V., 2004. *Možnosti zvýšení zabezpečení kritické infrastruktury.* Kladno. Diplomová práce. Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT. Vedoucí práce Ing. Jiří Halaška, Ph.D.

Rada EU, 2016. *Overview of connection between critical infrastructure and civil protection in the Member States.* Brusel: GSR

RÁKOSNÍK, J., TOMEŠ, I., TKÁČ, V., NOVÁK, D., 2012. *Sociální stát v Československu: právně-institucionální vývoj v letech 1918-1992.* Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-30-8.

Revenue 2021. *Employment Wage Subsidy Scheme* [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://revenue.ie/en/employing-people/ewss/index.aspx>

ŘEHÁK, D., HROMADA, M., a ŠENOVSKÝ, P., 2019. *Resilience kritické infrastruktury: teorie, principy, metody.* Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, ISBN 978-80-7385-224-5.

Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení zvýšit jejich ochranu [online]. [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0114>

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ OSOB MIGRUJÍCÍCH V RÁMCI EVROPSKÉ UNIE: výběr textů vztahujících se k základním předpisům: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systému sociálního zabezpečení a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 883/2004, 2009. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-009-9.

Statistical Database, [bez data1]. *Total receipts of social protection by type of sector of origin . Year 1993-2020* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START__NR__NR0110/ESSPROS T2/

Statistical Database, [bez data2]. *Total health care expenditures in relation to GDP 2001-2020* [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START__NR__NR0110/ESSPROS T2/

Statistics Sweden, 2022a. *Population Statistics 2019-2022 (month) and 1998-2021 (year)* [online]. Aktualizováno dne 8.4.2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/pong/tables-and-graphs/monthly-statistics--the-whole-country/population-statistics-2019-2022-month-and-1998-2021-year/>

Statistics Sweden, 2022b. *Expenditure on social protection increased in relation to GDP* [online]. Aktualizováno dne 8.4.2022 [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/national-accounts/national-accounts/social-protection-expenditure-and-receipts-in-sweden-and-europe-esspros/pong/statistical-news/social-security-in-sweden-19932020/>

Statistics Sweden, 2022c. *GDP share of health and medical care was 11,5 percent* [online]. Publikováno dne 31.3.2022 [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/national-](https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/national-accounts/national-accounts/social-protection-expenditure-and-receipts-in-sweden-and-europe-esspros/pong/statistical-news/social-security-in-sweden-19932020/)

accounts/national-accounts/system-of-health-accounts-sha/pong/statistical-news/system-of-health-accounts-2020/

Sveriges Riksdag, [bez data]. *Social Insurance Code (2010:110)* [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialforsakringsbalk-2010110_sfs-2010-110

The Pension Authority, [bez data]. *Pension Act, 1990, as amended* [online]. The Pension Authority. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.pensionsauthority.ie/en/lifecycle/glossary/pensions_act_1990_as_amended.html

The Pension Authority, 2016. *Welcome to the Pension Authority* [online]. The Pension Authority. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.pensionsauthority.ie/en/>

The Pensions Council, 2016. *The Pensions Council* [online]. The Pension Council . [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.pensionscouncil.ie/en/>

TOMEŠ, I., 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-868-5.

TOMEŠ, I., 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-680-3.

Úřad práce ČR, 2020. *Bezpečnostní opatření v souvislosti s COVID-19* [online] [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/-/bezpecnostni-opatreni-v-souvislosti-s-covid-19#:~:text=Na%20%C3%BA%C5%99adu%20pr%C3%A1ce%20%C4%8CR%20je,tak%20i%20samotn%C3%BDch%20zam%C4%9Bstnanc%C5%AF%20%C3%BA%C5%99adu.>

ÚZ č. 1473 *Sociální pojištění: pojistné na sociální zabezpečení, nemocenské pojištění, důchodové pojištění, organizace a provádění sociálního zabezpečení, nová úprava ošetřovného: redakční uzávěrka 24.1.2022, 2022*. Ostrava: Sagit, a.s. Edice ÚZ. ISBN 978-80-7488-512-9.

ÚZ č. 1474 *Sociální zabezpečení: stání sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum,*

náhradní výživné: redakční uzávěrka 28.1.2022, 2022. Ostrava: Sagit, a.s. Edice ÚZ. ISBN 978-80-7488-513-6.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon) ve znění pozdějších předpisů, 1969 [online]. [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), 2000. [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, 1999. [online]. [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 510/2021 Sb., o dalších úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19, 2021. [online]. [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-520?text=520%2F2021>

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), 2020. [online]. [cit. 2022-02-03]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-588>

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, 2011. [online]. [cit. 2021-12-01]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73>

8 Seznam příloh a tabulek

Příloha 1: Výpočet Fullerova trojúhelníku ke SWOT analýze

Tabulka 1: Indikativní seznam sektorů kritické infrastruktury.....	14
Tabulka 2: odvětvová a průřezová kritéria	16
Tabulka 3: Sektory a subsektory, kde členské státy identifikují EKI a národní KI	19
Tabulka 4: Typologie podle Krebse et al.(2015)	37
Tabulka 5: Sektory a subsektory Národní infrastruktury	65
Tabulka 6: Míra zasažení.....	71
Tabulka 7: Závažnost dopadu	72
Tabulka 8: Časový faktor dopadu	73
Tabulka 9: Příjemci dávek podle schémat (Prosinec 2020).....	86
Tabulka 10: Srovnání kritické infrastruktury.....	99
Tabulka 11: SWOT analýza.....	112

9 Seznam zkratk

ÚSÚ	ústřední správní úřady
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
BCP	Plánování kontinuity provozu (Business Continuity Planning)
OES	Provozovatelé základních služeb (Operators of Essential Services)
EU	Evropská unie
KI	Kritická infrastruktura
LDG	Zodpovědné ústřední správní úřady/ministerstva (the Lead Government Department)
EKI	Evropská kritická infrastruktura
EPCIP	Evropský program na ochranu kritické infrastruktury
CIP	Ochrana kritické infrastruktury (Critical infrastructure protection)
MOP	Mezinárodní organizace práce
MV ČR	Ministerstvo vnitra
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
DSP	Ministerstvo práce sociální ochrany (Department of Social Protection)
PUP	Dávky pandemické podpory v nezaměstnanosti (Pandemic Unemployment Payment)
TWSS	Schéma/program dočasných mzdových dotací (the Temporary Wage Subsidy Scheme)
EWSS	Schéma dotací na mzdy v zaměstnání (Employment Wage Subsidy Scheme)
ERNICIP	Projekt Evropské referenční sítě pro ochranu kritické infrastruktury
MSB	Agentura pro civilní nouzové plánování/mimořádné události (Swedish Civil Contingencies Agency)

10 Přílohy

Příloha č. 1 Výpočet Fullerova trojúhelníku ke SWOT analýze

Silné stránky

Silné stránky					Kolikrát byl výběr kritéria	ČETNOST	Výpočet váhy kritéria (četnost kritéria / Σ četností)	Procentuální vyjádření váhy (*100)	Vlastní hodnocení	Výpočet síly kritéria (váha kritéria x vlastní hodnocení)
	1	2	3	4		V případě, že se objeví 0 nutno přičíst ke všemu +1				
Legislativní zařazení sociální ochrany mezi oblasti KI a srozumitelné definování základních funkcí státu v této oblasti	1	1	1	1	1	2	0,14	14%	1	0,14
	2	3	4	5						
Centrální vedení a automatizované zpracování údajů nezbytných pro poskytování sociální ochrany v informačních systémech státu		2	2	2	4	5	0,36	36%	4	1,43
		3	4	5						
Za poskytování sociální ochrany odpovídá jeden ÚSÚ			3	3	3	4	0,29	29%	3	0,86
			4	5						
Prostorová dislokace výkonu veřejné správy na území ČR a s ní spojená dostupnost sociální péče (Úřad práce, ČSSZ)				4	2	2	0,14	14%	5	0,71
				5						
Propracovaný systém dávek sociální ochrany					0	1	0,07	7%	2	0,14
					Σ četností=	14	$\Sigma = 1,00$	$\Sigma = 100 \%$		3,29

Slabé stránky

Slabé stránky					Kolikrát byl výběr kritéria	ČETNOST	Výpočet váhy kritéria (četnost kritéria / Σ četností)	Procentuální vyjádření váhy (*100)	Vlastní hodnocení	Výpočet síly kritéria (váha kritéria x vlastní hodnocení)
	1	2	3	4		V případě, že se objeví 0 nutno přičíst ke všemu +1				
Nedostatečná flexibilita příslušných ÚSÚ při přijímání a realizaci opatření reagujících na nové situace (např. COVID-19)	1	1	1	1	1	2	0,13	13%	-2	-0,27
	2	3	4	5						
Růst nákladů na sociální ochranu v důsledku inflace a růstu sociální a ekonomické nerovnosti		2	2	2	4	5	0,33	33%	-5	-1,67
		3	4	5						
Personální zajištění poskytování dávek sociální ochrany			3	3	3	4	0,27	27%	-4	-1,07
			4	5						
Dlouhodobě nřešená důchodová reforma				4	2	3	0,20	20%	-3	-0,60
				5						
Zneužívání dávek sociální ochrany					0	1	0,07	7%	-1	-0,07
					Σ četností=	15	$\Sigma = 1,00$	$\Sigma = 100 \%$		-3,67

Příležitosti

Příležitosti					Kolikrát byl vybrán kritéria	ČETNOST	Výpočet váhy kritéria (četnost kritéria / Σ četností)	Procentuální vyjádření váhy (*100)	Vlastní hodnocení	Výpočet síly kritéria (váha kritéria x vlastní hodnocení)	
	1	2	3	4		5					V případě, že se objeví 0 nutno přičíst ke všemu +1
Zvýšení bezpečnosti KI zavedením víceúrovňové soustavy KI (příklad Irska: NI, KI a NKI)	1	1	1	1	2	3	0,20	20%	2	0,40	
Nová legislativní úprava KI podle CER (zvýšení bezpečnosti KI)	2	3	4	5	2	3	0,20	20%	3	0,60	
Přijímání opatření pro zvýšení ochrany kritické infrastruktury v důsledku bezpečnostních hrozeb (včetně rozvoje informačních systémů v rámci sociální ochrany)			3	3	2	3	0,20	20%	4	0,80	
Pravidelná aktualizace analýzy rizik v oblasti sociální ochrany a aktualizace opatření z ní vyplývajících				4	4	5	0,33	33%	5	1,67	
Zefektivnění kontrolních mechanismů zaměřených na zneužívání sociálních dávek.					0	1	0,07	7%	1	0,07	
						Σ četností=	15	$\Sigma = 1,00$	$\Sigma = 100 \%$	1	3,53

Hrozby

Hrozby					Kolikrát byl vybrán kritéria	ČETNOST	Výpočet váhy kritéria (četnost kritéria / Σ četností)	Procentuální vyjádření váhy (*100)	Vlastní hodnocení	Výpočet síly kritéria (váha kritéria x vlastní hodnocení)
	1	2	3	4		5				
Nedostatečné prostředky veřejné správy v oblasti sociální ochrany (dávky, personální zdroje)	1	1	1	1	2	3	0,20	20%	-4	-0,80
Nedostatečná alokace zdrojů na rozvoj KI (např. informačních systémů)	2	3	4	5	3	4	0,27	27%	-5	-1,33
Napadení informačních systémů a dat nezbytných pro poskytování sociální ochrany			3	3	3	4	0,27	27%	-3	-0,80
Růst nákladů na sociální ochranu v důsledku globálních vlivů (migrační vlny, válčnými konflikty, další vlny pandemie, zdražování energií apod.)				4	2	3	0,20	20%	-2	-0,40
V případě snižování životní úrovně obyvatelstva může dojít ke snížení ochoty obyvatelstva přispívat do solidárního systému sociální ochrany					0	1	0,07	7%	-1	-0,07
						Σ četností=	15	$\Sigma = 1,00$	$\Sigma = 100 \%$	-3,4